

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**PRIMERJAVA SOCIALNIH STIKOV STAROSTNIKOV V
INSTITUCIONALNEM OKOLJU IN LOKALNI SKUPNOSTI**

Mentor: dr. Jana Mali

Urška Fonda
Darinka Panič

Ljubljana, december 2007

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Urška Fonda in Darinka Panič

Naslov naloge: Primerjava socialnih stikov starostnikov v institucionalnem okolju in lokalni skupnosti.

Kraj: Braslovče, Žalec

Leto: 2007

Število strani: 110

Število tabel: 4

Število virov: 37

Število prilog: 2

Mentorica: dr. Jana Mali

Deskriptorji: Starost, staranje, socialni stiki, institucionalno okolje, skupnost, medgeneracijski odnosi, osamljenost, socialno delo s starimi.

Povzetek: V nalogi sva predstavili primerjavo socialnih stikov med starimi ljudmi v instituciji in lokalnem okolju. Zanimalo naju je, kako pogoste stike imajo, kakšne so vrste stikov, kako so socialni stiki intenzivni, kako so povezani z vsemi tremi generacijami in ali čutijo osamljenost. V obeh okoljih sva opravili intervjuje, ki sva jih nato obdelali s pomočjo kvalitativne analize. Ugotovili sva, da imajo stari ljudje v institucionalnem okolju več stikov z ljudmi v formalnih mrežah, medtem ko imajo stari ljudje v lokalnem okolju več stikov z osebami v neformalnih mrežah. Večinoma so starostniki obeh okolij zadovoljni z odnosi in se gradijo na obojestranski ravni. Vsi starostniki imajo socialne stike z vsemi tremi generacijami: največ s srednjo generacijo, najmanj pa z mlajšo. Stari ljudje v lokalnem okolju čutijo večjo osamljenost, kot stari ljudje v institucionalnem okolju.

Descriptors: Age, aging, social contacts, institutionalised environment, community, intergeneration relationship, loneliness, social work with senior citizens.

Summary: The paper presents comparison of the social contacts among older people in institutions and those living at home. We wanted to establish the frequency of contacts that older people have with others and the nature of such contacts. We also wanted to verify the intensity of the social contacts they have, whether they are connected with all three generations and whether they feel lonely. After having made the interviews, we have carried out the quality analysis. We came to a conclusion that older people in the institutionalised environment have more contacts with people in the formal network, while older people living in the local environment have more contacts with persons in informal networks. It is typical that older people have more contacts with the middle generation and very little contacts with younger generation. Older people in the local environment are more lonely than older people in the institutionalised environment.

*»Znati se starati, je višek modrosti
in eno najtežjih poglavij
umetnosti življenja.«
(H. F. Amiel)*

ZAHVALA:

Zahvaljujem se dr. Jani Mali za mentorstvo in strokovno pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Iskrena zahvala mojima staršema, ki sta mi omogočila bivanje in študij v Ljubljani.

Iskrena hvala staršema, bratu in fantu, ki so mi med študijem ves čas stali ob strani in me pri tem podpirali.

Hvala Jelki Presker za pomoč pri urejanju diplomske naloge.

Hvala tudi vsem drugim, ki so mi kakorkoli pomagali pri izdelavi diplomske naloge.

Urška Fonda

ZAHVALA:

Za strokovno pomoč pri pisanju diplomske naloge se zahvaljujem mentorici dr. Jani Mali.

Zelo se zahvaljujem mojima staršema, ki sta mi omogočila študij v Ljubljani in me pri tem podprla. Iskrena zahvala gre mojemu fantu Andreju, ki me je bodril in mi stal ob strani vsa leta študija, predvsem pa pri pisanju diplomske naloge.

Darinka Panič

PREDGOVOR

Področje dela s starimi ljudmi naju zelo zanima, a smo to področje socialnega dela spoznavali le v 4. letniku. Z diplomsko nalogo želiva to temo spoznati bolj poglobljeno.

Človeku je skozi vse življenje potrebna vpetost v družbeno življenje. Na prvem mestu so to njegovi bližnji, s katerimi ima globok in osebni odnos, na drugem mestu pa so izjemno pomembne tudi vpetosti v bolj površinske odnose z drugimi ljudmi.

Pri medosebnih odnosih z ljudmi, s katerimi smo povezani, ima večji pomen od kvantitete kakovost teh odnosov, saj ima lahko posameznik okoli sebe veliko ljudi, pa se kljub temu ne počuti dovolj povezanega z njimi.

Živiva v okolju, kjer imava več stika z ljudmi, ki so vdovi, in z osamljenimi starejšimi ljudmi, kar je v naju vzbudilo zanimanje za raziskovanje tega problema v primerjavi z institucionalnim okoljem.

Meniva, da ljudje z vstopom v institucionalno varstvo izgubijo precej stikov z ljudmi iz domačega okolja. Delež starejše populacije je zelo visok in bo z leti še višji, zato je vprašanje vzdrževanja socialnih stikov v starosti pomembna tema raziskovanja.

V diplomski nalogi sva prikazali pogostost, vrste in intenzivnost socialnih stikov, povezanost med vsemi tremi generacijami in osamljenost starih ljudi. Zanimala naju je primerjava med temi vidiki socialnih stikov v institucionalnem okolju in lokalni skupnosti. Do ugotovitev sva prišli na podlagi intervjujev, ki sva jih opravili v Domu upokojencev Polzela ter v občinah Braslovče in Žalec. Vse intervjuje sva analizirali s pomočjo kvalitativne analize.

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD.....	8
1.1. STARANJE IN STAROST.....	8
1.2. DEMOGRAFSKE SPREMEMBE.....	10
1.3. VARSTVO STARIH LJUDI V SLOVENIJI.....	13
1.4. STORITVE SOCIALNEGA VARSTVA ZA STARE LJUDI.....	16
1.5. INSTITUCIONALNO VARSTVO.....	19
1.6. STAR ČLOVEK IN DRUŽINA.....	22
1.7. SOCIALNE MREŽE STARIH LJUDI.....	24
1.8. MEDGENERACIJSKI ODNOSI.....	28
1.9. OSAMLJENOST.....	32
1.10. SOCIALNO DELO S STARIMI LJUDMI.....	34
2. OPREDELITEV PROBLEMA.....	39
3. METODOLOGIJA.....	41
3.1. VRSTA RAZISKAVE.....	41
3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV.....	41
3.3. POPULACIJA.....	41
3.4. ZBIRANJE PODATKOV.....	42
3.5. OBDELAVA PODATKOV.....	43
3.6. DEFINIRANJE POJMOV.....	45
4. REZULTATI.....	47
4.1. INSTITUCIONALNO OKOLJE.....	47
4.2. LOKALNO OKOLJE.....	49
5. RAZPRAVA.....	55
6. SKLEPI.....	59
7. PREDLOGI.....	61
8. LITERATURA.....	63
9. POVZETEK.....	66
10. PRILOGA.....	67
10.1. VPRAŠALNIK.....	67
10.2. ZAPIS INTERVJUJEV.....	69

SEZNAM TABEL

Tabela 1 11
Tabela 2 12
Tabela 3 53
Tabela 4 53

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. STARANJE IN STAROST

Starost je pri vseh bitjih neizbežno življenjsko obdobje. Želja vsakega človeka je, da bi se normalno staral brez večjih pretresov. Za mnoge ljudi je staranje spontan proces, ki ga niti ne opazijo niti ne omenjajo. Nekateri se s starostnimi spremembami ne morejo soočiti ali pa se z njimi težko soočajo in jih prenašajo kot breme (Hojnik - Zupanc 1997: 12).

Starosti ne moremo preprečiti, lahko pa vplivamo na njeno kakovost. Pojma staranje in starost imata različen pomen. Starost je stanje posameznika ali naroda, staranje pa je proces, ki traja od rojstva do smrti. Obstaja mnogo teorij o staranju, ki so jih postavili strokovnjaki z različnih področij raziskovanja človeka.

Starost je obdobje, ko človek dozori do polne človeške uresničitve. Skrb za materialni razvoj prepušča naslednji generaciji, njemu pa se z upokojitvijo pojavi nova kakovost svobode in življenjskih možnosti za dejavno življenje v skladu z osebnimi potrebami, sposobnostmi in okoliščinami. Značilna naloga tretjega življenjskega obdobja je tudi, da človek svoja zrela življenjska spoznanja in izkušnje predaja neposredno soljudem ali posredno kulturi (Ramovš 2003: 68–69).

Ločimo tri vidike staranja:

- Biološka teorija povezuje proces staranja z upadanjem telesnih zmogljivosti, ki nastopijo v različnih starostnih obdobjih in se končajo s smrtjo.
- Psihološka teorija govori o staranju kot o obdobju, kjer se zmanjšujejo senzorične in intelektualne funkcije človeka, pa tudi sposobnost za prilagajanje na nove življenjske okoliščine.
- Socialna teorija govori o staranju kot o pojavu, ko se človek umakne iz dotedanjega aktivnega življenja in postane pri zadovoljevanju svojih potreb vedno bolj odvisen od pomoči drugih. Najpogosteje naletimo na dve teoriji:
 1. Teorija zmanjšane aktivnosti: Staranje spremlja proces upadanja aktivnosti. Med starimi ljudmi in družbo je vedno manj interakcij, kar je značilno za večino ljudi. Človek se z leti vse bolj umika v zasebnost.

2. Teorija aktivnosti ali teorija o kontinuiteti v starosti: Je nasprotje teoriji zmanjšane aktivnosti. Večina zdravih starih ljudi ostane dejavnih tudi v ekonomskih okoliščinah. Vzdrževanje in razvijanje telesne, mentalne in socialne aktivnosti je nujno za uspešno staranje (Milošević - Arnold 2003: 3).

Starost človekovega organizma je le ena izmed postaj v človeškem življenju na poti od rojstva do smrti. Kako hitro in vidno bo naše staranje, pa je v veliki meri odvisno od tega, kako smo živeli v aktivnem obdobju življenja (Accetto 1987: 20).

Starostno obdobje delimo na več faz, ki jih tudi poimenujemo glede na pričakovano vitalnost ljudi v posamezni kategoriji in sicer:

- zgodnje starostno obdobje oziroma 'mladi stari', ki traja od 65. do 74. leta,
- srednje starostno obdobje oziroma 'srednji stari', ki traja od 75. do 84. leta,
- pozno starostno obdobje oziroma 'stari stari', ki je definirano po 85. letu starosti

(Parsons, Cox v Milošević - Arnold 1999: 10–11).

Pri vsakem človeku lahko razlikujemo tri vrste starosti, čeprav se pogosto srečujemo z osebami, katerih zunanji videz kaže manj let, kot je njihova dejanska kronološka starost:

- Kronološka starost – koliko smo stari po koledarju. Določena je z rojstnim datumom in nanjo ne moremo vplivati, vendar pogoste ugotovitve, da človek izgleda drugače, kot bi sodili po njegovih letih, pričajo o tem, da je kronološka starost nezanesljiv podatek. Povezana je z določenimi življenjskimi dogodki (vstop v šolo, poklicno življenje, upokojitev). Ti dogodki so družbeno določeni in morajo imeti natančen referenčni okvir. Izpolnjevanje kronoloških pogojev še ne pomeni, da smo tudi dejansko biološko in psihološko 'zreli', da bi sprejeli dogodke, ki jih vsiljuje družba.
- Biološka starost – koliko je staro naše telo glede na pravilno delovanje osnovnih telesnih funkcij in celičnih procesov. To starost je težko meriti, saj medicina ne razpolaga z biološkimi testi, ki bi zanesljivo določali starost telesa. Če bi to bilo mogoče, upokojitve ne bi več določali po kronološki starosti, ampak bi se lahko pri ljudeh razlikovala glede na njihove duševne in telesne zmožnosti.
- Psihološka (doživljajska) starost – koliko stari se počutimo. Je celovitejša od kronološke starosti, saj čas ne vpliva na vse telesne organe enako (nekateri organi se

starajo hitreje, drugi počasneje). Psihološka starost je prepletanje osebnih in socialnih dejavnikov (Hojnik - Zupanc 1997: 3–4).

1.2. DEMOGRAFSKE SPREMEMBE

Povprečna pričakovana življenjska doba narašča, število ljudi, starejših od 80 let, bo do leta 2050 za 180 % večje kot danes.

V 20. stoletju se je po vsem svetu odvijala demografska tranzicija (Ramovš 2005): visoki stopnji rodnosti in umrljivosti sta se znižali, zelo sta se dvignili povprečna življenjska doba in število prebivalstva. Ob koncu stoletja so evropske države prišle v obdobje, ko bo v 1. polovici 21. stoletja izjemno velik delež starega prebivalstva in se bo avtohtono prebivalstvo številčno zmanjšalo. Na prelomu tisočletja je imela Evropa 20 % prebivalstva, starega nad 60 let. Pri tem je treba poudariti, da najizraziteje narašča število ljudi v pozni starosti, to je tistih nad 85 let, ki praviloma potrebujejo zelo veliko socialne oskrbe in zdravstvene nege. V raziskavi Dimovski in Žnidaršičeva (2006) podajata, da lahko glede na demografske trende pričakujemo, da se bo število ljudi v Evropi v starostnem razredu od 55 do 64 let v naslednjih petnajstih letih povečalo za 20 %. Z Lizbonsko strategijo si je Evropska unija kot enega od zaposlitvenih ciljev zastavila tudi povečanje deleža aktivnih v omenjenem starostnem razredu na 50 % do leta 2010. S tem se spreminja tudi sektorska struktura gospodarstva, zgodnje upokojevanje pa ni več tako razširjeno in podaljševanje delovne aktivnosti se uveljavlja v večini držav, članic EU (<http://www.futureo.si>).

Ugotovitev projekcije je, da se bo v Sloveniji v obdobju do leta 2050 delež oseb, starih 65 let in več, podvojil, delež oseb, starih 85 let in več, pa potrojil (Majcen, Čok, Košak, Sambt 2006: 2). To bo pomembno vplivalo na povečevanje potreb in izdatkov za pokojnine, zdravstvo, dolgotrajno oskrbo in za druge, s staranjem in starostjo povezane izdatke. Odgovor na vprašanje, kako povečati delovno aktivnost oseb, starih 55 in več let, je zato ena pomembnejših nalog in velik razvojni izziv. Do leta 2020 naj bi delež aktivnega prebivalstva upadel za 3,5 %, delež neaktivnega prebivalstva pa narasel za 8,8 %. Evropska komisija je v svojih smernicah za vodenje ekonomske politike izpostavila, da morajo države v prihodnje razmisliti in nameniti več usmeritev pozornosti zaposlovanju starejših in reševanju problema staranja družbe (<http://www.futureo.si>).

Staranje prebivalstva je posledica zniževanja rodnosti, podaljševanja življenjske dobe in nizkega selitvenega prirasta. Slovenija ima med evropskimi državami najnižjo rodnost. Ta se znižuje že zadnjih sto let. Zniževanje rodnosti je povezano s številnimi spremembami v življenjskih pogojih ljudi, pri čemer se bodo v prihodnosti te vrednosti nekoliko povišale, a bodo še vedno pod vrednostmi, ki zadoščajo za pozitiven naravni prirast.

Projekcije prebivalstva Slovenije 2001–2036 (Malačič 2003) kažejo, da se bo prebivalstvo Slovenije do leta 2036 postaralo. Posledice staranja bodo številne, tako ekonomske, kot širše družbene. Najbolj izrazito se bodo kazale na področjih dela in zaposlenosti, upokojevanja in pokojninskega sistema, privatnega bogastva in varčevalnih navad, medgeneracijskih razmerij ter zdravja in blaginje v postaranih prebivalstvih (Malačič 2003: 3). Hkrati pa se bodo odražale tudi na različnih ravneh, in sicer na ravni posameznika, družine, organizacije, lokalne skupnosti in celotne družbe (<http://www.futureo.si>).

Evropska unija si je že v letih 2001 in 2002 zadala nalogo, da z ukrepi za spodbujanje aktivnega staranja do leta 2010 doseže 50-odstotno stopnjo zaposlenih starejših med 55 in 64 leti ter poveča starost ob upokojitvi za pet let (Šlebinger, Pušnik, Bradač 2006: 5). Demografske projekcije prebivalstva Slovenije glede na ugotovitve raziskovalne skupine (Majcen, Čok, Košak, Sambt 2006: 5) kažejo, da se bodo vedno bolj očitna neugodna demografska gibanja, deloma z vidika števila prebivalstva, predvsem pa z vidika njegove starostne strukture, samo še nadaljevala in to v mnogo bolj zaskrbljujoči obliki.

Tabela 1

Tabela 1: Gibanje življenjskega pričakovanja ob rojstvu (ločeno za ženske in moške) za Slovenijo v izbranih letih po nizki, srednji, visoki in 'trendni' varianti demografskih projekcij

		2005	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Visoka	Moški	73,0	74,4	75,7	77,1	78,4	79,6	80,7	81,7	82,7	83,5
	Ženske	80,6	81,8	82,9	83,9	84,8	85,6	86,4	87,1	87,7	88,2
Srednja, 'trendna'	Moški	72,8	73,9	75,0	76,1	77,2	77,9	78,4	78,9	79,4	79,8
	Ženske	80,3	81,2	82,0	82,8	83,4	83,8	84,2	84,6	84,9	85,1
Nizka	Moški	72,6	73,4	74,3	75,2	76,1	76,2	76,2	76,2	76,2	76,2
	Ženske	80,1	80,6	81,1	81,7	82,1	82,1	82,1	82,1	82,1	82,1

Vir: Eurostat, 2005; Majcen, Čok, Sambt 2006: 5 (<http://www.futureo.si>).

V analizi, prikazani v tabeli 1, izračuni temeljijo na projekcijah prebivalstva Slovenije, ki jih je aprila 2005 objavil Eurostat (Eurostat 2005) in so izdelane za obdobje do leta 2050. Raziskovalci Majcen, Čok, Košak in Sambt (2006) so poleg standardnih variant določili tudi 'trendno' varianto. Le-ta kombinira trend poviševanja življenjskega pričakovanja ob rojstvu v skladu s srednjo varianto demografskih projekcij Eurostata in hkrati trend gibanja rodnosti in neto selitev v zadnjem času, ki je pravzaprav trend ustalitve na določeni ravni oziroma nihanja okrog nje. Po srednji varianti demografskih projekcij naj bi se glede na sedanje stanje število prebivalstva Slovenije do leta 2030 celo nekoliko povečalo, v nadaljnjih dvajsetih letih (do leta 2050) pa zmanjšalo za okrog 100 tisoč na vrednost 1,9 milijona. Po trendni varianti demografskih projekcij pa naj bi število prebivalstva ves čas upadalo in se do leta 2050 zmanjšalo na 1,6 milijona. Pri tem se bo bistveno spremenila starostna struktura prebivalstva.

Zaradi poznejšega upokojevanja se število upokojencev ne bo povečalo tako zelo drastično, kot bi se sicer. Predvidoma pa bo precej naraslo v obdobju do leta 2050 (Majcen, Čok, Košak, Sambt 2006).

Tabela 2

Tabela 2: Število upokojencev v letu 2005 in projekcije števila upokojencev v izbranih letih; srednja varianta demografskih projekcij in osnovne stopnje delovne aktivnosti.

	2005	2010	2015	2020	2025	2030	2050
Starostni	315.092	329.971	343.948	353.490	369.510	376.825	440.296
Invalidski	96.665	101.462	106.795	113.395	120.920	128.223	139.540
Družinski	93.231	99.423	99.324	101.993	101.682	101.391	81.692
Skupaj	504.988	530.856	550.067	568.878	592.110	606.439	661.529

Vir: Eurostat, 2005; Majcen, Čok, Košak Sambt 2006: 6

V tabeli 2 je prikazano število upokojencev po posameznih vrstah pokojnin v letu 2005 in projekcije njihovega števila v izbranih letih. Pri projekcijah je upoštevan sedaj veljavni pokojninski sistem, vključno z vsemi prehodnimi obdobji, ki jih vključuje pokojninska reforma iz leta 2000. Ramovš (2005) podaja, da v razvitem svetu potrebuje kar 25 % ljudi, ki

so stari več kot 60 let, pomoč pri oskrbi, pri čemer naj bi po ocenah ena tretjina od teh potrebovala veliko oziroma kontinuirano oskrbo, dve tretjini pa malo ali delno in občasno pomoč.

Torej s starostjo raste delež tistih, ki potrebujejo oskrbo in v Sloveniji je bilo že v letu 2005 več kot 20 % starega prebivalstva starega več kot 60 let, kar pomeni, da oskrbo po raziskavi Ramovša (2005) potrebuje 100.000 starih ljudi, od tega pa 40.000 kontinuirano relativno veliko oskrbe (<http://www.futureo.si>).

Podaljševanje življenjske dobe nedvomno predstavlja enega največjih dosežkov družbe 21. stoletja, po drugi strani pa staranje prebivalstva človeštvo postavlja pred nove izzive, ki jih bo treba reševati. Demografski trendi kažejo, da se bo podaljševala življenjska doba, z njo tudi obdobje prejemanja pokojnin, nižale se bodo stopnje rodnosti, krčilo se bo prebivalstvo in manj bo delovno zmožnega prebivalstva. Država bo to občutila kot pritisk na povečanje izdatkov za pokojnine in invalidnine, zdravstveno zavarovanje in financiranje dolgotrajne oskrbe, kar pomeni ogroženost gospodarske rasti. V Sloveniji bo potrebno razviti nov odnos do upokojevanja in prepoznati produktivni potencial starejših, ki jih je vredno dodatno usposobiti, prekvalificirati in zadržati v podjetju, ceniti bo treba tudi modrost in izkušnje in ne le hitrost ter okretnost (<http://www.futureo.si>).

1.3. VARSTVO STARIH LJUDI V SLOVENIJI

V Sloveniji sta bila sprejeta dva programa na področju varstva starih ljudi:

- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010.
- Strategija varstva starejših do leta 2010.

Namen teh dveh dokumentov je usmerjanje področja socialnega varstva nasploh, še posebej pa storitev, ki so ustrezne za stare ljudi. Cilj je, zagotoviti razvitost služb, ki bo ustrezala potrebam starih ljudi in jim bo zagotavljala kakovostno življenje. Poudarek je na skladnem načrtovanju skupnostnih programov in storitev, ki bodo na voljo starim ljudem tako v bivalnem okolju kot v institucionalnem varstvu (Milošević - Arnold 2003: 25).

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010 (Ur. l. RS, 39/2006).

Temeljno izhodišče politike socialnega varstva države in lokalnih skupnosti je predvsem zagotavljati take pogoje, ki bodo posameznikom v povezavi z drugimi osebami v družinskem, delovnem in bivalnem okolju omogočale ustvarjalno sodelovanje in uresničevanje njihovih razvojnih možnosti, da bodo s svojo dejavnostjo dosegali tako raven kakovosti življenja, ki bo primerljiva z drugimi v okolju in bo ustrezala merilom človeškega dostojanstva. V primeru, da si posameznik zaradi delovanja zunanjih in notranjih dejavnikov ne more sam zagotoviti socialne varnosti in blaginje, je upravičen do pomoči. Vse strokovne službe in druge ustanove pa morajo pri odločanju o pomoči upoštevati, da je za socialno varnost in svojo blaginjo ter blaginjo svoje družine odgovoren predvsem vsak sam.

Načela za izvajanje sistema socialnega varstva so:

- zagotavljanje človekovega dostojanstva,
- socialna pravičnost,
- solidarnost,
- odgovornost posameznika za zagotavljanje lastne socialne varnosti in socialne varnosti njegovih družinskih članov.

Strategija varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva

Osnovni namen strategije je uskladiti ter povezati delo pristojnih vladnih resorjev za gospodarstvo in civilnim tretjim sektorjem tako, da se povečata solidarnost in kakovost medčloveškega sožitja med vsemi tremi generacijami ter zagotovita kakovostno staranje in oskrba hitro rastočega deleža tretje generacije.

Vsebinska izhodišča strategije:

Sprejem nacionalne strategije za kakovostno staranje prebivalstva in solidarno sožitje generacij v Sloveniji narekuje naslednja družbena dejstva:

- rast deleža starega in predvsem najstarejšega prebivalstva,
- razpadanje medgeneracijske povezanosti in tveganje, da zakrni medgeneracijska solidarnost,
- slepa pega zahodne kulture v doživljanju smisla starosti ter protislovnost marginalizirane samostojnosti tretje generacije v družbi,

- zmanjševanje tradicionalne vloge družine in sosedstva pri oskrbi starih ljudi (www.mddsz.gov.si).

Poleg teh dokumentov, ki jih je izdala država, sta za varstvo starih pomembna še Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter Zakon o socialnem varstvu. Sprejeti pa so bili še nekateri drugi zakoni in normativi.

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. RS, 104/2005)

Pokojninsko zavarovanje je državni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Naš novi pokojninski zakon je v veljavi od 1. januarja 2000. Značilno zanj je, da je po obsegu socialnih pravic med najširšimi, da krči pravice upokoencev postopoma in sorazmerno malo, da uvaja dodatno pokojninsko zavarovanje, ki ga država podpira z oprostitvijo davka ter razna osebna rentna zavarovanja, da ohranjajo konstantno prispevno stopnjo in da je država zavezana kriti zavarovalne stroške sorazmerno širokemu krogu upravičencev.

Določa pravico do dodatka za pomoč in postrežbo, do katerega so upravičeni vsi prejemniki pokojnin ter nekatere skupine aktivnih zavarovancev, če je njihova zmožnost premikanja najmanj 70 % ali so slepi oziroma slabovidni. Takšna pomoč je nujna, kadar zaradi trajnih sprememb v zdravstvenem stanju ne morejo sami zadovoljiti vseh življenjskih potreb ali če gre za težjega duševnega bolnika, ki v domači negi potrebuje stalno nadzorstvo. Mnenje upravičenosti do dodatka za pomoč in postrežbo poda invalidska komisija ali drug izvajalec Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Zakon o socialnem varstvu (Ur. l. 36/2004)

Opreljuje socialnovarstvene storitve, namenjene preprečevanju socialnih stisk in težav posamezniku, družini ali skupinam prebivalstva. Med storitve, ki so jih deležni socialno ogroženi, bolni ter starejši ljudje, sodijo:

- pomoč na domu – zajema socialno oskrbo upravičenca v primeru invalidnosti, starosti ter v primerih, ko socialna oskrba lahko nadomesti institucionalno varstvo;
- socialni servis – obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih v primeru rojstva otroka, bolezni, invalidnosti, starosti;
- institucionalno varstvo – oblika nadomeščanja in dopolnjevanja funkcij doma in lastne družine (bivanje, prehrana, zdravstveno varstvo).

1.4. STORITVE SOCIALNEGA VARSTVA ZA STARE LJUDI

SOCIALNA PREVENTIVA

Socialno-preventivni programi na področju dela s starimi imajo pomembno poslanstvo in hkrati skupen cilj – prispevati k temu, da se bomo ljudje zdravo starali in da si bomo zagotovili kakovostno življenje tudi v poznih letih. V socialnem smislu zdravje pomeni sposobnost polnega socialnega funkcioniranja ne glede na fizične ali druge omejitve. S preventivnimi programi lahko tudi dosežemo, da se sposobnosti starih ljudi čimbolj aktivirajo in da najdejo v življenju ter ob druženju z drugimi nov smisel, s tem pa se preprečuje njihova socialna izolacija. Pomembno je, da z dobrim obveščanjem, s pestro ponudbo in z dostopnostjo v preventivne programe pritegnemo vse tiste ljudi, ki jih te dejavnosti zanimajo (Milošević - Arnold 2003: 26).

V okviru socialnega varstva se je razvilo kar nekaj preventivnih programov za stare ljudi. Programi, ki imajo preventivne učinke, pa potekajo tudi v okviru drugih institucij (Univerza za tretje življenjsko obdobje), vendar v njih sodelujejo socialni in drugi strokovni delavci s socialnovarstvenega področja:

Priprava na starost in staranje tako posameznika kakor tudi njegove družine. Vsebine priprave na starost nedvomno posega na več področij in strok. Vsebine priprave na starost in staranje bi morale biti prisotne povsod – v šolah, medijih, delovnih organizacijah. Vsebine, ki bi ljudi ustrezno pripravljale na lastno starost in hkrati to, da bi bolje razumeli stare ljudi v svojem okolju, nikakor ni mogoče zajeti v en sam program in ga zaupati eni sami instituciji ali stroki (Milošević - Arnold 2003: 26).

Pomembna življenjska pravila glede osebne priprave na kakovostno starost so:

- starost pride sama, ne da bi se človek tega zavedal, zato se je na kakovostno starost potrebno zavestno pripraviti;
- čas za pripravo na kakovostno starost so srednja leta, čas za pripravo na upokožitev je pred upokožitvijo, saj je z upokožitvijo treba začeti kakovostno starost;
- priprava zahteva zavestno oblikovanje pozitivnega mnenja o starosti – oblikovanje pozitivnih čustev, misli, načrtov o svojem življenju v starosti;
- da bi se dobro pripravili na starost, je stik s starimi ljudmi potreben že v mladosti;

- na starost se je potrebno pripraviti materialno, duševno in socialno (Ramovš 2003: 246).
1. *Programi priprave na upokojitev* so se v okviru Univerze za tretje življenjsko obdobje začeli razvijati že v zgodnjih osemdesetih letih. Informativni del programa priprave na upokojitev sodi v vsako večje podjetje, saj na ta način lahko delavcem pred upokojitvijo pomagajo uporabljati kompas za orientacijo po prenehanju delovnega razmerja. Naloge za organizacijo in izvedbo teh programov prevzemajo socialni delavci.
 2. *Skupine za samopomoč* so specifična oblika preventivnega dela s starimi ljudmi, ki delujejo tako v domovih za stare ljudi, kakor tudi v bivalnem okolju. Skupine omogočajo članom vzpostavljati pristne medosebne odnose z drugimi starimi ljudmi – tako s člani skupine kot z voditelji. Pomenijo pa tudi odlično pripravo voditeljev na njihovo lastno starost. Z vsebino, naravnostjo in rezultati delovanja te skupine pomembno prispevajo k dobremu psihofizičnemu počutju vseh udeležencev (Milošević - Arnold 2003: 26–27).

Samopomoč je naravni socialni vzgib v vsakem človeku, da skuša sam opraviti s svojimi stiskami ali pa krepiti svojo socialno klenost za kljubovanje težavam. Kot samopomoč opredeljujemo tudi to, da si medsebojno pomagamo v zakonu in družini, med prijatelji, sorodniki, sosedi, skratka v bivanjskem okolju, kjer težava enega pomeni stisko drugega (Kladnik 1997: 27).

STORITVE ZA ODPRAVLJANJE SOCIALNIH STISK IN TEŽAV

- *Prva socialna pomoč*

Človek poišče strokovno pomoč takrat, ko uvidi, da sam ne more rešiti problema in ko mu odpove tudi njegova neformalna mreža podpore in pomoči. Stisko običajno še poveča neuspeh, kar človeku daje občutek nemoči. Stari ljudje imajo morda še bolj pogosto občutek, da postopoma izgubljajo kontrolo nad lastnim življenjem in da je pogosto ogrožen njihov občutek varnosti. Socialni delavec/delavka starostniku pomaga pri prepoznavanju težave in mu daje vse možne informacije o obstoječih možnostih pomoči. Pomembno je, da mu pomaga preseči predsodke ob sprejemanju pomoči in mu jasno pove, da je še vedno on tisti, ki odloča in ima možnost izbire. To storitev opravljajo socialni in drugi strokovni delavci v Centrih za socialno delo in domovih za stare ljudi.

- *Osebna pomoč*

Pomembno je, da socialni delavec gleda na človeka celostno in upošteva vse vidike njegovih potreb. Sposoben mora biti prepoznavanja tako izrečenih kot tudi neizrečenih stisk, ki jih ima posameznik. Uporabnika mora poslušati z razumevanjem, mu dajati podporo in občutek varnosti. Soočanje z izgubami, ki spremljajo proces staranja, je boleče in človek v takšni stiski pogosto potrebuje strokovno pomoč svetovanja.

- *Pomoč družini za dom*

Pomeni, da družinske člane usposobimo za boljše sožitje in funkcioniranje družine kot primarne človeške skupnosti. Težave starih ljudi se obravnavajo v povezavi z okoljem, v katerem posameznik živi. V družini pripadniki vseh generacij lahko pričakujejo potrebno psihosocialno podporo in tudi instrumentalno pomoč. Ta pomoč družinske člane povezuje v delujočo skupnost več generacij. Družina ima v življenju starega človeka zelo pomembno mesto in jo je treba v primeru bremena oskrbovanja starostnika, če sam iz kakršnihkoli razlogov ne zmore, podpreti z ustreznimi storitvami. Storitve opravljajo Centri za socialno delo.

- *Pomoč na domu in socialni servis*

V okviru javne službe se je razvila v storitev, ki jo poznamo kot socialno oskrbo. Opravljajo jo Centri za socialno delo, domovi za stare ljudi in zasebniki s pridobljeno ustrežno koncesijo za to dejavnost (Milošević - Arnold 2003: 27–28).

Poznamo različne storitve za stare ljudi v bivalnem okolju in institucionalno varstvo.

- *Center za pomoč na domu*

Je sistem storitev, ki je organiziran za starejše, bolne in invalidne ljudi na njihovih domovih. Storitve potekajo s pomočjo sodobne telekomunikacijske tehnologije, center pa je pri tem koordinator vseh oblik pomoči, ki so posamezniku na voljo. Na takšen način lahko prispeva k večji kakovosti življenja ljudi, omogoča pa jim tudi samostojno življenje in varnost ter dostopnost v domačem okolju.

- *Dnevno varstvo*

Uporabnikom zagotavljamo socialno oskrbo, nego, zdravstveno varstvo in interesne dejavnosti za nekaj ur dnevno. Uporabniki so najpogosteje stari ljudje, ki zaradi različnih pojavov, ki spremljajo staranje, ne morejo biti sami, takrat ko so svojci odsotni.

- *Oskrbovana stanovanja*

Institucionalnemu varstvu pomenijo alternativno obliko, uporabnikom pa omogočajo, da uporabljajo tiste storitve, ki jih potrebujejo.

- *Domovi za stare ljudi* (Milošević - Arnold 2003: 28)

Institucionalno bivanje je ena od oblik varstva starejših ljudi. Po kriterijih Organizacije združenih narodov je namenjena približno 5 % starostne populacije, starejše od 65 let. Če gre za proces rehabilitacije ali sezonsko bivanje, je institucionalno varstvo lahko le začasna oblika, vendar pa predstavlja za večino, ki se odloči za ta način bivanja, doživljenjsko obliko. Funkcija domskega varstva je, da ljudem, ki so kronično funkcionalno ovirani, maksimalno zagotavlja osnovne življenjske potrebe ter nudi osnovno zdravstveno varstvo (Hojnik - Zupanc 1994: 2).

1.5. INSTITUCIONALNO VARSTVO

Namen institucije je, da bi maksimalno zadovoljila potrebe, ki si jih posameznik ne more več individualno zagotoviti. Institucionalno varstvo omogoča maksimalno prostorsko povezanost (skupna jedilnica, skupni prostori za popoldanski počitek, skupna rekreacija), po drugi strani pa tudi vsaj minimalno stopnjo zasebnosti, saj nekateri čutijo manj zasebnosti, ker je večina sob dvoposteljnih (Hojnik - Zupanc 1994: 2).

Naloga doma je optimalno zadovoljevanje socialnih in zdravstvenih potreb starih ljudi in vključevanje vseh njihovih zmožnosti v razne oblike domskega življenja (Milošević 1998: 241).

Navečkrat stari ljudje postanejo uporabniki institucionalnega varstva, ko postanejo popolnoma odvisni od okolja in zaradi slabega zdravstvenega stanja ne morejo več skrbeti sami zase. Osnovni namen teh institucij je, da kar najbolje zadovoljijo potrebe, ki jih posameznik ni več zmožen zadovoljiti sam. To ni samo zagotovitev zdravstvene in medicinske oskrbe, ampak tudi socialna in moralna pomoč (Mali 2006: 18–19).

Dom za stare lahko izraža nekatere vidike dejanskega doma le v prisposodbi, nikakor pa ne more biti 'pravi dom', ki bi posamezniku nudil zatočišče, prostor, zaposlitev in identiteto. Posameznik je le delček velike organizacije, zato življenje v instituciji zahteva kompromise. V takšnem okviru prevladujejo interesi organizacije in potrebe skupine, občutek pravega, prvotnega doma je zato nedosegljiv in povsem abstrakten pojem (Mali 2003: 35).

Na tem področju smo v drugi polovici prejšnjega stoletja do danes naredili pomemben razvoj, poleg tega pa ima domsko varstvo starih ljudi pri nas dolgo tradicijo (Milošević - Arnold 2003: 28–29).

Mrežo domov za stare je postavila aktivna generacija med leti 1968 in 1992 z zgledno skupnostno akcijo iz pokojninskega sklada. Sedanji nacionalni program pa to mrežo vzdržuje, širi in izpopolnjuje s pluralizacijo. Slovenski domovi za stare so bili postavljeni kot veliki stanovanjski zavodi za večino sorazmerno zdravih stanovalcev. Njihovi standardi, normativi in arhitektura za osebje zagotavljajo relativno visoko materialno oskrbo starega človeka. Naša največja prednost pa je, da nimamo glede materialne oskrbe slabih podstandardnih domov, medtem ko se visoko nadstandardni uvajajo na principu zasebne pobude (Ramovš 2002: 24).

Slovenski tip domov za stare ljudi je oblikovan po enotnih merilih in standardih kakor kombiniran tip doma v nasprotju z zahodnoevropskim sistemom blaginje, ki temelji na diferenciaciji institucionalne pomoči po namenu in tudi po lastništvu institucije.

Slovenski model vodi v formalno enako kakovost bivanja v vseh institucijah. Omogočen je razmeroma visok bivanjski standard, ni pa omogočen nadstandard, ki je ena od oblik individualiziranega institucionalnega varstva. Razvoj institucionalne pomoči vodi tudi v Sloveniji vse bolj v smer diferenciacije bivanjskih pogojev, kar pa lahko pripelje do znižanja kakovosti institucionalnega bivanja in posledično do vse večjih socialnih razlik med najnižjim in najvišjim kakovostnim nivojem.

Kljub temu, da se socialne in zdravstvene storitve na domu širijo in razvijajo, so institucije neizogiben člen v mreži socialnega varstva (Mali 2006: 19).

Dom za stare je družbena institucija (Jary in Jary 1991 po Hojnik - Zupanc 1999: 94), opredeljena kot oblika, ki vključuje večje število ljudi, katerih vedenje uravnavajo vloge in norme, te pa določajo administrativne strukture. Veliko avtorjev uporablja Goffmanov pojem totalne institucije, ki implicira popolno oskrbo, kolektivne aktivnosti, družbeno segregacijo, zaprtost in izolacijo. Goffmanov pojem totalne institucije in visoki stroški delovanja institucije so v družbi negativno oblikovali stališče do institucionalnega varstva in tudi ustvarili močan stereotip zaprtih institucij.

Življenje v domu poteka po določenem redu, kar od starega človeka zahteva veliko prilagajanja. Odnosi med zaposlenimi in stanovalci so hierarhično določeni. Naj se zaposleni še tako trudijo, da bi ljudem olajšali življenje v domu, je nemogoče organizirati življenje za

tako veliko ljudi z različnimi življenjskimi navadami, da bi bilo vsem dobro in bi bili vsi zadovoljni. Ko star človek pride v dom, izgubi stik s svojim prejšnjim okoljem, kjer je živel. Obiski svojcev niso tako pogosti, v domu pa odpade tudi samostojna skrb za pripravo hrane in druga vsakdanja opravila, ki staremu človeku dajejo smisel in občutek potrebnosti. Star človek ima v domu naenkrat veliko prostega časa, kar pri nekaterih stanovalcih preide v brezdelje in pasivnost, to pa jim daje občutek negotovosti. Večina sob v domovih je dvo- ali večposteljnih, tako da mora posameznik tudi najožji bivalni prostor deliti z dotlej neznano osebo.

Prihod v dom in življenje v domu pomeni za starega človeka zelo veliko osebno spremembo, saj je star človek s prihodom v dom izkoreninjen iz svojega domačega življenjskega okolja. Srednja generacija ima do stanovalcev doma 'služben odnos'. Vsakdanje življenje stanovalcev je odvisno od 'službenih odnosov' z uslužbenci doma. Star človek s prihodom v dom izgubi svoje dotedanje stike z družino, sosedi, prijatelji in znanci, saj se ti stiki kasneje omejijo le na občasne, čedalje redkejše obiske. Stanovalci doma so na ta način osiromašeni za temeljni medčloveški odnos, ki ga lahko uresničujejo le v primarni družini. To jim daje občutek nekoristnosti, nepotrebnosti in jih potiska v pasivnost. Tako izgubijo stike z mlado in srednjo generacijo, to pa jim onemogoča prenos bogatih življenjskih izkušenj in spoznanj, kar pa pripelje do osamljenosti, čustvene otopelosti in marginalizacije. Z brezkompromisnim prilagajanjem domskemu redu stari ljudje izgubljajo občutek individualnosti in lastne osebnosti, zaradi tega pa se izgubljata tudi notranji mir in zaupanje vase (Postružnik 2000: 337–339).

Dom za stare je svojevrsten svet, ločen od zunanjega sveta, saj je življenje uporabnika ustanove ločeno od življenja izven ustanove. Domovi za stare so institucije, v katerih je življenje velikega števila starih ljudi omejeno na en sam prostor. Zaprtost pred zunanjim svetom je omejena, saj so obiski v večini dovoljeni skozi ves dan. Ločenost od zunanjega sveta se zmanjšuje tudi z ohranjanjem prejšnjega načina življenja. To je lahko le majhen kos pohištva, ki jih spremlja vse življenje ali ohranjanje prejšnjih navad. Velik pomen imajo za uporabnike tudi stiki z domačimi in domačim okoljem.

Različno doživljanje življenja znotraj in zunaj institucije je prisotno le pri uporabnikih, pri osebju pa ne. Socialni delavci, zaposleni v ustanovi, pri stanovalcih ne opažajo, da bi drugače doživljali življenje v domu in izven njega. Uporabniki doživljajo socialne delavce kot del ustanove. Uporabniki se zavedajo, da je življenje v instituciji drugačno, kot življenje, ki so ga

živeli v domačem okolju. Obiski svojcev in prijateljev so za njih veliko več kot le obiski, so stik z zunanjim okoljem. Star človek se mora ob vstopu v institucionalno varstvo sprijazniti z vsemi stranmi novega okolja.

Zasebnost uporabnikov je motena z vstopom zaposlenih v sobo, saj na bolniških oddelkih osebje pogosto vstopi v sobo, ne da bi potrkalo.

Kljub pravilom hišnega reda je življenje v domu za stare dokaj prilagojeno individualnim zahtevam. Samostojna skrb za samega sebe je dovoljena in zaželena, saj razbremenjuje osebje in ohranja stanovalce vitalne in aktivne še v pozno starost. Stanovalci lahko preživljajo svoj prosti čas v okviru zaposlitvenih dejavnosti; za pokretne stanovalce je na voljo več dejavnosti, za nepokretne jih je na voljo zelo malo.

V domovih je prisotna kultura stanovalcev, kot tudi kultura zaposlenih. Klima v obeh vpliva na celotno podobo institucije in na življenje v njej (Mali 2006: 24–27).

1.6. STAR ČLOVEK IN DRUŽINA

Okolje se na potrebe starega človeka odziva na dva načina: spodbuja njegovo samostojnost ali pa ga vodi v večjo odvisnost. Upadanje življenjskih moči posameznika vodi v iskanje posebnih oblik pomoči v okolju, s katerim kompenzira zmanjšane funkcije in ohranja ali pa celo spodbuja še ostale zmožnosti. Optimum doseže z ravnovesjem med ohranjanjem samostojnosti in odvisnimi oblikami pomoči. V tej smeri se razvijajo storitve v bivalnem okolju (Hojnik - Zupanc 1999: 107).

Družina je najbolj naravna celica, ki optimalno zadovoljuje človekove osnovne in socialne potrebe. »Življenje starega človeka je usmerjeno pretežno v interakcijo s partnerjem in otroki. Ugotavljajo, da so partner, otroci, sorodniki, prijatelji in sosedje pomemben potencial za starega človeka. Socialna opora, ki jo star človek dobi v tem okviru, pozitivno vpliva na njegovo funkcioniranje in njegovo počutje. Uravnava napetost stresa in posameznikovo zdravje.« (Hojnik - Zupanc 1999: 141)

Dom je več kot najožji obdajajoči fizični prostor. Je psihosocialna kategorija, pri kateri se oblikujejo družinski odnosi in vezi. Dom je torej socialni in fizični prostor, katerega posameznik najbolje obvladuje. V njem se počuti varnega. Poleg tega pa je v njem vidna tudi osebna identiteta, kar pa mu omogoča zasebnost, ki je eden najbolj pogrešanih elementov v

domovih za stare ljudi. Pri tem pa želiva omeniti pomembnost pomoči na domu, katere namen je, omogočiti starim, ki imajo zagotovljene ustrezne bivalne pogoje, da s to obliko pomoči čim dlje ostanejo v domačem okolju, kar prispeva k večjemu zadovoljstvu uporabnikov in njihovih svojcev.

Pomoč na domu pomeni eno izmed možnosti celotne družbene skrbi za stare ljudi, vendar nas mora pri tem voditi načelo spoštovanja človekove osebnostne celostnosti, pravice posameznika do samoopredelitve in spoštovanje lastnih odločitev. Naloga družbenega okolja ni, da presoja, kdaj nastanejo okoliščine, zaradi katerih mora človek v dom, ampak da razvije oblike pomoči, zaradi katerih bo lahko ostal dlje časa v lokalnem, domačem okolju. Nikakor pa pomoč na domu ni nadomestilo za bolnišnico ali dom. Vse dejavnosti za določene primere in položaje so nujno potrebne in se med seboj dopolnjujejo in povezujejo (Siter 2003: 93).

Star človek ima aktivno vlogo v delovni skupini, ima dobro možnost, da vzdržuje in varuje osebno nišo. To je prostor, v katerem oseba razvije interaktivno učinkovitost. Tukaj mislimo na resnični del okolja, s katerim je oseba res v odnosu. Mlada in srednja generacija v družini lahko zavestno prispevata k temu, da ostane osebna niša interaktivno učinkovita. Interaktivna niša pa bo ostala učinkovita, če bo star človek ostal vključen v dialog in sodelovanje in če bo ohranil svoje mesto v družinskih delovnih projektih (Čačinovič - Vogrinčič 2000: 290).

Vsaka družina se sooči s starostjo in staranjem, vendar vsaka družina to opravi na svoj način. Življenje je podobno sestavljanju, pri kateri imamo na voljo nešteto kosov, da vedno znova sestavimo tiste, ki jih potrebujemo in tudi tako, kot jih potrebujemo. Prispodoba sestavljanke spodbuja in opogumlja vse generacije v družini, da se ustavijo v sedanosti, da bi bilo staranje skupen družinski projekt. Pomembna družinska naloga je, da povabimo starega človeka, da ostane na poseben način udeležen v družini. V družini se moramo obrniti na starega človeka, da nam pove o svojem življenju, svetu, v katerem je živel in ljudeh, ki jih je poznal (Čačinovič - Vogrinčič 2006: 75–76).

Čačinovič - Vogrinčičeva (2006: 76–78) govori o treh pomembnih družinskih temah, ki nam pomagajo, da bi staranje boljše razumeli in ga ubesedili skupaj.

1. Nerazrešljiva drama ločitve med starši in otroki pomeni, da vse življenje ostajamo povezani s starši. Še več: družina se poveže z generacijami, iz katerih izvira. Stierlinova prispodoba popkovnice pa nas povezuje iz roda v rod. Prav je, da starši

podelijo svojo preteklost z mlajšimi generacijami, ki postane neizbrisen del družinske sedanosti in prihodnosti.

2. Ohranitev generacijskih razlik, zaveznitvo med staršema in sprejemanje ženske ali moške spolne vloge so pomembne v vseh obdobjih življenja družine. Vse tri postavke se nanašajo na odnos v starševski dvojici. Zaveznitvo pomeni, da roditelja podpirata drug drugega v svojih vlogah tako, da se vlogi zakoncev in vlogi staršev ne izključujeta. Ohranitev generacijskih razlik pomeni, da zavestno ohranjamo spoštovanje in dostojanstvo staršev ter ju vedno znova ubesedimo sebi in njim.
3. Družina kot delovna skupina je produktivno izhodišče za soustvarjanje nove zgodbe in sicer zgodbe sodelovanja na starost.

Vzorec družinske povezanosti je odvisen od življenjskega stila v življenju. Tisti ljudje, ki so razvili vzorec družinske povezanosti in medsebojne pomoči, ga ohranijo tudi v starosti. Tisti ljudje, ki pa so življenje preživeli bolj neodvisno in samostojno, želijo ohraniti ta način življenja tudi v starosti in zato takrat, ko potrebujejo pomoč, prej posežejo po formalnih oblikah pomoči, kot pa da bi se obrnili na družinske člane. Potrebno je upoštevati življenjski stil, na katerega je star človek navajen (Hojnik - Zupanc 1999: 143).

1.7. SOCIALNE MREŽE STARIH LJUDI

»Človek je po svojem bistvu družbeno bitje. Medčloveške povezave so zanj nekaj temeljnega, kar nujno potrebuje za preživetje, podobno, kakor sta na telesnem področju nujna hrana in zrak.« (Ramovš 2003: 189)

Socialna mreža je povezanost posameznika z drugimi ljudmi v njegovem življenjskem okolju.

Ločimo:

1. Neformalne socialne mreže, kamor spadajo stiki z družino, sorodstvom, sosedi in prijatelji, na katere se lahko človek opre v primeru potrebe.
2. Formalne socialne mreže, kamor spadajo vsi formalizirani stiki posameznika z njegovim okoljem (Mali 2007: 79).

Socialna opora je definirana kot pomoč, ki jo posameznik pričakuje oziroma potrebuje od drugih ljudi. Človek pričakuje in išče socialno oporo pri ljudeh, s katerimi je v tesnih stikih,

torej v socialne mreže. Socialno mrežo sestavljajo odnosi, ki jih ima posameznik z drugimi ljudmi, pogostost stikov z njimi in povezanost med člani.

Naravne socialne mreže sestavljajo družina, prijatelji, sosedje, znanci, sodelavci, društva in organizacije, v katere je posameznik včlanjen. Izoblikovale so se skozi življenje posameznika na temelju biološke pripradnosti, osebnih medčloveških vezi ali zakoreninjenosti v okolje ali delo in skozi članstvo v skupinah. Naravne socialne mreže so torej njegove življenjske okoliščine. Človek pa se bo najprej obrnil nanje, na njemu znan način (Bogataj 2003: 23).

Neformalna mreža temelji na medosebnih odnosih in solidarnosti in je v primerjavi s formalno mrežo bolj recipročna. Samostojnost v starosti se izpolnjuje z recipročnim procesom izkoriščanja preostalih življenjskih sposobnosti, kar zadovoljuje potrebo, počutiti se potrebnega in ne zgolj s prejetjem pomoči ob upadanju življenjskih moči. Pri osebi, ki zgublja fizične in družbene zmožnosti je to še posebej pomembno (Hojnik - Zupanc 1999: 133).

Neformalne podporne mreže so sicer ekonomične in temeljijo na osebnem odnosu, moralni obveznosti, prostorski bližini ter domačem odnosu med člani mreže. Člane združuje osebni in solidaren odnos, vendar pa je njihova šibka točka nizek prag varnosti, ker temeljijo na nekaj ključnih osebah. Ob dobro razviti neformalno razviti podporni mreži so za starega človeka, ki potrebuje pomoč v domačem okolju, možnosti večje. V nekaterih primerih lahko nadomestijo delno oskrbo formalne mreže v domačem okolju, v drugih pa so njeno dopolnilo. Za starega človeka so vsekakor zelo pomembne (op. cit.: 134).

Kriteriji, ki opredeljujejo neformalno podporno mrežo po Wengerjevi:

- prostorska bližina sorodnikov,
- delež družine, prijateljev in sosedov v podporni mreži,
- stopnja interakcije med starejšim posameznikom ter družinskimi člani, prijatelji, sosedi in skupinami v bivalnem okolju (op. cit.: 134).

Storitve v bivalnem okolju lahko organizirajo in izvajajo različni izvajalci. Posameznik se ponavadi odloči zanje, ko njegove potrebe presegajo zmožnosti neformalne mreže. Uporabnik storitev v bivalnem okolju mora ponavadi priti do spoznanja, da potrebuje pomoč in s tem posledično sprejme odvisnost od okolja. Ta delna odvisnost ima velik pomen, saj pomeni podaljšanje bivanja v lastnem domu.

Storitve v okviru formalne mreže se odvijajo na domu uporabnika ali v lokalni skupnosti v bližini njegovega doma in so sistemsko regulirane.

Človek odvisnost od zunanje pomoči odlaga čim dlje je možno in to zaradi notranjih dejavnikov, kot je na primer ohranitev individualne potrebe, vendar pa so enako pomembni tudi zunanji dejavniki, kot na primer motena zasebnost pri vstopu tuje osebe, ki izvaja pomoč v stanovanje in materialna participacija pri storitvi. Motena zasebnost v starosti lahko ovira dostopnost organiziranih storitev iz dveh razlogov: na preizkušnji je zaupanje v kakovost storitev, ki jo oseba primerja s kakovostjo lastnega dela. Drugi dejavnik je osebni stik, ki ga uporabnik mora vzpostaviti v svojem zasebnem prostoru z izvajalcem storitve. Dostopnost formalno organizirane pomoči na domu v prvem koraku pogojuje notranjo pripravljenost posameznika, da ostane delno odvisen od okolja. Ta delna odvisnost pa pomeni podaljšanje samostojnega bivanja v lastnem domu. V drugem koraku so pomembni dejavniki: ustrezen vir informacij, prilagojenost storitve uporabnikovim osebnim razmeram in cenovno dostopne storitve. Med njimi se je kot najpomembnejši dejavnik izkazal vir informacij, ki ga mora poosebljati zaupljiva oseba, ki jo uporabnik brezpogojno sprejema (op. cit.: 110–113).

Potreba po tesni medčloveški povezanosti z nekim svojim človekom je najbolj pomembna nematerialna potreba v starosti. Čeprav je star človek lahko zdrav in bogat, je lahko povsem na tleh, ker nima nikogar, pri katerem bi občutil, da ga sprejema takšnega, kakršen je, da ga jemlje resno kot človeka, da rad prisluhne njegovi besedi in najpomembneje, da ga ima rad. (Ramovš 2003: 98–99).

Pomoč v družini temelji na solidarnosti in občutku odgovornosti. Otroci se čutijo moralno odgovorne, da pomagajo svojim staršem, kadar so v stiski. Nenazadnje so odgovorni tudi pred zakonom, da staršem priskrbijo ustrezno pomoč v primeru, če je sami ne morejo zagotoviti. Vzorec družinske povezanosti je odvisen od življenjskega stila, nastalega v prejšnjih letih življenja. Tisti, ki so vse življenje razvijali vzorec družinske povezanosti in medsebojne pomoči, ga ohranijo tudi v starosti (Hojnik - Zupanc 1997: 119).

Staranje vpliva na socialne mreže in na izbiro ljudi, s katerimi se družimo, pa tudi na način, kako to počnemo (Dragoš 2000: 293).

Socialne mreže vplivajo na staranje, kar pomeni da ne moremo razumeti socialnih vidikov staranja, če ne poznamo obsega socialnih vezi, njihovih učinkov, kakovosti in potencialov.

Raziskave pa kažejo, da so učinki socialnih mrež močno povezani z zdravstvenim stanjem ljudi. V teh zvezah je potrjeno, da so socialne mreže varovalni dejavnik, vendar ne za vse v enaki meri. Učinek mrežnih interakcij je odvisen od različnih okoliščin, med katerimi so najbolj pomembne in bistvene: dohodek oziroma materialno stanje, fizična kondicija starega človeka in njegov spol. Z denarjem si lahko olajšamo dostopnost storitev na tržni osnovi, čeprav pa to ni nujno (op. cit.: 304).

Tisti, ki imajo nižje dohodke, lahko imajo slabši dostop do zdravstvenih storitev, slabše možnosti, na primer, kurjave v zimskih dneh, saj za to nimajo dovolj sredstev, imajo tudi manj ustrezno prehrano in so lahko bolj verjetno izpostavljeni zdravstvenim tveganjem.

Zato obstaja verjetnost, da ljudje, ki so slabše materialno preskrbljeni, bolj potrebujejo storitve socialnih mrež.

Pomembno je, kaj ljudi povezuje v določeni socialni mreži in kako močne so te povezave. V preteklosti so bili ljudje med seboj bolj povezani v tradicionalne socialne mreže, predvsem kot nuja v boju za preživetje. Danes pa ljudi v sodobno postmoderno socialno mrežo povezujeta samostojnost in sodelovanje. V tradicionalnih družbah je ljudi povezovalo predvsem skupno imetje, medsebojna odvisnost med njimi in razne druge norme in običaji.

Dandanes se človek v socialne mreže vključuje kar se da svobodno, v njih večji čas svobodno ostaja in se lahko iz njih tudi svobodno umakne (Ramovš 2003: 190).

Izjemno pomembno pa je tudi sodelovanje z drugimi ljudmi ali kooperativnost. Pomembno je, kako človek komunicira. Kakovost socialnih mrež je odvisna predvsem od tega, koliko imamo ljudi v njih razvito sposobnost za dobro medsebojno komunikacijo.

Od nekdanj je že znano, da se človek z nekaterimi ljudmi bolje razume kot z drugimi, nekdo nam je bližje v srcu kot drug in z nekaterimi ljudmi težje najdemo skupni jezik.

Vendar pa misliva, da mlad človek lažje izstopi iz odnosa, ki ga ne osrečuje ali je zanj celo naporen, kot pa star človek. V starosti se spreminjajo in tudi ožajo stiki z ljudmi. Nekateri prijatelji, sorodniki in vrstniki umrejo, otroci se poročijo in se odselijo od doma, nekateri ljudje so preoddaljeni, da bi jih tako pogosto obiskovali.

Požarnik (1981: 45) navaja dve teoriji in sicer si po prvi ljudje želijo nekaj socialne izolacije, želijo si živeti v miru, bolj so odmaknjeni od okolice. Po drugi teoriji pa so starejši ljudje srečni in zadovoljni, dokler imajo občutek, da so aktivni in koristni in da jih nekdo potrebuje.

Govori o tem, da so nekateri ljudje bolj zadovoljni, če se lahko umaknejo pred razgibanim socialnim življenjem, drugi pa ne morejo živeti brez stalnih stikov z ljudmi.

Ljudi, ki se bodo kmalu upokojili, bi bilo potrebno na to tudi ustrezno pripraviti. Dokazano je namreč, da imajo ljudje, ki so primerno pripravljene na upokojitev, manj duševnih, psihosmatskih in socialnih problemov. Take priprave vodijo strokovnjaki in uporabljajo pri tem različne oblike (op. cit.: 89).

Socialna mreža se ob upokojitvi lahko precej zmanjša. Zastanejo in uplahnejo lahko znanstva in prijateljstva s sodelavci. Človek se lahko počuti nekako odrinjenega in ima občutek, da nekako ne spada več mednje, še posebno, če je imel veliko socialnih stikov s svojimi sodelavci.

Potrebno je, da smo v socialnem delu s starimi pozorni na Lussijevo načelo maksimalnega aktiviranja naravnih socialnih mrež.

Maksimalno aktiviranje naravnih socialnih mrež omogoča, da upoštevamo maksimo tega načela: Potreben je maksimo najmanjšega možnega poseganja v naravne socialne mreže. Treba je skrbno pretehtati vsako spreminjanje ali prekinjanje življenjskega okolja vseh udeleženi (Čačinovič - Vogrinčič 2006: 74, po Lussi 1992).

1.8. MEDGENERACIJSKI ODNOSI

Celota človeškega življenja se deli na tri življenjska obdobja in se na ravni družbe kaže v obliki delitve družbene celote na tri generacije prebivalstva:

- mlada generacija,
- srednja generacija,
- stara generacija.

Temeljno medsebojno razmerje generacij je njihovo komplementarno dopolnjevanje, ki pa je eno od osnovnih gibal človeškega obstoja in razvoja. Vedno pa vlada med generacijami tudi določena napetost, ki se lahko sprevrže v pravo družbeno patologijo, na primer gerontokracijo, evtanazijo onemoglih starejših, zanemarjanje otrok ... V družbi so manjše medgeneracijske napetosti normalen pojav, vsaka večja medgeneracijska patologija pa najprej škodi eni generaciji, nakar se njene posledice razširijo tudi na ostali dve (Ramovš 2003: 81).

Mlada generacija je zvedavo radovedna, prešerno razposajena, s svojimi pogledi je načelo razvoja. Pred njo so vse življenjske možnosti (Ramovš 2003: 84). Osnovni smisel prvega obdobja življenja je, da otrok odraste v samostojnega, zrelega ter uravnovešenega odraslega človeka, za kar potrebuje veliko vložnega časa, človeških čustev in osebnih življenjskih izkušenj od starejših dveh generacij (ibid.).

Temeljno poslanstvo srednje generacije je rojevanje potomstva in preživetje vseh treh generacij, zato ji v vsakdanji praksi ostaja le malo časa za otroke in mladino (Ramovš 2003: 81). Srednja generacija nima dovolj čustev za potrebe mlade generacije zaradi čustvene prikrajšanosti v otroštvu, kar psihoterapije vseh vrst ugotavljajo že celo stoletje. To pomeni, da mnogi starši ne znajo na primeren način uporabljati svojih čustvenih zmožnosti v korist otrok, nikakor pa to ne pomeni, da starši nimajo dovolj radi svojih otrok. Srednji generaciji primanjkujejo pristna čustva celo za lastne medsebojne odnose v partnerskem sožitju in v delovnem sodelovanju, kar pa je ena od temeljnih vzgojnih determinant za mlado generacijo. Starševske ljubezni do otrok se ne da nadomestiti, vendar se zdi, da je v človeški naravi utemeljen čustveni primanjkljaj srednje generacije do svojih otrok, ki pa svoje naravno komplementarno dopolnilo dobi v čustvih starih staršev do generacije vnukov. Srednja generacija je v odnosu do prve generacije predvsem v starševski vlogi.

Življenjske izkušnje pa dozoriijo šele po prestani krizi srednjih let in v starosti. Zrelo usmerjene skozi mladost in srednja leta v starosti življenjske izkušnje izčistijo do stopnje življenjske modrosti, ki pa je temelj za pravo medgeneracijsko prenašanje zgodovinskega spomina in kulture. Stara generacija ima ves svoj čas svobodno na razpolago v primeru, če sprejema svojo starost in jo živi kolikor toliko smiselno in kakovostno. Babice in dedki večino svojega časa preživijo z vnuki. Čustva ostajajo sveža tudi v starosti, dozoriijo pa v smeri, kakor se je človek oblikoval v srednjih letih. Najbolj pa v starosti dozori življenjska izkušnja (op. cit.: 82).

Tesen stik stare in mlade generacije je življenjskega pomena za dober razvoj prve generacije, vendar pa ni nič manj pomemben za tretjo generacijo (op. cit.: 84).

V vsakem obdobju življenja mora vsak človek poskrbeti, da je osebno intenzivno povezan z vsaj enim pozitivno usmerjenim človekom iz vsake generacije. Da je človek osebno povezan pomeni, da z njim komunicira na ravni osebnega človeškega doživljanja in izkušnje vsaj eno uro tedensko. Pozitivna usmerjenost v odnosu pomeni, da je pri komunikaciji pet dobrih, pozitivnih in spodbudnih vsebin na eno slabo (op. cit.: 86).

Življenje omogoča doživljanje otroštva, mladosti, srednjih in tudi poznih let. Vse se zgodi v enem samem človeku, v enem samem življenju kot nedeljivi celoti. Če nam je namenjenega dovolj časa, si imamo možnost nabrati izkušnje v vseh obdobjih (Knific v Hojnik - Zupanc 1997: 35).

Dejstvo, da se staramo iz dneva v dan in iz leta v leto, je potrebno sprejeti. To pa v današnjem času niti ni tako enostavno, saj poudarjamo mladost, zdravje in telesno moč. Ob sprejemanju tega dejstva je potrebno razviti zavest, da nobeno življenjsko obdobje ni več vredno od drugega in da ima življenje kot celota smisel v vseh obdobjih življenja. Ta smisel prepoznavamo v specifičnih nalogah, ki jih moramo ljudje v določenem času opraviti ne le zase, temveč predvsem za drugega. Nič slabega ne pomeni, če se doslej vase zaverovani človek obrne od sebe k drugemu, da bi tako v njegovih očeh zagledal svojo podobo (Knific v Hojnik - Zupanc 1997: 36).

Dobri odnosi med generacijami so pomembni predvsem zaradi prenosa življenjskih izkušenj, vrednot, tradicije in predvsem zato, da se ljudje med seboj spoznajo in povežejo. Včasih so ti procesi nekako mimogrede ob vsakdanjem skupnem življenju in delu potekali v temeljnem človeškem odnosu.

Danes govorimo o medgeneracijskih prepadih, večinoma med prvo in tretjo generacijo. Medgeneracijske razlike so nujne, saj so gibalno razvoja, pomenijo pa lahko tudi blokado pretoka življenja, kar ima negativne posledice za celoto. V prisposodbi bi lahko rekli, da prepadi sami po sebi vendarle niso tako tragični, če je med obema bregovoma dovolj trdnih mostov, ki omogočajo nemoten pretok življenja. Mostove med prvo in tretjo generacijo gradi srednja generacija. Če teh mostov ni, je posledica osamljenost starih ljudi, pa čeprav se zdi, da je največja škoda narejena dedkom in babicam. V resnici največ izgubljajo mladi.

Izredno pomembna je drža starega človeka. Danes se predvsem poudarjajo mladost, lepota, zdravje, kar je posledica tega, da tudi starejši ljudje težijo k temu, da bi čim dlje ostali mladi. Sprejeti svojo starost in živeti z njo usklajeno je osnova, ki ponuja spoznanje, da je življenje v vseh obdobjih smiselno, torej tudi v starosti. Človek v vseh obdobjih opravlja posebne naloge, ki jih ima tudi v poznih letih (Knific v Hojnik - Zupanc 1997: 37).

Ljudje se vse življenje učimo, osebnostno rastemo in se bogatimo, hkrati pa se z leti spremeni tudi naš pogled na svet. Če pogledava na mišljenje mladih ljudi, si velika večina želi za kakovostno življenje več materialnih dobrin, medtem ko starejši ljudje bolj vrednotijo nematerialne dobrine. Veliko večji pomen pripisujejo potrebi po zdravju, medosebnih

odnosih, varnosti. Tako bi morali mlajši ljudje večkrat za svoj vzgled vzeti starejše ljudi, svoje starše in svoje stare starše.

Razvoj industrije je privedel do razpada družin, družinske tradicije, obstoječih norm in vrednot. S preseljevanjem ljudi s podeželja v mesto in drugimi spremembami za stare ljudi v družini ni več prostora, zato mora skrb zanje prevzeti družba s svojimi institucijami.

Te spremembe so opazne predvsem na širši ravni družbe. Posamezniki smo med seboj različni in od nas je odvisno, kako bomo živeli, čemu smo se pripravljene odreči, za koga poskrbeti. Solidarnosti, ki je bila prisotna včasih, ni več. Število starejših ljudi, ki prebivajo v krogu lastne družine, upada. Prebivanje v stanovanju treh generacij je bilo manj problematično, saj so starejši člani imeli častno mesto in zaradi tega tovrstnih problemov s skrbjo zanje ni bilo. Na ta način se človek ni počutil izrinjenega in nekoristnega, temveč zaradi predaje svojih življenjskih izkušenj in spoznanj veliko bolj cenjenega. Takšen način življenja je pri nas opaziti na podeželju, vendar pa tudi tukaj zaradi industrializacije in urbanizacije čedalje redkeje (Hojnik - Zupanc 1999: 139).

Sožitje je možno, če odpravimo predsodke in oživimo resnično sožitje med ljudmi in generacijami. Na ta način bo odpadla razmejitev na oskrbovance in oskrbovanke, tolažnike in tolažnice, sposobne in nemočne in lahko bi govorili o skupnem življenju, v katerem se prepletata medsebojno spoštovanje in pripravljenost, pomagati drug drugemu, kar pa je zelo obširen in dolgoročen poseg. Ta poseg je nujno potreben, če želimo ohraniti življenje in medsebojne odnose (Požarnik 1981: 152).

Ramovš (1995: 65) govori o posvečanju dela svoje energije nemočnim ljudem v stiski, saj brez tega ni ne osebnega in ne družbenega počlovečevanja. Človek mora imeti odprto srce in roke za sočloveka, saj je človeško bitje. V nasprotnem primeru pa pride do razčlovečenja in padca na podživalsko raven.

Čačinovič - Vogrinčičeva (2000: 287) nam nakazuje potrebne korake k boljšim odnosom. «Moja teza je, da je staranje skupen družinski projekt. Potrebujemo več uporabnega znanja o družini in pogosto tudi strokovno pomoč socialnega dela, da bi se lahko začel delovni dogovor.»

Stierlin (po Čačinovič - Vogrinčič 2000: 288) govori o družinski nalogi, da povabimo starega človeka, da ostane udeležen v družini na nek poseben in edinstven način. 'Dolga vrstica delegiranosti' pomeni, da vse življenje ostanemo povezani s starši, generacijami. Avtor pomaga razumeti, da so v sestavljanju skupnega projekta staranja deli, ki varujejo vezi, ki jih ne moremo razrešiti. Potrebujemo preteklost v sedanjosti – vendar za prihodnost. To pomeni dialog in sodelovanje, kjer se bomo lahko razumeli, sporazumeli in dogovorili.

1.9. OSAMLJENOST

Osamljenost je za starega človeka kot podhranjenost, kot lakota po bližini nekoga od svojih ljudi. Potreba po osebostnem medčloveškem odnosu je pri današnjih starejših ljudeh tista, ki je med najmanj zadovoljenimi, zato je osamljenost ena izmed najbolj razširjenih in najhujših stisk oziroma tegob (Ramovš 2003: 105).

Lake (1989: 31) opisuje osamljenost kot bolezen, ki napade sposobnost ljudi za komuniciranje in sodelovanje v medsebojnem vedenju. V bistvu je posledica nezmožnosti komuniciranja z drugimi ljudmi, lahko je to zaradi priložnosti ali pa zato, ker posameznik nima za to potrebnih spretnosti.

Misliva, da je osamljenost velika stiska, ki je prisotna pri velikem delu stare populacije in lahko vodi v bolezen.

Osamljenost je čustveno stanje, v katerem posameznik občuti močna čustva praznine in izolacije. Osamljenost ni samo želja po družbi nekoga drugega, ampak je občutek, da si od ljudi odrezan ali pa odtujen. Kadar je posameznikovo omrežje socialnih odnosov manjše ali manj zadovoljujoče, kot si želi, govorimo o osamljenosti. Pomeni odsotnost globljih in trajnejših socialnih stikov z drugimi ljudmi. Človek občuti osamljenost kot odsotnost emocionalnih stikov, zato pogreša predvsem intenziven čustveni odnos in intimnost. Osamljenost lahko vodi v depresijo, osamljeni ljudje pa v sebi pogosto čutijo praznino. Če človek nima zadovoljene potrebe po temeljnem ali osebem medčloveškem odnosu z nekom, je osamljen, pa naj bo okoli njega še toliko ljudi.

Osamljenost je multitridimenzionalni fenomen, ki je sestavljen iz treh ravni:

1. Prvi in tudi najbolj značilen element je prikrajšanje. Povezano je z občutkom odsotnosti intimne povezanosti, z občutkom praznine in zapuščenosti.

2. Drugi element izpostavlja vprašanje, do katere mere bi stanje osamljenosti lahko spremenili in je povezan s časovno perspektivo.
3. Tretja dimenzija vsebuje čustvene vidike osamljenosti kot so žalost, krivda in obup (Hvalič - Touzery 2006: 53–54).

Pomembno je tudi razlikovanje med osamljenostjo in samoto. V človekovi naravi je potreba, da je včasih tudi sam. Samota je lahko pozitivna in prijetna izkušnja, če se zanjo odloči posameznik sam (ibid.).

Osamljenost je najbolj množičen in pereč problem današnjih starih ljudi. O tem govori veliko organizacij, ki delajo s starimi ljudmi. Osamljenost ni samo problem tistih, ki živijo sami, saj so pogosto stari ljudje v stiku z veliko ljudmi, pa so kljub temu osamljeni. Stiki s starimi prijatelji so se ohladili, ostali le bežni ali pa so zelo oddaljeni. Kadar ima star človek socialne stiske in ima ljudi oziroma ob sebi človeka, ki mu zaupa, se ne bo počutil osamljenega in bo zadovoljno živel. Zato je potrebna dobra komunikacija, ki nam pove, koliko nas ljudje cenijo, hkrati pa nam omogoča, da damo te podatke drugim in jim na ta način povemo, koliko nam je do njih. Svojo vrednost torej ocenjujemo po tem, koliko nas drugi cenijo, da se v naši družbi dobro počutijo in nam zaupajo.

Z osamljenostjo se lahko spoprimemo na dva načina: z njo se lahko spoprimemo ali pa jo ozdravimo. Spoprijemanje z osamljenostjo pomeni, da se navadimo na ta občutek, vendar pa ne dovolimo, da bi nas prevzel v celoti; komunikacijo z ljudmi bolje izkoristimo in začnemo spoznavati nove ljudi. Bolje je, da se z osamljenostjo najprej spoprimemo, ker se nam zaradi tega ni potrebno veliko spremeniti in jo šele nato začnemo zdraviti. Kadar pa želimo osamljenost pozdraviti, moramo spoznati, kako se moramo spremeniti v svoji notranjosti in ne le navzven. Zavračanje samega sebe moramo razumeti in ga končati ter ga nato nadomestiti s sprejemanjem samega sebe. Morda se bomo morali znova naučiti komuniciranja, medsebojnega sprejemanja in dajanja, saj se osamljeni ljudje včasih odvadijo komuniciranja, zaradi tega pa njihove spretnosti zakrnijo. Najpomembnejše je spoznanje, da je vse odvisno od nas samih, kajti vsak izmed nas je na svoj način vreden in pomemben (Lake 1989: 10).

Starostniku je potrebno zagotoviti in ga podpreti pri razvijanju dobre socialne mreže in ga tako obvarovati pred osamljenostjo.

Izguba zakonskega partnerja velja za najhujši stres v življenju. Stres je toliko hujši, čim dlje sta zakonca živela skupaj. Pri veliki večini ljudi se lahko po izgubi zakonca pojavi huda in

dolgotrajna depresija. Eden od hujših problemov vdovstva je tudi osamljenost (Pečjak 1998: 80).

Proces žalovanja je zelo individualen in poteka pri vsakem človeku na svoj način. Misliva, da je od vsakega posameznika odvisno, kako sprejme to izgubo, saj je vsak človek individuum zase. Vendar pa misliva, da bi moral vsak človek v trenutku izgube čutiti, da na tem svetu ni ostal sam in bi moral ob sebi imeti ljudi, na katere se lahko opre in zanesse v vsakem trenutku. Pomembno je, da ima žalujoča oseba okoli sebe ljudi, ki ji dovolijo pokazati žalost, ki so pripravljeni z njo govoriti o stiski, ki jo doživlja in ki jo znajo poslušati (Ivanjšič 2000: 43).

1.10. SOCIALNO DELO S STARIMI LJUDMI

Socialno delo opredeljujemo kot stroko, ki si prizadeva za dobro vseh ljudi na način, da pomaga posameznikom, družinam, organizacijam in skupnostim pri doseganju življenjsko pomembnih ciljev. Profesija se še posebej zavzema za razvoj socialne in ekonomske pravičnosti. Na način, kako se ukvarja s problemi posameznih ljudi, pa razlikujemo dva temeljna načina prakse:

1. Splošno socialno delo

Strokovnjak opravlja določene naloge in intervencije, s katerimi se izboljšujejo življenjske razmere ljudi. Socialni delavec je tukaj usmerjen na celotne potrebe človeka in mu pomaga iskati vire, da bi te potrebe lahko najustrezneje zadovoljil. Uporablja različne metode dela in celo paleto virov. Pri svojem delu socialni delavec potrebuje veliko znanja z različnih področij, ne pa poglobljeno znanje o posameznih vprašanjih.

2. Specialistično socialno delo

Specialist oziroma socialni delavec zagotavlja posebne vrste storitev za ljudi, ki so v določenih situacijah. Področja oblik pomoči in intervencij so za specialiste razmeroma ozke. Znanje specialista je usmerjeno na določeno področje, mora pa biti poglobljeno. Bolj kot so potrebe določene skupine specifične, toliko večja je potreba po specialističnem znanju.

Posebne zahteve socialnega dela na področju starih ljudi zahtevajo specifična strokovna znanja, ustrezen odnos do starih ljudi in sposobnost soočanja z nekaterimi etičnimi dilemami (Milošević - Arnold 2003: 1).

Za socialno delo je najpomembnejša socialna gerontologija, ki preučuje socialne vidike staranja in starosti, vplive družbenih sprememb staranja in starosti ter obratno.

Splošna načela sodobne socialne gerontologije so:

1. Družba mora na različne načine skrbeti za svoje stare prebivalce, da bi lahko čim dlje ostali v okolju, kjer so živeli in delali v svojih najaktivnejših letih, takrat, ko so bili za delo sposobni.
2. Starim ljudem, ki ne morejo več živeti v individualnih gospodinjstvih, je potrebno omogočiti bivanje v domovih za stare.
3. Stari ljudje se morajo zdraviti v tistih medicinskih ustanovah, kamor sodijo po naravi svoje bolezni. S strokovnega, mentalno-higienskega in tudi humanega stališča ni prav, stare bolnike v bolnišnicah ločevati od bolnikov srednje življenjske dobe.

»Starega človeka bodisi v zdravju ali bolezni ne smemo ločiti od drugih ljudi samo zato, ker je star.« (Accetto 1968: 31-33)

Zaradi številnih sprememb, ki jih prinaša starost, so stari ljudje ranljivejši ali izpostavljeni različnim zdravstvenim in socialnim tegobam. Starost doleti prav vsakega, ki jo dočaka, vendar pa jo ljudje doživljamo zelo različno. Dejstvo je, da starost prinese določene izgube na pomembnih življenjskih področjih, vendar pa je od vsakega posameznika odvisno, kako te izgube sprejme in se nanje prilagodi, od česar pa je odvisna tudi kakovostna starost.

Socialni delavec mora pri delu s starimi uporabljati posebna načela, ki pa jih je treba upoštevati pri tem področju dela:

- usmerjenost na mobilizacijo moči in potencialov starih ljudi – s strokovno pomočjo lahko reaktiviramo človekove sposobnosti za premagovanje težav, ki jih je imel v mlajših življenjskih obdobjih;
- maksimalno funkcioniranje – socialni delavec mora pomagati starim ljudem, da si spet pridobijo že izgubljene sposobnosti in te kar najbolje uporabijo;
- zagotovitev okolja brez omejitev – pri morebitnem nameščanju starih ljudi v institucionalno varstvo je potrebna postopnost ter upoštevanje vseh njegovih želja;
- etičnost pri delu – ohranjanje njihovega dostojanstva in spoštljiv odnos (star človek naj ima možnost sam sprejeti odločitve o svojem življenju, mora imeti pravico do zaupnosti in stvarnih informacij);
- sistemska perspektiva – specifičnost socialnega dela je, da poudarja pomen interakcij med posameznikom in okoljem, v katerem živi;

- upoštevanje kulturnih razlik – v socialnem delu moramo upoštevati in spoštovati, da ljudje različno sprejemajo odnos do sprejemanja pomoči, smrti ter življenja v različnih kulturah;
- postavljanje ustreznih ciljev – cilji uporabnika in socialnega delavca morajo biti skladni, vendar morajo izhajati iz dejanskega stanja in motivirati uporabnika (Milošević - Arnold 2000: 255).

Vida Milošević - Arnold (2000: 261) meni, da so vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi zahtevne in raznolike. Z njimi socialni delavec posega na vse ravni:

- mikro raven (delo s posameznikom in družino),
- mezo raven (delo s skupino, sosesko, institucijo, društvom in organizacijo),
- makro raven (delo z občino in državo).

Zaradi stresov, ki jih prinaša starost, potrebujejo starostniki pomoč socialnih delavcev. Oblike te pomoči pa morajo biti fleksibilne, prilagojene tako specifičnim potrebam starih ljudi kot skupinam in individualnim potrebam starega človeka. To pa pomeni, da mora biti socialno delo s starimi ljudmi specializirano področje strokovnega dela, ki zahteva poglobljena znanja, primeren osebni odnos in občutljivost za probleme starih ljudi, kakor tudi dosledno upoštevanje etičnih norm pri delu.

Pomembno je, da socialni delavec pozna načine prilagajanja na strese, ki jih povzročajo izgube, ki človeka navadno doletijo v starosti:

- Šok in presenečenje

Star človek pričakuje starost, vendar se ji kljub temu želi izogniti. Čeprav je pričakovana, nas vedno znova preseneti. Težko sprejemamo dejstvo, da smo z leti manj spretni in postajamo počasni. Potrebno se je soočiti z dejstvom, da se staramo.

- Zanikanje

Dejstvo, da se staramo, zelo težko sprejmemo in si pred tem zatiskamo oči. Pretvarjamo se, kot da se to nas osebno ne tiče, dokler se s tem nismo prisiljeni soočiti.

- Pogajanje

Star človek ozavešča vse izgube, ki jih prinese starost in se skuša temu prilagoditi, vendar je to veliko težje na racionalni, kot pa na emocionalni ravni. Človek želi ohraniti kontrolo nad svojim življenjem in se upira počasnemu izgubljanju avtonomije.

- Jeza in depresija

Jeza je reakcija na prikrajšanost, s katero se sooča star človek, pokaže se neposredno z nezadovoljstvom bodisi indirektno. Star človek pozabi, kaj se je z nekom dogovoril, ali pa odklanja komunikacijo in sodelovanje v različnih dejavnostih. Depresija je stanje, ko človek izgubi vsako upanje in smisel in se ni sposoben prilagoditi novi situaciji. Med starimi ljudmi je depresija zelo razširjena bolezen.

- Sprejemanje

Je situacija, ko se človek prilagodi novonastalim razmeram in se je pripravljen spoprijeti s spremenjenimi življenjskimi okoliščinami. Če je človek funkcionalno oviran, lahko z različnimi pripomočki, ki so danes na razpolago, ohranja samostojnost, vendar pa mora biti sposoben za soočanje z dejstvom, da te pripomočke potrebuje (Burack - Weiss, Coyle Brennan v Milošević - Arnold 2003: 4–5).

V domovih za stare pa je kakovost življenja stanovalcev v veliki meri odvisna od dela strokovnih delavcev, med katerimi imajo pomembno vlogo socialni delavci. Delo socialnih delavcev v domovih je zelo raznoliko: na eni strani je izredno ustvarjalno in humano, osebno delo, hkrati pa se lahko razrešuje zgolj birokratsko in z brezosebnim ravnanjem. Trenutne potrebne ustanove so socialni delavci potisnili v administrativno poslovanje. Vpletanje birokracije v delo socialnih delavcev bi bilo potrebno omiliti in mu dati več možnosti, da širi svojo osebnost na odnose s stanovalci doma (Ramovš 1992: 78).

Socialni delavec mora biti človeško zaupen, mora znati poslušati, mora biti potrpežljiv v odnosu do starostnika, mora razumeti starostnika in mora biti strokovno podkovan. Od socialnega delavca uporabniki pričakujejo pravičnost in enak odnos do vseh. Pričakujejo tudi, da lahko k njemu pridejo kadarkoli, da je dostopen, toleranten, da jih večkrat obišče in da se k njemu lahko vedno obrnejo po pomoč. Pričakujejo, da socialni delavec vidi njihovo stisko, tudi, če je ne povedo. Vloga socialnega delavca je za vsakega posameznika izjemna (Ivajnsič 2000: 438).

Čačinovič - Vogrinčičeva (2000:290) pa govori o socialnem delu z družino, ki potrebuje pomoč pri reorganizaciji življenja s starim človekom: «Temeljni prispevek socialnega dela je, da vzpostavi z družino delovni odnos, ki omogoči varno in ustvarjalno raziskovanje kompleksnih problemov družine in skupno iskanje rešitve. V procesu instrumentalne definicije problema nagovarjamo družino; vsi člani, udeleženi v problemu, raziskujejo uresničljiv delež v rešitvi. Dober izid je dogovorjen, edinstven projekt.»

Veliko starejših ljudi je globoko povezanih z ljudmi in okoljem, v katerem živijo. Zato je potrebno, dokler je le možno, staremu človeku nuditi organizirano pomoč na domu in v okolju, v katerem živi in mu je blizu. Medtem ko zagotavljamo uporabniku najboljšo oskrbo in varno okolje, kot socialni delavci nikoli ne smemo pozabiti na njegovo socialno mrežo, saj ga lahko nevede prikrajšamo za njegovo družbeno življenje. Velikokrat lahko človeku ob prikrajšanju družbenega življenja odvzamemo tudi del njega.

Za delo s starimi je potrebno, da starost, in vse kar je povezano z njo, zelo dobro poznamo in tudi razumemo, kajti le na ta način bomo lahko uspešno opravljali svoje delo.

Nujno je tudi prepoznavanje celovite vloge družine in drugih oblik neformalne socialne podpore starejših ljudi.

Službe bi morale spodbujati in podpirati stare ljudi pri ohranjanju aktivnega in soodločujočega načina življenja ter jih spodbujati, da sami prevzamejo vodenje skrbi za izboljšanje in ohranjanje svojega zdravja in dobrega počutja.

V domovih za stare ljudi so socialni delavci prisotni že od samega začetka nastanka socialnega dela kot poklica, zato so pomembno vplivali na razvoj domskega varstva. Vloge socialnih delavcev v domovih so:

1. pomoč pri reševanju problemov stanovalcev,
2. delo s sistemi, ki bi ljudem zagotovili potrebne vire in storitve,
3. povezovanje ljudi z ustreznimi sistemi, ki bi podpirali njihovo funkcioniranje.

Bistvo socialnega dela v domovih za stare je skrb za zagotavljanje vsega, kar stanovalec kot posameznik potrebuje za kakovostno preživljanje v domu, in sicer vse od svojega prihoda v dom, do odhoda (Mali 2007: 86 po Milošević - Arnold).

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Človeku je skozi vse življenje potrebna vpetost v družbeno življenje. Na eni strani so to njegovi bližnji, s katerimi ima globok in osebni odnos, na drugi strani pa so izjemno pomembne tudi vpetosti v bolj površinske odnose z drugimi ljudmi. Tudi neformalni odnosi s poštarjem, frizerko, z zdravnikom in župnikom so lahko za posameznika zelo pomembni.

Problem vidiva v pomanjkanju socialnih stikov v starosti in velikokrat tudi v poslabšanju medsebojnih odnosov. Starejši ljudje dobijo premalo podpore v socialnih stikih in so velikokrat preveč osamljeni. Ženske dosegajo visoko starost in običajno prej postanejo vdove, kar jih pogosto vodi v pomanjkanje socialnih stikov.

Meniva, da ljudje z vstopom v institucionalno varstvo izgubijo precej stikov z ljudmi iz domačega okolja. Poleg tega živiva v okolju, kjer imava več stika z ljudmi, ki so vdovi in osamljeni.

Na podlagi tega želiva raziskati socialno mrežo starih ljudi. Zanima naju:

- Pogostost socialnih stikov – kako pogoste stike imajo starostniki v obdobju enega tedna, enega meseca oziroma enega leta.
- Vrste socialnih stikov – formalne socialne mreže na eni strani in neformalne socialne mreže na drugi strani. Pod vrste stikov sodijo vsi stiki, ki jih ima posameznik. V prvi vrsti so to ožji socialni stiki, ki jih sestavljajo sorodniki, prijatelji in sosedje in na drugi strani širši socialni stiki, kamor sodijo zdravnik, socialna delavka, prostovoljci, poštar, župnik in razna združenja.
- Intenzivnost socialnih stikov – koliko posamezniku pomeni določen odnos, je z njim zadovoljen, ali se gradi na obojestranski ravni. Tudi to, koliko je posameznik sam sposoben vzdrževati socialne stike, ga morda pri tem ovira bolezen in določeni stiki ne morejo biti tako močno intenzivni, kot bi si sam želel).
- Medgeneracijski odnosi – raziskati želiva, ali ima posameznik stike z vsemi tremi generacijami in kakšni so odnosi med njimi.
- Osamljenost – zanima naju, ali čutijo osamljenost, morda koga pogrešajo? Po izgubi partnerja morda težje navežejo stike, so se odmaknili od družbe? Morda jih pri vzdrževanju in navezovanju stikov ovira bolezen?

V okviru predstavljene problematike sva postavili pet hipotez, oziroma pričakovanj:

H1: Starostniki v lokalnem okolju imajo večje število socialnih stikov kot starostniki v institucionalnem okolju.

H2: Starostniki v lokalnem okolju imajo več stikov z neformalnimi mrežami, medtem ko imajo starostniki v instituciji več stikov s formalnimi mrežami.

H3: Starostniki v lokalnem okolju imajo intenzivnejše odnose s sorodniki in prijatelji, starostniki v institucionalnem okolju pa imajo intenzivnejše odnose s sostanovalci.

H4: Starostniki v lokalnem okolju imajo več medgeneracijskih stikov, kot starostniki v instituciji.

H5: Starostniki v instituciji čutijo večjo osamljenost, kot starostniki v lokalnem okolju.

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvalitativna in primerjalna. Pri kvalitativni raziskavi sestavljajo osnovno izkustveno gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, besedni opisi ali pripovedi. V kvalitativni raziskavi je to gradivo tudi obdelano in analizirano na beseden način, brez uporabe merskih postopkov, ki dajo števila, in brez operacij nad števili.

Raziskava je primerjalna, ker sva primerjali socialne stike ljudi iz dve različnih okolij. Primerjali sva socialne stike ljudi v lokalnem okolju, in sicer v občinah Braslovče in Žalec ter socialne stike ljudi v Domu upokojencev Polzela.

3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Podatke za analizo sva zbrali z intervjuji, v katerih pa so bila zajeta tudi druga vprašanja. Intervju sva sestavili v obliki vprašalnika, ki je obsegal 11 sklopov vprašanj po temah, zajemal pa je tudi podvprašanja. Vprašanja sva uporabili dosledno, vendar se nisva strogo držali vrstnega reda. Uporabljali sva tudi različna podvprašanja, ki so se navezovala na pogovor s sogovorniki. Sogovornike sva pustili, da so govorili čimbolj prosto, saj sva želeli vsebinsko čim bolj bogate odgovore. Vzorec vprašalnika je priložen v prilogi.

Spremenljivke raziskave so pogostost socialnih stikov, vrste socialnih stikov, intenzivnost socialnih stikov, medgeneracijski odnosi, osamljenost in želje glede socialnih stikov.

3.3. POPULACIJA

Uporabili sva neslučajnostni priložnostni vzorec. V institucionalnem okolju v Domu upokojencev Polzela nama je socialna delavka izbrala ljudi, za katere je vedela, da bodo pripravljene sodelovati z nama. V lokalnem okolju občin Braslovče in Žalec pa sva sami izbrali ljudi, ki so bili pripravljene sodelovati.

Populacijo sestavljajo ljudje, ki so starejši od 65 let. Vzorec, ki sva ga izbrali za raziskavo, sestavlja osem ljudi, od tega dva moška in dve ženski iz institucionalnega okolja in dva moška ter dve ženski iz lokalnega okolja. Osem ljudi sva izbrali zato, da je lahko vsaka opravila in obdelala štiri intervjuje. Zanimala naju je razlika med moškimi in ženskami, zato sva izvedli polovico intervjujev z moškimi in polovico intervjujev z ženskami. Zanimala naju je

primerjava med institucionalnem okoljem in lokalno skupnostjo, zato sva polovico intervjujev opravili v instituciji, polovico pa v lokalnem okolju.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Raziskavo sva opravljali v lokalnem in institucionalnem okolju in sicer v Domu upokojencev Polzela. V institucionalnem okolju sva se najprej obrnili na socialno delavko, ki se je z direktorico doma dogovorila, da nama je omogočila opravljanje raziskave. Dogovorile smo se za točen dan in čas srečanja, to je 24. oktobra 2007 ob deseti uri zjutraj, ki je ustrezal vsem, tako stanovalcem kot tudi nama. Socialna delavka je stanovalce doma obvestila o najinem namenu prihoda, s katerim so se stanovalci strinjali, prav tako pa je izbrala in nama nato posredovala osebe, ki so bile pripravljene sodelovati. Pred najinim prihodom v Dom upokojencev Polzela sva bili obe nekoliko zaskrbljeni, saj nisva vedeli, kako naju bodo sprejeli in ali bodo pripravljene sproščeno govoriti z nama. Ob najinem prihodu smo si poiskali ustrezen prostor, kjer smo imeli zagotovljen varen prostor ter prijetno in sproščeno vzdušje. Sogovornike sva najprej lepo pozdravili in se jim predstavili, nato pa sva vsaka posebej opravili dva pogovora. Predstavili sva jim namen intervjuja in jih seznanili o anonimnosti in možnosti odklonitve določenega vprašanja.

V lokalnem okolju sva se obrnili na ljudi iz domačega kraja, v katerem živiva. Tako je ena opravila intervjuje v občini Braslovče, druga pa v občini Žalec. Za pogovore sva se dogovorili in jih tudi izvedli osebno s sogovorniki in sogovornicami na njihovem domu. Izbrali smo termin, ki je ustrezal vsem. Prav tako kot v institucionalnem okolju sva se tudi tukaj predstavili in jih seznanili z anonimnostjo in možnostjo odklonitve določenega vprašanja. Izbrali sva ljudi, ki jih poznavamo, zato nisva bili zaskrbljeni, kako bo stekel pogovor. Pogovorov nisva v celoti zapisovali, saj sva se na ta način bolj posvetili sogovornicam in sogovornikom, pri tem pa so tudi oni imeli občutek, da jim slediva in pogovor je lažje stekel. Po končanem obisku sva pogovore še isti dan zapisali po spominu.

Intervjuje sva opravili s štirimi ženskami in štirimi moškimi, od tega z dvema ženskama in dvema moškima iz institucionalnega okolja in dvema ženskama ter dvema moškima iz lokalnega okolja. Intervjuji so potekali brez zapletov, saj so bili sogovorniki pripravljene sodelovati. Vsaka je opravila dva intervjuja z ljudmi iz lokalnega okolja in dva intervjuja z

ljudmi iz institucionalnega okolja ter jih tudi vsaka zase uredila, skupaj pa sva zapisali rezultate in razpravo, saj sva intervjuje primerjali.

3.5. OBDELAVA PODATKOV

Po končanih intervjujih sva zbrano gradivo uredili in ga pretipkali v računalnik.

Intervjuje sva analizirali z metodo kvalitativne analize podatkov.

Najprej sva zapisali pogovore in izbrali relevantne dele besedila s podčrtovanjem pogovorov.

Primer:

Obiskuje me zelo veliko ljudi. Redno prihajajo moja žena, dve hčeri, tri sestre, sestrični, sosedje. Mlajša hčera prihaja bolj poredko, saj je veliko v službi. Imam tudi osem vnukinj, vendar me občasno obiskujeta samo dve. Prideta mogoče enkrat na mesec, ostale so bolj oddaljene in zato ne prihajajo. Sorodniki se izmenjujejo tako, da pridejo vsak teden, vendar se izmenjujejo. Žena pride skoraj vsak teden, sestre in sestrične pa en teden ena, drugi teden druga. Včasih pride na obisk tudi sošolka iz osnovne šole. Skupaj igrava karte in se pogovarjava. Mi tudi krajša čas. Prišli so tudi sodelavci, zdaj pride samo še eden, drugi so umrli. Enkrat pa je prišel tudi bratranec iz Nemčije, vendar ga nisem bil vesel.

Nadaljevali sva z izpisom relevantnih delov besedila.

Primer:

- *Redno prihajajo moja žena, dve hčeri, tri sestre, sestrični, sosedje.*
- *Mlajša hčera prihaja bolj poredko.*
- *Imam tudi osem vnukinj, vendar me občasno obiskujeta samo dve, prideta mogoče enkrat na mesec.*
- *Žena pride skoraj vsak teden.*
- *Sestre in sestrični pa en teden ena, drugi teden druga.*
- *Včasih pride na obisk tudi sošolka iz osnovne šole.*
- *Skupaj igrava karte in se pogovarjava. Mi tudi krajša čas.*
- *Prišli so tudi sodelavci, zdaj pride samo še eden.*
- *Enkrat je prišel tudi bratranec iz Nemčije, vendar ga nisem bil vesel.*

Sledilo je pripisovanje pojmov.

Primer:

- *Redno prihajajo moja žena, dve hčeri, tri sestre, sestrični, sosedje. OBISKOVALCI.*
- *Mlajša hčera hodi bolj poredko. REDKI OBISKI MLAJŠE HČERKE.*
- *Imam tudi osem vnukinj, vendar me občasno obiskujeta samo dve, prideta mogoče enkrat na mesec. OBČASNO OBISKOVANJE VNUKINJ.*
- *Žena pride skoraj vsak teden. REDNI OBISKI ŽENE.*
- *Sestre in sestrične pa en teden ena, drugi teden druga. REDNI OBISKI SESTER IN SESTRICHEN.*
- *Včasih pride na obisk tudi sošolka iz osnovne šole. OBISKI SOŠOLKE.*
- *Skupaj igrava karte in se pogovarjava. Mi tudi krajša čas. DRUŽENJE S SOŠOLKO.*
- *Prišli so tudi sodelavci, zdaj pride samo še eden. OBISKI SODELAVCEV.*
- *Enkrat je prišel tudi bratranec iz Nemčije, vendar ga nisem bil vesel. NAPOREN OBISK.*

Kasneje je sledilo združevanje sorodnih pojmov v kategorije.

Primer:

POGOSTOST:

- *Redki obiski mlajše hčerke.*
- *Občasno obiskovanje vnukinj.*
- *Redni obiski žene.*
- *Redni obiski sester in sestričen.*

VRSTE:

- *Obiskovalci.*
- *Obiskovanje s strani sošolke.*
- *Obiskovanje s strani sodelavca.*

INTENZIVNOST:

- *Naporen obisk.*

MEDGENERACIJSKI STIKI:

- *Druženje s sošolko.*

Na koncu je sledilo še ožanje kategorij.

Primer:

POGOSTOST

- *Tedenski stiki.*
- *Mesečni stiki.*

VRSTE

NEFORMALNE MREŽE

- *Sorodniki.*
- *Prijatelji.*

INTENZIVNOST

KAKOVOST ODNOSOV

- *Naporni stiki.*

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- *Vrstniki.*

3.6. DEFINIRANJE POJMOV

POGOSTOST: Stiki, ki jih imajo stari ljudje enkrat ali večkrat tedensko, so redni stiki. Občasni stiki so tisti, ki jih imajo stari ljudje največ do trikrat mesečno. Redki stiki so tisti, ki jih imajo stari ljudje do trikrat letno.

VRSTE: Vrste socialnih stikov so neformalne in formalne. Neformalne sestavljajo sorodniki, prijatelji, sosedje, sosoživalci in prostovoljci. Formalne socialne mreže uporabnikom v instituciji tvorijo osebe v domu in sicer socialna delavka, zdravnik, medicinske sestre, kuharice in vključenost v razna društva. Formalne socialne mreže ljudem v lokalnem okolju pa sestavljajo zaposleni v lokalni skupnosti. To pa so trgovci, poštar, župnik in frizerka.

INTENZIVNOST: Intenzivnost pomeni, kako kakovostni so odnosi starostnikov z drugimi ljudmi. Odnosi so dobri, če se gradijo na obojestranski ravni, s čimer sta zadovoljna oba udeleženca v odnosu. Odnosi so zadovoljivi, če so le ti površinski, kar pomeni, da bi jih

starostniki želeli poglobiti in nadgraditi. Nezadovoljivi odnosi pa so tisti, ki so za starega človeka naporni. Kakovost odnosov se kaže tudi v tem, ali so posamezniki sposobni vzdrževati in navezovati socialne stike ali jih pri tem ovirata bolezen oziroma starost.

MEDGENERACIJSKI ODNOSI: Medgeneracijski odnosi so odnosi in povezanost z vsemi tremi generacijami, in sicer s staro, srednjo in mlado generacijo.

OSAMLJENOST: Osamljenost je stiska, ki jo posameznik čuti zaradi izgube partnerja. Neosamljenost posamezniku ne predstavlja osebne stiske, saj še imajo ob sebi ljudi, ki jim pomenijo največ.

ŽELJE: Posamezniki imajo želje ali nimajo želja v zvezi s socialnimi stiki za prihodnost. Starostniki imajo željo po več stikih, poglobljenih odnosih, samoti, druženju z vrstniki, udeležnosti v društvu in boljšem razumevanju z nekaterimi ljudmi. Starostniki nimajo želje po dodatnih stikih in po dodatnem druženju z vrstniki.

Na podlagi tega sva oblikovali poskusno teorijo, ki je predstavljena v poglavju rezultati.

4. REZULTATI

4.1. INSTITUCIONALNO OKOLJE

V institucionalnem okolju ima večina stanovalcev veliko obiskov. Največ časa preživijo z drugimi stanovalci in z zaposlenimi v instituciji. To pomeni, da se vsak dan večino dneva družijo med sabo. V sobi bivajo z ostalimi sstanovalci; nekateri si delijo sobo z enim sstanovalcem, drugi pa s tremi sstanovalci. Z njimi se dobro razumejo in so med sabo povezani (*Vedno si tudi deliva stvari, če kaj dobiva od domačih.*). Skupaj se udeležujejo različnih aktivnosti, ki jih institucija ponuja. Vsak dan pa imajo tudi skupne obroke z ostalimi sstanovalci (*V času zajtrka, kosila in večerje nisem nikdar sam.*). Moški preživijo več časa z moškimi, ženske pa več časa z ženskami. Večina sogovornikov je zadovoljna s številom obiskov in pravijo, da imajo dovolj obiskov s strani sorodnikov. Le redki so, ki jih sorodniki obiščejo mesečno, letno pa jih obiščejo tudi drugi sogovorniki, večina pa ima veliko obiskov sorodnikov.

Obe stanovalki v instituciji imata veliko obiskov. Tedenske stike imata s svojimi otroki, z njihovimi partnerji in vnuki. Le redki imajo tedenske stike tudi z nečakinjami. Nekateri imajo mesečne obiske sosedov iz domačega okolja, eno pa mesečno obiščeta tudi svak in njegov sin. Le redki imajo trikrat letno stike s prostovoljci (*Trikrat letno pridejo prostovoljci iz osnovne šole. Priredijo kakšen koncert, pojejo, igrajo kakšno igro. Pred kratkim so nas obiskali prvošolci osnovne šole Polzela, ki so za nas pripravili igrico in ples.*). Obiske imajo v glavnem v popoldanskem času, po kosilu.

V institucionalnem okolju imajo vsi stanovalci stike z drugimi stanovalci. Moški se večinoma družijo z moškimi, ženske pa z ženskami. To je tudi posledica tega, da v sobah skupaj bivajo samo ženske, ločeno od moških, poleg tega pa je tudi v enem nadstropju več moških, v drugem pa več žensk. Stanovalci imajo vedno skupne obroke, udeležujejo pa se različnih aktivnosti v domu (*Sem v krožku Čebelica, ki je enkrat tedensko.*), redki pa se udeležujejo tudi aktivnosti izven doma (*Udeležujem se tudi srečanj v Klubu upokojencev na Polzeli, občasno grem tudi na srečanje obrtnikov upokojencev.*). Vsi imajo stike s sorodniki. Večina ima obiske nekdanjih sosedov iz lokalnega okolja. Le nekatere obiskujejo tudi sošolci in bivši sodelavci. Vsi pa imajo stike z zaposlenimi znotraj doma (*S kuharicami rada poklepetam, tudi s strežnicami in socialno delavko. K zdravniku grem, kadar ga potrebujem.*).

V institucionalnem okolju so vsi štirje stanovalci zadovoljni z intenzivnostjo odnosov znotraj in zunaj doma. Vsi stanovalci so navezali nova, dobra prijateljstva v domu (*Tukaj sem spoznala najboljšo prijateljico, s katero preživiva večino časa skupaj.*). Sogovorniki poudarjajo, da imajo s strani obiskovalcev obojestranske odnose. Od njih dobijo, kar potrebujejo in pričakujejo ter obratno (*Tudi oni mi pokažejo, da me imajo radi.*). Da je odnos obojestranski pomeni, da sta z njim zadovoljna oba udeleženca v odnosu. Čeprav so vsi stanovalci zadovoljni z odnosi, so vseeno prišli v konflikt z določeno osebo, vendar so ga tudi rešili. Le redki starostniki bi radi bolj poglobljen odnos s svojimi otroci (*Od njega ne dobim toliko, kot bi sam želel.*), saj bi od njih želeli več pozornosti in boljše odnose. Vsi se zelo razveselijo vseh obiskov, saj jim tako hitreje mine čas. Če se dogovorijo z domačimi in z osebjem, lahko konec tedna gredo tudi obiskati svoje sorodnike in ostanejo pri domačih en dan ali več dni.

Zadovoljni so s številom obiskov. Ženski nimata ovir pri vzdrževanju in navezovanju stikov zaradi bolezni ali starosti. Le ena sogovornica ima težave z obrabo kolena, ampak je poudarila, da lahko gre tudi na organizirane izlete z avtobusom, saj ji nastavijo opornico in ji pomagajo, da lahko gre, kamor želi.

Le nekateri imajo ovire pri vzdrževanju in navezovanju stikov. En moški je izgubil voziško dovoljenje in ne more več obiskovati svojih bližnjih, ki jih je pred tem redno obiskoval, kadar je želel (*Ob popoldnevih pa sem se včasih odpeljal k sinovoma na obisk. En mesec sem sedaj že brez voziškega izpita in ne morem več tako pogosto k njima.*).

Drugi moški slabo sliši in se ne počuti prijetno, kadar je okoli njega veliko ljudi, ker potem nič ne sliši. Vsem stanovalcem največ pomenijo obiski sorodnikov, saj jih le-ti osrečujejo ter jim krajšajo in zapolnjujejo dneve (*Zelo si želim, da me moji najdražji še naprej obiskujejo, saj mi zelo veliko pomenijo.*).

V institucionalnem okolju ima večina stanovalcev največ stikov s srednjo generacijo, le malo teh pa ima največ stikov s svojo generacijo. Poleg obiskov sorodnikov, ki so v večjem številu srednje generacije, se vsakodnevno srečujejo z zaposlenimi, ki so prav tako srednje generacije. Sogovorniki imajo stike z vrstniki v domu, večina od njih pa ima stike tudi z vrstniki izven doma. Z njimi se dobro razumejo in pomembno jim je, da skupaj z njimi preživljajo prosti čas in se udeležujejo skupnih aktivnosti ter krožkov. Nekateri so omenili pomembnost druženja z vrstniki, saj imajo podobno mišljenje in podobne težave (*Imamo podobno mišljenje, mišljenje med generacijami pa se precej razlikuje.*). Prijetno jim je, ker se lahko z njimi pogovorijo o tegobah, ki jih imajo in ki jih druge generacije ne razumejo, ker

tega še niso doživele. Z vrstniki v domu imajo podobne življenjske izkušnje in to jih povezuje. Vsi so povedali, da jih stiki z mlajšo generacijo osrečujejo in da bi jih želeli še več, saj so ti stiki nekaj izjemnega (*Vse otroštvo sem ju pazila in zato je naš odnos res nekaj posebnega.*). Z mlajšo generacijo imajo stanovalci najmanj stikov (*Vnuka me obiščeta redkokdaj, ker živita daleč stran in imata veliko svojega dela.*). Veliko njihovih vnukov živi nekoliko oddaljeno od njih in imajo veliko svojih obveznosti, zato jih ne obiščejo tako pogosto. Tudi srečanja z mladimi prostovoljci so zelo redka.

Večina stanovalcev ne čuti osamljenosti, medtem ko dva izmed njih pogrešata pokojnega partnerja. Le redki sogovorniki čutijo občasno osamljenost. Bila je zelo navezana na moža in zato včasih v sebi čuti praznino (*Včasih se moram razjokati in mi je potem veliko lažje.*). Zadovoljna je z življenjem v domu, saj po moževi smrti ravno v domu lažje naveže stike z drugimi stanovalci, medtem ko ji je v domačem okolju navezovanje stikov povzročalo težave zaradi izgube partnerja.

V institucionalnem okolju večina želi nadaljevanje vseh obiskov, nimajo pa želje po dodatnih stikih. Le redki od sogovornikov so povedali, da si ne želijo obiskov prostovoljcev, drugi pa, da si ne želijo dodatnega druženja z vrstniki. Le redki sogovorniki si želijo obiskati sodelavce, drugi pa želijo obiskati sestro in sosedo. Le nekateri sogovorniki si želijo obiskati sestrične, drugi pa nečakinje in znance. Le redki pa si želijo izboljšati odnos s svojimi otroci. Večina je povedala, da občasno čutijo potrebo po času zase, da se umaknejo od ljudi (*Včasih imam rad malo časa zase, za sprehode, preberem kakšno knjigo. Veste, ko je človek starejši, potrebuje več časa tudi zase.*).

4.2. LOKALNO OKOLJE

V lokalnem okolju imajo vsi štirje sogovorniki veliko obiskov. Večina preživi dopoldanski čas sama, saj živijo sami (*Dan preživim sam, saj tudi živim sam.*). Le en sogovornik preživi dan z ženo, s katero živita skupaj, ostali živijo sami, zato več časa preživijo sami. Večina sogovornikov ima z vsemi sorodniki tedenske stike, le redki od njih pa imajo tedenske stike z otroki in njihovimi partnerji ter eno vnukinjo, s prijatelji in fantom, ki pomaga pri delu doma. Nekateri imajo tedenske stike s poštarjem (*Vsako dopoldne pride tudi poštar, s katerim spregovoriva nekaj besed.*). Večina ima večkrat tedensko obiske sosedov. Nekateri imajo

tedenske stike z osebami, ki pripeljejo hrano (*Dvakrat na teden se oglasi gospod, ki mi pripelje kruh.*).

Mnogi imajo mesečne stike z vnuki, malo pa jih ima mesečne stike s snaho in njenim možem. Le redki imajo mesečne stike tudi s frizerko in prijateljico. Nekajkrat letno vsi sogovorniki v lokalnem okolju obiščejo zdravnika. Le redki imajo letne stike z nečakom in sošolcem, malo pa jih ima letni stik z župnikom.

Največ obiskov imajo stari ljudje v domačem okolju ob koncu tedna, ko so njihovi najbližji prosti (*Pridejo ponavadi ob koncu tedna, ker ne živijo blizu in ker imajo službene obveznosti.*). Med tednom nimajo tako veliko obiskov, ob vikendih pa niso nikdar sami. Ves teden so v velikem pričakovanju vikenda, kar jim zelo veliko pomeni, vendar pa bi si več teh obiskov želeli tudi med tednom.

V lokalnem okolju imajo vsi stike s sorodniki. Vsi imajo tudi stike z zdravnikom. Nekateri sogovorniki prejemajo hrano na dom in sicer ena sogovornica prejema na dom kruh, drugi sogovornik pa na dom vsakodnevno prejema kosilo. Tako imata možnost klepeta tudi z osebami, ki pripeljejo hrano. Le redki imajo stik z župnikom. Nekaj jih ima stike s poštarjem. Večina ima stik s sosedi, nekateri pa imajo tudi obiske prijateljev. Le redki imajo obiske sošolcev, saj so nekateri od njih ovirani pri navezovanju stikov ali pa so že pokojni. Nekateri imajo občasno tudi stike z zaposlenimi v trgovinah, na pošti, v gostilnah in na banki v lokalnem okolju, kjer živijo.

V lokalnem okolju so vsi sogovorniki zelo zadovoljni z odnosi, ki jih imajo s sorodniki, prijatelji, sosedi in z drugimi ljudmi, s katerimi imajo stike. Z odnosi so še posebno zadovoljni, ker se gradijo na obojestranski ravni, kar pomeni, da so oboji, oni in sogovorniki, zadovoljni z odnosom in ga ne bi želeli spremeniti. Nekateri sogovorniki pa si želijo več stikov in bolj poglobljen odnos s sinovoma. Vsi sogovorniki se zelo razveselijo vseh obiskov, še posebno veselje in nasmeh na obraz pa jim prikažejo vnuki in pravnuki (*Zelo se razveselim vsakega, še posebej vnukov, saj se mi zdi, da se z njimi počutim nekaj let mlajšega. Prinašajo mi neverjetno veselje, včasih mi povedo kakšno novost, idejo.*).

Le eden ima zelo dobre odnose z ženo. Veliko se pogovarjata, si zaupata, včasih imata majhna nesoglasja, ki jih sprti rešujeta. Večina sogovornikov je povedala, da ob sebi zelo

pogrešajo svoje pokojne partnerje, saj so z njimi preživeli lepe trenutke in večji del svojega življenja. Poudarili so, da jim še posebno sedaj, ko so stari, manjka nekdo, ki bi ga imeli ves čas ob sebi, s katerim bi se lahko več pogovarjali, mu zaupali in čutili globljo povezanost z njim.

Večina sogovornikov nima omejitev pri vzdrževanju in navezovanju stikov, le ena sogovornica pa zaradi bolezni ne more več voziti kolesa in obiskati ljudi, ki jih je prej lahko (*Ko sem lahko šla na kolo, je bilo lažje. Sedaj ne morem več voziti kolesa in to mi zelo manjka.*).

Vsem veliko pomeni, da praznikov nikoli ne preživijo sami, ampak vedno v družbi svojih najbližjih. Vsi so omenili povezanost v družini in medsebojno pomoč, kar pomeni, da si medsebojno zaupajo, da se lahko nanje kadarkoli zanesejo in da imajo redna skupna srečanja. Kadarkoli potrebujejo pomoč pri hišnih opravilih ali kakšno stvar iz trgovine oziroma prevoz, so jim ti vedno na voljo. Zelo pomembno jim je, da si v družini vedno pomagajo med sabo in na ta način vzdržujejo dobre odnose in medsebojno povezanost. Nekaterim od njih veliko veselje prinašata hišna ljubljencevka (*Doma imam tudi mucka, ki mi je za družbo. V glavnem je zunaj, čez noč pa ga spustim v hišo.*).

V lokalnem okolju imajo vsi štirje največ stikov s srednjo generacijo. Nekateri sogovorniki imajo veliko stikov z vrstniki, vendar bi jih želeli imeti še več (*S svojo generacijo bi želel imeti stike, vendar so v moji okolici sami mlajši ljudje.*).

Le redki imajo zelo malo stikov s staro generacijo, malo teh pa z njimi nima stikov. Z mlajšo generacijo imajo stike vsi sogovorniki, kar jim tudi veliko pomeni, vendar pa si vsi želijo še več stikov z mladimi. Z njimi se počutijo mlajše in povsem sproščeno. Več stika z mladimi si želijo, ker imajo edine stike z mladimi samo s svojimi vnuki in pravnuki.

V lokalnem okolju sta sogovornici občasno osamljeni, saj kakšen dan preživita brez obiskov, obe zelo pogrešata moža. En moški se počuti osamljenega, saj včasih tudi nekaj dni z nikomer ne govori (*Na trenutke se počutim zelo samega. Včasih po tri dni skoraj ne spregovorim z nikomer in to je zelo težko. Pred dvema letoma sem izgubil ženo, ki jo zelo pogrešam. Od takrat tudi več časa preživim sam, veliko razmišljam o tem, zakaj sem ravno jaz ostal sam.*).

Drugi moški nikakor ne čuti osamljenosti, vendar si kakšen dan želi samote, ker ima zelo

veliko obiskov. Vedno mu ob strani stoji tudi žena (*Niti približno ne morem reči, da sem osamljen, včasih si želim, da bi imel več časa samo zase.*).

Večina sogovornikov pa je vdovih in zato občasno čutijo večjo osamljenost, saj pogrešajo svoje pokojne partnerje, s katerimi so preživeli večino časa, sedaj pa ob sebi nimajo več takšne osebe.

V lokalnem okolju si vsi sogovorniki želijo druženja z vrstniki, le redki pa so omenili željo po udeležnosti v društvu. Le redki so omenili, da si ne želijo stika s prostovoljci. En moški bi želel več stikov s sinom, druga ženska pa bi rada poglobila odnos s sinom. Večina sogovornikov si želi več obiskov, medtem ko redki ne bi želili imeti več stikov. Redki si želijo več časa zase, saj bi večina želela še več obiskov in so veseli vsakega, ki se spomni nanje. Le redki želijo obiskati prijateljico, nekateri pa bi želeli obiskali sorodnika in sošolko.

Tabela 3

Tabela 3: Primerjava vrste socialnih stikov s pogostostjo v institucionalnem okolju

- MOŠKI V INSTITUCIONALNEM OKOLJU
- ŽENSKE V INSTITUCIONALNEM OKOLJU

VRSTE	SORODNIKI	PRIJATELJI	SOSTANO- VALCI, SOSEDJE	PROSTO- VOLJCI, DRUŠTVA	ZAPOSLENI V DOMU	ZAPOSLENI V LOKALNI SKUPNOSTI
POGOSTOST						
TEDENSKI STIKI	●● ●●●	●● ●	●●●●●●●● ●●●●●	●●● ●●●●●	●● ●●●●	
MESEČNI STIKI	●●●● ●●●		●●	●		
LETNI STIKI	●●●●			●		

Tabela 4

Tabela 4: Primerjava vrste socialnih stikov s pogostostjo v lokalnem okolju

- MOŠKI V LOKALNEM OKOLJU
- ŽENSKE V LOKALNEM OKOLJU

VRSTE	SORODNIKI	PRIJATELJI	SOSTANO- VALCI, SOSEDJE	PROSTO- VOLJCI, DRUŠTVA	ZAPOSLENI V DOMU	ZAPOSLENI V LOKALNI SKUPNOSTI
POGOSTOST						
TEDENSKI STIKI	●●●●●●●● ●●●●●●●	●●● ●●	● ●●●			● ●●
MESEČNI STIKI	●●●● ●●●	● ●●●	● ●●	●		● ●
LETNI STIKI	●					●● ●

Tabela 1 prikazuje, da imajo ljudje v institucionalnem okolju manj stikov s sorodniki in prijatelji. Več stikov imajo s sosedi in sostanovalci. S prostovoljci se srečujejo nekajkrat

letno, različnih aktivnosti pa se udeležujejo nekajkrat mesečno. Ljudje v instituciji imajo vsakodnevne stike z zaposlenimi v domu.

Tabela 2 prikazuje, da imajo starostniki v lokalnem okolju več stikov s sorodniki in prijatelji. Ljudje v lokalnem okolju imajo manj stika s sosedi in z vrstniki. Ljudje v lokalnem okolju se skoraj ne srečujejo s prostovoljci in se ne družijo v društvih. Ljudje v lokalni skupnosti imajo občasne stike z zaposlenimi v lokalnem okolju.

Starostniki v lokalnem okolju imajo večje število socialnih stikov, kot starostniki v institucionalnem okolju, vendar imajo več stikov z neformalnimi mrežami, medtem ko imajo starostniki v instituciji več stikov s formalnimi mrežami.

5. RAZPRAVA

Vsi starostniki, vključeni v najino raziskavo, so zadovoljni s stiki, ki jih imajo v svojem okolju.

Potreba po povezanosti z drugimi ljudmi je tista, ki je temeljnega pomena za vsako človeško bitje skozi vsa življenjska obdobja.

Vsi najini sogovorniki imajo veliko obiskov, vendar pa imajo ljudje v institucionalnem okolju bolj zapolnjene dneve z različnimi aktivnostmi (skupna telovadba, tedenska srečanja, tombola, razni krožki) in rituali (skupni obroki), medtem ko ljudje v lokalnem okolju preživijo večji del dneva sami in si tudi organizirajo dan po svoji želji (sami določajo, kdaj bodo vstali, jedli, šli na sprehod ...).

Ugotovili sva, da starostniki v lokalnem okolju nimajo večjega števila socialnih stikov kot starostniki v institucionalnem okolju, kar pomeni, da morava najina pričakovanja zavreči. V instituciji imajo manj stikov s sorodniki in prijatelji, starostniki v lokalnem okolju pa imajo teh stikov več. Več stikov s sosedi in sostanovalci, kot ljudje v lokalnem okolju, imajo starostniki v domu. Medtem ko se v lokalnem okolju skoraj ne srečujejo s prostovoljci in se ne družijo v društvih, se v domu s prostovoljci srečujejo nekajkrat letno, različnih aktivnosti pa se udeležujejo nekajkrat mesečno. Ljudje v lokalni skupnosti imajo občasne stike z zaposlenimi v lokalnem okolju, medtem ko ljudje v instituciji z njimi nimajo stikov, imajo pa vsakodnevne stike z zaposlenimi v domu.

Najpogosteje posameznikovo ožjo socialno mrežo predstavljajo njegovi najbližji svojci, sorodniki in zelo dobri prijatelji. Širšo socialno mrežo pa ponavadi sestavljajo ostali prijatelji, znanci, sosedje, pri starejšem človeku lahko tudi prostovoljna organizacija ali patronažna služba. Ljudje se ves čas povezujemo z drugimi ljudmi in to nas iz dneva v dan krepi in osebno bogati.

Starostniki v institucionalnem okolju imajo bolj široko socialno mrežo, kot starostniki v lokalni skupnosti. V njihovo socialno mrežo so vključeni sorodniki, prijatelji, sosedje, sostanovalci, zaposleni v instituciji, po želji tudi prostovoljci, medtem ko mrežo starostnikov v lokalnem okolju sestavljajo v veliki večini sorodniki in prijatelji.

Ugotovili sva, da imajo starostniki v lokalnem okolju več stikov z neformalnimi mrežami, medtem ko imajo starostniki v instituciji več stikov s formalnimi mrežami, kar pomeni, da najino pričakovanje potrdiva.

Večja vrednota, kot število dnevnih in tedenskih stikov z drugimi ljudmi, je predvsem kakovost in pristnost teh stikov.

Vsi starostniki, vključeni v najino raziskavo, so zadovoljni z odnosi, ki jih imajo, saj se gradijo na obojestranski ravni. Določeni stiki ne morejo biti tako močno intenzivni, kot bi si sami želeli, saj jih pri tem ovira bolezen. Starostniki v lokalnem okolju imajo intenzivnejše odnose s sorodniki in prijatelji, medtem ko imajo starostniki v instituciji intenzivnejše odnose s sostanovalci, torej lahko najino pričakovanje potrdiva. V instituciji imajo določen čas, ko jih lahko obišejo svojci, prijatelji in sosedge, zaradi česar njihovi odnosi ne morejo biti tako intenzivni kot pri starostnikih, ki živijo v lokalni skupnosti, saj imajo čas obiskov neomejen.

Z raziskavo sva ugotovili, da starostnikom odnosi z vsemi tremi generacijami zelo veliko pomenijo. Vsi sogovorniki imajo največ stikov s srednjo generacijo. Najmanj stikov imajo z mlajšo generacijo, vendar pa jih ti stiki najbolj osrečujejo in bi jih želeli imeti še več. Vsem stiki z njihovo generacijo pomenijo zelo veliko, saj imajo podobno mišljenje in podobne težave. Veliko njihovih vrstnikov je že umrlo, zato ne morejo imeti veliko stikov z vrstniki, vendar pa si tega želijo. Starostniki v domu se vključujejo v različne aktivnosti z vrstniki, kjer se ob druženju z njimi dobro počutijo, dobijo nova znanja in imajo tudi sami možnost povedati svoje mnenje, medtem ko se starostniki v lokalnem okolju ne vključujejo v društva in združenja, saj nimajo veliko informacij o možnosti vključevanja.

Starostniki v lokalnem okolju in starostniki v instituciji imajo stike z vsemi tremi generacijami, zato lahko najina pričakovanja, da imajo starostniki v lokalnem okolju več medgeneracijskih stikov, zavrneva.

Pomembna je kakovost medosebnih odnosov, v katere smo vpeti in povezani, in ne kvantiteta. Nekdo ima lahko veliko socialnih stikov, pa se ne počuti dovolj povezanega, zato je pomembna kakovost odnosov, v katere smo vpeti in povezani. Če se človek ne počuti dovolj povezanega, ne čuti stikov kot osebnih, ne čuti zaupanja znotraj stikov, ga lahko to pripelje do

osamljenosti, le-ta pa lahko vodi v različne bolezni. Socialni delavci moramo pomagati ljudem, da do osamljenosti in posledično do bolezni ne bi prihajalo.

V najino raziskavo je bilo vključenih šest vdovih starostnikov, ki pogrešajo svoje pokojne partnerje in zaradi tega čutijo večjo osamljenost.

Starostniki v lokalnem okolju čutijo večjo osamljenost, kot starostniki v instituciji. Starostniki v institucionalnem okolju ne čutijo tako velike osamljenosti, saj imajo okoli sebe ves čas veliko ljudi. Pred odhodom v dom so tudi oni čutili osamljenost, zato so se sami odločili za odhod v dom. V domu imajo ob sebi veliko ljudi s podobnimi izkušnjami, vedno pa imajo tudi možnost druženja z njimi, če si le-tega želijo, zato se tukaj ne počutijo osamljene. Ugotovitev, da ljudje v lokalnem okolju čutijo večjo osamljenost, naju je zelo presenetila, saj sva predvidevali ravno nasprotno. Kasneje sva razmišljali, da so ti rezultati posledica najinega vzorca, saj sva v lokalnem okolju intervjuje opravili s tremi od štirih ljudi, ki so vdovi. Živijo v istem okolju, kjer so prej bivali s svojim pokojnim partnerjem in jih veliko stvari in prej skupnih ritualov spominja nanje. Povedali so nama, da se počutijo osamljene najbolj zaradi izgube partnerja.

Starostniku je potrebno zagotoviti in ga podpreti pri razvijanju dobre socialne mreže in ga tako obvarovati pred osamljenostjo, kar pomeni da ima ob sebi dovolj ljudi, ki jim zaupa in se z njimi počuti povezanega.

Starostniki v lokalnem okolju čutijo večjo osamljenost, kot starostniki v domu, zato lahko najina pričakovanja zavrneva.

Zaradi izbranega neslučajnostnega primerjalnega vzorca populacije sva dobili takšne rezultate, kot jih verjetno ne bi dobili, če bi izbrali kakšen drug vzorec. Kljub temu, da nama je socialna delavka v domu upokojencev izbrala ljudi, za katere je vedela, da bodo pripravljene sodelovati in govoriti z nama, pa vseeno nisva vedeli, kako naju bodo sprejeli in ali bova dobili odgovore na zastavljena vprašanja. Izbrala je takšne ljudi, ki niso zdravstveno močno ovirani, kar pomeni, da se lahko udeležujejo različnih aktivnostih znotraj doma, prav tako pa so zelo družabni, zaradi tega so tudi vsi najini sogovorniki zadovoljni z življenjem v domu.

V lokalnem okolju pa sva sami izbrali ljudi, ki jih poznavava in za katere sva bili prepričani, da bodo sodelovali v naši raziskavi, nisva pa vedeli, kakšno socialno mrežo imajo in ali so z njo zadovoljni.

6. SKLEPI

- V institucionalnem okolju imajo starostniki vsakodnevne stike s sostanovalci in z zaposlenimi v domu. Tedenske stike pa imajo s sorodniki. Mesečne stike imajo s sosedi iz prejšnjega domačega okolja in prijatelji, ki so jih poznali že pred prihodom v dom. Nekajkrat letno se srečujejo s prostovoljci iz osnovne šole, ki jim pripravijo kakšno igro ali ples. V lokalnem okolju imajo starostniki tedenske stike s sorodniki, prijatelji in sosedi ter z ljudmi, zaposlenimi v lokalni skupnosti. Mesečne pa z nekaterimi drugimi prijatelji in oddaljenimi sorodniki.
- Ljudje v institucionalnem okolju imajo več stikov s formalnimi mrežami, kot ljudje v lokalnem okolju. Z neformalnimi mrežami pa imajo več stikov ljudje v lokalni skupnosti, kot ljudje v domu. V instituciji imajo stike s sostanovalci, z zaposlenimi, s prostovoljci in z zunanjimi obiskovalci, ki so sorodniki, prijatelji, sosede in znanci. V lokalnem okolju imajo starostniki stike s sorodniki, prijatelji, sosedi, z znanci in zaposlenimi v lokalni skupnosti.
- Večinoma so starostniki obeh okolij zadovoljni z odnosi, ki se gradijo na obojestranski ravni, nekateri pa bi želeli odnose z določenimi ljudmi poglobiti. Določeni stiki ne morejo biti tako močno intenzivni, kot bi si sami želeli, saj jih pri tem ovira bolezen. Nekateri niso več sami sposobni vzdrževati socialnih stikov v takšni meri, kot bi želeli, saj jih pri tem ovira odvzem voziškega dovoljenja, nezmožnost voziti kolo ...
- Vsi starostniki imajo stike z vsemi tremi generacijami, kar jim zelo veliko pomeni. Največ stikov imajo s srednjo generacijo, najmanj pa z mladimi, vendar bi si teh želeli še več. Večinoma si želijo več druženja s svojimi vrstniki, vendar jih je veliko že pokojnih ali pa jih pri vzdrževanju stikov ovira zdravje. V institucionalnem okolju imajo več družbe sovrstnikov, saj imajo skupne aktivnosti znotraj domu, ki se jih večinoma udeležujejo, kot starostniki v lokalnem okolju.
- Starostniki v lokalnem okolju čutijo večjo osamljenost, kot starostniki v institucionalnem okolju, saj najbolj pogrešajo svoje pokojne partnerje. Ljudje v institucionalnem okolju imajo možnost družbe vedno, ko si jo zaželi, ljudje v

lokalnem okolju pa so odvisni od obiskov sorodnikov, prijateljev in sosedov, saj sami nimajo možnosti oditi k nekomu na obisk, razen k bližnjemu sosеду.

7. PREDLOGI

- Potrebno je tako imenovano ozaveščanje slovenskega prebivalstva o pripravi na kakovostno starost. Preko različnih člankov bi morali pisati več o starosti, kako se pripraviti nanjo in jo lepše preživeti. Dobro bi bilo oglaševanje člankov tudi v krajevnih časopisih, saj jih ljudje veliko berejo. Študentje Fakultete za socialno delo bi lahko pripomogli k pisanju člankov v posamezni lokalni skupnosti, kjer živijo, ti članki pa bi se objavljali tako v institucionalnem okolju kot v lokalni skupnosti.
- Socialne delavke, ki delajo na področju dela s starimi ljudmi, morajo imeti za to ustrezna strokovna znanja in morajo biti profesionalno usposobljene za to področje dela. V domovih za stare ljudi bi morali uvesti dodatna izobraževanja za socialne delavke za uspešno delo s starimi ljudmi in jim na takšen način približati strokovno znanje za to področje dela, saj je to področje dela izjemno pomembno in od strokovnih delavcev zahteva maksimalno udejstvovanje.
- Socialne službe v najinem lokalnem okolju bi morale več pozornosti nameniti potrebni in organizirani pomoči na domu ter vključevanju prostovoljcev. Z anketiranjem starih ljudi o organizirani pomoči na domu bi dobili potrebne podatke, na osnovi katerih bi ugotovili, kaj stari ljudje zares potrebujejo in jim kasneje to tudi omogočiti. Na ta način bi lahko ljudje dlje časa ostali v svojem domačem okolju.
- Otroke in mladino je potrebno skozi vsa obdobja šolanja izobraževati o odnosu do starih ljudi in o vrlinah starih ljudi, saj bi se na ta način več mladih odločalo za prostovoljstvo. Prostovoljstvo je zelo pomembno, saj se na ta način generacije bolje povezujejo med sabo. Več študentov naše fakultete bi morale napisati kakšen članek, ki bi ga objavili v reviji Socialno delo, da bi čimveč mladim približali izkušnjo s prostovoljstvom, saj se na ta način lahko zelo veliko naučimo.
- Potrebno je ozaveščanje starejše generacije o možnostih vključevanja v društva in organizacije zaradi večje povezanosti tretje generacije. Potrebno bi bilo pisati več člankov na to temo, saj stari ljudje ne vedo, da imajo možnost vključevanja v društva oziroma kje se ta sploh nahajajo.

- Pomembno je seznanjanje ljudi z različnimi oblikami skrbi za stare in dobrih lastnostih le-teh. Če bi napisali kakšen članek z vključenim intervjujem starega človeka, ki pripoveduje zgodbo o življenju v domu, kjer pove, da je tam zadovoljen, bi stari ljudje poznali tudi drugo, pozitivno zgodbo ljudi v instituciji in ji na ta način tudi verjeli. S takšnim načinom oglaševanja v časopisu bi ljudem prikazali drugačno sliko življenja v domu, kot jo pozna večina.

8. LITERATURA

1. Accetto, B. (1968), *Staranje, starost in starostno varstvo*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
2. Accetto, B. (1987), *Starost in staranje: Osnove medicinske gerontologije*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
3. Bogataj, A. (2003), *Neformalne socialne mreže starih na območju CSD Škofja Loka*. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo (diplomska naloga).
4. Čačinovič - Vogrinčič, G. (2000), Družina in star človek. *Socialno delo*, 39, 4–5: 287–292.
5. Čačinovič - Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.
6. Dragoš, S. (2000), Socialne mreže in starost. *Socialno delo*, 39, 4–5: 293–314.
7. Hojnik - Zupanc, I. (1994), *Institucionalno bivanje starih ljudi*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
8. Hojnik - Zupanc, I. (1997), *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
9. Hojnik - Zupanc, I. (1999), *Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.
10. Hvalič - Touzery, S. (2006), Gerontološko izrazje. *Kakovostna starost: Časopis za socialno gerontologijo in gerontagogiko*, let. 9, št. 4. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
11. Ivanjšič, S. (2000), Socialni delavec in starostnik. *Socialno delo* 39, 6: 433.
12. Ivanjšič, S. (2000), Štupnikar, J. (ured.), *Starost v upanju in bogatenju*. Zbornik II. simpozija zdravstvene pastore. Ljubljana: Družina.
13. Kladnik, T. (1997), Skupine starih za samopomoč v Sloveniji. V: Hojnik - Zupanc, I. (1997), *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
14. Lake, T. (1989), *Osamljenost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
15. Mali, J. (2003), *Koncept totalne ustanove in domovi za stare*. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za družbene vede (magistrsko delo).
16. Mali, J. (2006), Koncept totalne ustanove in domovi za stare. *Socialno delo*, 45, 1–2: 17–27.
17. Mali, J. (2007), *Vloga in pomen socialnega dela v razvoju institucionalnega varstva starih ljudi v Sloveniji*. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo (doktorska disertacija).

18. Mesec, B. (1997), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
19. Mesec, B. (1997), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
20. Milošević - Arnold, V. (1999), Razvoj in značilnosti socialnega dela s starimi ljudmi. *Kaljenje, 1*: 8-24.
21. Milošević - Arnold, V. (2000), Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo, 39, 4–5*: 253–262.
22. Milošević - Arnold, V. (2003), *Socialno delo s starimi ljudmi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
23. Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve RS. *Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010* (Ur. l. RS, 39/2006) www.mddsz.gov.si (10. 11. 2007).
24. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS. *Strategija varstva starejših do leta 2010 – Solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva* www.mddsz.gov.si (10.11.2007).
25. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS. *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju* (Ur. l. RS, 104/2005) www.mddsz.gov.si (12. 11. 2007).
26. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS. *Zakon o socialnem varstvu* (Ur. l. 36/2004) www.mddsz.gov.si (12. 11. 2007).
27. Pečjak, V. (1998), *Psihologija tretjega življenjskega obdobja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
28. Pečjak, V. (2007), *Psihologija staranja*. Samozaložba: Bled.
29. Postružnik, A. (2000), Nematerialna pomoč starostnikov. *Socialno delo, 39, 4–5*: 337–345.
30. Požarnik, H. (1981), *Umetnost staranja. Leta, predsodki in dejstva*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
31. Ramovš, J. (1992), *Skupine starih za samopomoč*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.
32. Ramovš, J. (1995), *Slovenska sociala med včeraj in jutri*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
33. Ramovš, J. (2000), Medgeneracijska povezanost, samopomoč in kakovostna starost. *Socialno delo, 39, 4–5*: 315–329.

34. Ramovš, J. (2003), *Kakovostna starost*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
35. Ramovš, J. (2002), Krajevni medgeneracijski centri. *Kakovostna starost: Časopis za socialno gerontologijo in gerontagogiko*, let. 5, št. 4. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
36. Siter, V. (2003), *Predstavitev službe pomoči na domu. Nega starejših in bolnih: Zbornik referatov*. Škofja Loka: Ljudska univerza Škofja Loka.
37. Strategija aktivnega staranja prebivalstva Slovenije s poudarkom na kakovostnem staranju in medgeneracijskem sožitju.
http://www.futureo.si/data/file/Penger_Dimovski_IB_final_po_recenziji_2007!.pdf
(17. 11. 2007).

9. POVZETEK

Prihajajoče spremenjene demografske razmere, ki se nanašajo na staranje prebivalstva, prinašajo nove probleme. Priča smo vse večjemu medgeneracijskemu prepadu, ki nastaja zaradi spremenjenih demografskih sprememb, razvoja industrije in procesa individualizacije. Število starih ljudi vedno bolj narašča, rodnost pa upada, zato nas problemi staranja morajo zanimati. V svoji poklicni karieri bi želeli delati s starimi ljudmi, zato sva z diplomsko nalogo želeli to temo spoznati bolj poglobljeno.

V raziskavi sva želeli ugotoviti primerjavo socialnih stikov med starostniki, ki živijo v institucionalnem okolju, in med starimi ljudmi, ki živijo v lokalni skupnosti.

Na podlagi tega sva želeli raziskati socialno mrežo starih ljudi. Zanimalo naju je, kako pogoste socialne stike imajo v obdobju enega tedna, enega meseca in enega leta. Ugotavljali sva, kakšna je njihova formalna in neformalna socialna mreža. Zanimalo naju je, koliko posamezniku pomeni določen odnos, je z njim zadovoljen, se gradi na obojestranski ravni. Tudi to, koliko je posameznik sam sposoben vzdrževati socialne stike, morda ga ovira bolezen in določeni stiki ne morejo biti tako močno intenzivni, kot bi si sam želel. Raziskovali sva tudi, ali ima posameznik stike z vsemi tremi generacijami in kakšni so odnosi med njimi. Z raziskavo pa sva želeli ugotoviti tudi, če so starostniki osamljeni in če koga pogrešajo.

Ugotovili sva, da imajo stari ljudje v institucionalnem okolju več stikov s formalnimi mrežami, medtem ko imajo stari v lokalnem okolju več stikov z neformalnimi mrežami.

V večini so starostniki obeh okolij zadovoljni z odnosi, ki se gradijo na obojestranski ravni, nekateri pa bi želeli poglobiti odnose z določenimi ljudmi.

Vsi starostniki imajo stike z vsemi tremi generacijami, kar jim zelo veliko pomeni. Največ stikov imajo s srednjo generacijo, najmanj pa z mladimi, vendar bi si teh želeli še več.

Starostniki v lokalnem okolju čutijo večjo osamljenost, kot starostniki v institucionalnem okolju, saj najbolj pogrešajo svoje pokojne partnerje.

Potrebno je stremeti k razvijanju različnih oblik pomoči za stare ljudi in približevati ter informirati prebivalstvo o pozitivnih straneh institucionalnega varstva.

Zaradi medgeneracijskega prepada bi potrebovali več mladih ljudi, ki bi se odločali za prostovoljstvo, saj sva ugotovili, da je le-tega premalo. Prostovoljsko udejanjanje je zelo pomembno za jačanje socialne mreže starostnika, vendar pa lahko tudi prostovoljcu prinese novega prijatelja in osebno zadovoljstvo.

10. PRILOGA

10.1. VPRAŠALNIK

OSEBE, S KATERIMI PREŽIVLJATE VEČINO ČASA

- S kom preživite dan?
- Kdaj ste s temi ljudmi?
- Kolikokrat v tednu se srečate z njimi?
- Kako preživite dan z njimi?

OBISKOVALCI

- Kdo vse vas obiskuje?
- Kako pogosto vas ti ljudje obiščejo?
- Prihajajo k vam prostovoljci?

ODNOSI S TEMI LJUDMI (obiskovalci in ljudje, s katerimi so večino časa)

- Kako bi opisali vaš odnos do teh ljudi, ki vas obiskujejo? (Ste zadovoljni z vašim odnosom?)
- Kaj vam pomenijo ljudje, s katerimi imate stike v vašem življenju?
- So stiki s temi ljudmi obojestranski? (Dobite od njih, kolikor želite in obratno?)

ZADOVOLJSTVO TEH STIKOV, KI JIH IMA

- Si želite, da vas ti ljudje obiskujejo?
- Bi si želeli še več stikov? Koga bi še radi imeli ob sebi?
- Ste zadovoljni, da vam krajšajo čas, zapolnijo dopoldneve s temi stiki?
- Vas kaj ovira oziroma omejuje pri navezovanju stikov?

VRSTE SOCIALNIH STIKOV

- Kdo od sorodnikov vas obiskuje?
- S kom še imate stike? (sosedje, zaposleni v domu, prostovoljci, zdravnik, socialna delavka, mogoče še kdo?)
- Imate mogoče stike s svojimi vrstniki, ste v kakšnem združenju?

MEDGENERACIJSKI STIKI

- Imate stike s svojo generacijo?
- Kako pogosto imate z njimi stike? (na teden, mesec, leto)
- Imate stike z eno generacijo nazaj (vaši otroci)
- Kako pogosto? (na teden, mesec, leto)
- Imate stike z mlajšo generacijo? (vaši vnuki)
- Kako pogosto? (na teden, mesec, leto)

ŽELJE

- Si vi želite koga obiskati?
- Si želite s kom bolj poglobljen odnos?
- S kom?

STIKI, KI PRINAŠAJO VESELJE

- Koga se najbolj razveselite, ko pride k vam?
- Imate mogoče hišnega ljubljence, ki vam prinaša veselje?
- Kaj vam je najbolj všeč pri ljudeh, ki vas obiskujejo?

NAPORNI STIKI

- Vas kateri stiki ne osrečujejo?

UDELEŽENOST V RAZLIČNIH DRUŠTVIH, SKUPINAH

- Ste mogoče udeleženi v kakšnem društvu, združenju?

OSAMLJENOST

- Ali občutite osamljenost?
- Koga pogrešate?
- Bi si želeli družiti z vašimi vrstniki, pa so že umrli?
- Po izgubi partnerja morda težje navežete stike, ste se odmaknili od družbe?
- Vas bolezen ovira pri navezovanju in vzdrževanju stikov?

10.2. ZAPIS INTERVJUJEV

ZAPIS INTERVJUJEV IN IZBOR RELEVANTNIH DELOV BESEDILA

1. POGOVOR (Dom za starejše občane)

SPOL: Moški

LETNICA ROJSTVA: 1935

DATUM POGOVORA: 24. 10. 2007

OSEBE, S KATERIMI PREŽIVLJATE VEČINO ČASA

Večino časa preživim z drugimi oskrbovanci v domu. V glavnem so to moški. Največ časa preživim s sestanovalcem, s katerim sva skupaj v sobi. Razumeva se zelo dobro. V času skupnih aktivnosti sem tudi z drugimi, ki živijo tukaj. Skupaj igramo človek ne jezi se, tombolo, skupaj jemo, imamo telovadbo.

V času zajtrka, kosila in večerje nisem nikdar sam. Rad pa grem sam na sprehode in kolesarit. S temi se srečujem vsak dan. Srečujem se tudi s socialno delavko, strežnicami, kuharicami, z zdravnikom, če je to potrebno. Ob popoldnevih pa sem se včasih odpeljal k sinovoma na obisk. En mesec sem sedaj že brez vozniškega izpita in ne morem več tako pogosto k sinovoma. Onadva sta me od takrat obiskala le enkrat.

OBISKOVALCI

Obiskov nimam posebno veliko. Znotraj doma se srečujem s kolegi in z zaposlenimi v domu. Obiščeta me tudi sinova. Pred enim mesecem sem izgubil vozniško dovoljenje in od takrat sta me obiskala enkrat. Pred tem sem jaz obiskoval njiju. Enkrat letno me obišče tudi brat moje pokojne žene. Drugih obiskov nimam. Prostovoljci me ne obiskujejo in tudi nimam želje po tem, da bi me.

ODNOSI S TEMI LJUDMI

S sestanovalcem se zelo dobro razumeva. Pomagava drug drugemu, če je to potrebno, vendar pa imava oba rada tudi svoj mir. Spoznala sva se v domu. Z drugimi sestanovalci v domu imam dobre odnose, včasih se kaj pogovorimo, skupaj igramo družabne igre.

Odnos s socialno delavko in z zdravnikom je obojestranski. Odnosi s strežnicami, čistilkami in kuharicami so bolj površinski.

Ljudje, s katerimi imam stike, so zelo pomembni v mojem življenju. Starejši sin ima zelo zahtevno službo, se pa z njim slišiva skoraj vsak dan po mobitelu in se zmeniva o vsem, kar je novega. Prej, ko sem imel avto, sem bil vsak teden pri njem na obisku. Obiskoval sem tudi mlajšega sina, vendar je odnos z njim drugačen. Od njega ne dobim toliko, kot bi sam želel. Če ga ne pokličem jaz, bo on redko poklical. Zato tudi ne vem, kako bo sedaj, ko nimam več vozniškega dovoljenja.

ZADOVOLJSTVO STIKOV, KI JIH IMA

Sem zadovoljen s stiki, ki jih imam. Spremenil bi edino odnose z mlajšim sinom, saj moram vedno jaz poklicati ali ga obiskati. Ne bi si želel več stikov, kot jih imam. Sestanovalec mi je dovolj v sobi, družabne igre igramo vedno z istimi, s katerimi se razumemo. Včasim imam rad malo časa zase, za sprehode, preberem kakšno knjigo. Veste, ko je človek starejši, potrebuje več časa tudi zase.

VRSTE SOCIALNIH SIKOV

Poleg dveh sinov me obišče tudi brat pokojne žene iz Trbovelj. Imam tudi vnukinjo, vidiva se redkokdaj. Zaposleni me obiščejo, kolikor je to potrebno. S sestanovalci pa preživim veliko časa. Imamo podobno mišljenje, saj se mišljenje med generacijami precej razlikuje. S svojimi vrstniki imam stike v domu, nisem v združenju, razen v tem, ki deluje v domu. Drugače deluje tudi sklop upokojencev na Polzeli, vendar nisem udeležen. Najbolj pristne odnose imam z ljudmi, ki živijo tukaj, imamo podobno življenje, podobno mislimo, starejši imamo svoj prav.

MEDGENERACIJSKI STIKI

Največ časa preživim s svojimi vrstniki tukaj v domu.

Ena generacija, mlajša od mene, sta moja sinova, pa vsi zaposleni v domu. Z vsemi se dobro razumem. Z mladimi nimam veliko stikov. Obišče me vnukinja, ampak le dvakrat letno.

ŽELJE

Želim si obiskati sestro na Gorenjskem. Tam je tudi grob očetovega brata, mogoče me bo starejši sin odpeljal tja za dan spomina na mrtve. Včasih koga pokličem kar po mobitelu. Če ne bi bilo mobitela, bi bilo več druženja. Rad bi obiskal tudi soseda iz Trbovelj. Rad bi, da bi se z mlajšim sinom bolje razumela.

STIKI, KI PRINAŠAJO VESELJE

Najbolj se razveselim, ko pozvoni telefon ali ko se srečam z mojim starejšim sinom. Včasih sem imel hišnega ljubljénčka, imel bi ga tudi v domu, če bi bilo to mogoče. Pri obiskih mi je najbolj všeč, da izvem kaj novega, da se malo pogovorimo in nasmejimo. Rad vidim, da drugim ni vseeno zame.

NAPORNI STIKI

V domu je ena ženska, ki mi je zoprna. Z njo ne govorim in se tudi ne pozdraviva. Nisva imela konflikta, ampak se ne marava že od začetka. Včasih se ne počutim najbolje ob pogovoru ali obisku mlajšega sina, se skregava za nepomembne stvari.

OSAMLJENOST

Ne počutim se osamljenega, ker sem rad tudi sam. Rad berem, grem na sprehod, na kolo, vsak večer gledam dnevnik. Pogrešam svojo pokojno ženo. Njena smrt je bila tudi povod za to, da sem se odločil za življenje v domu. Na nek način nisem mogel več zdržati doma brez nje, vse me je spominjalo nanjo in zato sem se odločil za življenje v domu upokoencev.

2. POGOVOR (Dom za starejše občane)

SPOL: Ženski

LETNICA ROJSTVA: 1925

DATUM POGOVORA: 24. 10. 2007

OSEBE, S KATERIMI PREŽIVLJATE VEČINO ČASA

Dan preživim zelo pestro. Začnem z jutranjo telovadbo in zajtrkom. Tukaj sem spoznala najboljšo prijateljico, s katero preživiva večino časa skupaj, vendar pa nisva skupaj v sobi. V sobi imam še tri stanovalke, vendar so vse bolj bolne in potrebujejo veliko pomoči. Popoldan se z ženskami vsak dan družimo v avli, beremo revije ali gremo na kak krajši sprehod. Popoldan me obiščejo tudi moji domači. Tukaj mi ni dolgčas. Dopoldan nimam nikoli obiskov, vedno po kosilu. Vsak dan klepetam s sestrami, socialno delavko, kuharicami, ki so tudi krasne. Če ne maraš hrane, ki je na jedilniku, lahko dobiš kaj drugega. Po sobah ne hodim nikoli, vedno se dobimo v avli, zunaj ali pri kosilu.

OBISKOVALCI

V domu sem že sedem let in od takrat imam precej obiskov. Moj pokojni mož je bil privatnik, inštalater in je poznal veliko ljudi, tako imam od doma res veliko podpore in obiskov. Sinova me obiščeta dvakrat tedensko in prav tako vnučka in vnuk. Stara sta 20 in 21 let, nanju sem zelo navezana. Vse otroštvo sem ju pazila in zato je naš odnos res nekaj posebnega. Obiščeta me tudi svak in njegov sin. Prideta dvakrat na mesec. Sosede iz mojega domačega kraja pridejo včasih, včasih pride kdo, ki ga sploh ne pričakujem, pa mi pove, da je bil pri nekom na obisku in potem je prišel pozdravit še mene. Trikrat letno pridejo prostovoljci iz osnovne šole. Priredijo kakšen koncert, pojejo, igrajo kakšno igro. Pred kratkim so nas obiskali prvošolci osnovne šole Polzela, ki so za nas pripravili igrico in ples.

ODNOSI S TEMI LJUDMI

V domu imam dobre odnose s sostanovalci. Posebno pri srcu mi je prijateljica Manja, s katero sva skupaj vsak dan. Stiki z mojimi sorodniki mi pomenijo največ. Ne vem, kaj bi brez njih. Postala sem vdova, izgubila sem sestro, s katero sva bili zelo navezani in ne vem, kako bi se počutila, če ne bi imela vnukov in svojih dveh sinov. Vsak dan nimajo časa, da bi se videli, ampak se slišimo tudi po telefonu. Poročajo mi o vsem, o vsem sem na tekočem. Res sem zadovoljna.

ZADOVOLJSTVO STIKOV, KI JIH IMA

Zelo sem zadovoljna, da imam ob sebi toliko dobrih ljudi. Ne želim si več stikov, pogrešam pa svojega moža in sestro. Pri navezovanju stikov me ničesar ne ovira, kljub hudi obrabi kolena mi pomagajo s prilagoditvami, nastavijo mi opornico na koleno, tako da lahko grem tudi na avtobus in na izlet s sostanovalci.

VRSTE SOCIALNIH STIKOV

Sinova me obiščeta pogosto, obišče me tudi svak in njegov sin. Včasih pridejo tudi sosede iz mojega kraja. Vesela sem tudi šolarjev ali drugih obiskovalcev.

Z Manjo skupaj počneva vsakodnevne stvari. Greva skupaj na telovadbo, na sprehod, bereva revije.

S kuharicami rada poklepeta, tudi s strežnicami in socialno delavko. K zdravniku grem, kadar ga potrebujem.

Udeležujem se tudi v Klubu upokojencev na Polzeli, občasno grem tudi na srečanje obrtnikov upokojencev. Včlanjena sem v društvo Čebelica in v Bralni klub. Še posebno me razveselijo odnosi in stiki z najmlajšo generacijo, z mojima vnukoma. Ta dva sta tako pozorna, pokličeta me na mobitel in tudi v dom osebje in vprašata, če je vse dobro z menoj.

MEDGENERACIJSKI STIKI

Z vsemi tremi generacijami imam dobre odnose in vsi so po svoje zelo pomembni. Vnučka in vnuk mi prinašata posebno veselje, prav tako tudi prostovoljci iz osnovne šole. Svakov sin me obišče, vseh mladih se posebno razveselim, saj se potem tudi jaz počutim mlajšo.

Sinova mi stojita najbolj ob strani, ko kaj potrebujem. Sosedje in nečaki pridejo včasih, vendar mi je to dovolj. Ko kaj potrebujem v domu, so tukaj zaposleni, ki vedno priskočijo na pomoč.

Z vrstniki v domu smo podobne starosti, imamo podobne probleme z zdravjem in se zato tudi dobro ujamemo. Še posebno s prijateljico Manjo, ker imava enake tegobe.

ŽELJE

Želim si obiskati nečakinjo v Kanadi. Pred kratkim je bila ta nečakinja na obisku v Sloveniji in potem se vedno šaliva, da bom enkrat šla z njo v Kanado, da bi videla, kako živijo tam. V Logarski imam znance, ki bi jih tudi rada obiskala, nisem jih videla že sedem let.

Želim si, da bi imela s kom tako poglobljen odnos, kot sem ga imela s svojim možem, vendar to ni mogoče. Želim si ohraniti stike takšne, kot so.

STIKI, KI PRINAŠAJO VESELJE

Ob vnukih sem še posebno vesela, ob obisku mladih se tudi sama počutim bolj mlado. Nečakinja iz Kanade me obišče zelo redko in kadar pride, se je zelo razveselim. V domu imamo zajčka, nekaj časa je bila moja dolžnost, da ga hranim in v tem sem zelo uživala. Živali čutijo človeka. Doma sem imela psa pudlja štirinajst let, zelo sem ga pogrešala, ko ga ni bilo več. Če bi živela doma, bi sigurno imela kakšnega ljubljence. Ob obiskih in srečanjih se rada nasmejim, izvem novosti, sem vesela in sproščena.

NAPORNI STIKI

V domu v sedmih letih nisem imela konfliktov. Sedaj pa je prišla ena na novo v našo sobo in je povzročala same težave. Mene je obtoževala za vse mogoče. Nekaj časa sem samo poslušala, potem pa sem ji povedala svoje, rekla sem ji, da bom povedala socialni delavki, kakšna je. Socialni delavki nisem povedala, vendar pa je od tistega trenutka veliko bolje, mislim, da se je nekoliko prestrašila. Snaha tudi ni preveč prijazna do mene, vendar mislim, da ji nisem storila nič žalega.

OSAMLJENOST

Na trenutke se vseeno počutim osamljeno. Nihče ne more zapolniti praznine, ki jo čutim zaradi izgube moža. Včasih se moram razjokati in mi je potem veliko lažje. Takrat si rada prižgem radio, da se malo razvedrim. Ob glasbi razmišljam o lepih trenutkih. Po izgubi partnerja sem težje navezala stike, sedaj jih navežem lažje.

Moja leta me ne ovirajo pri navezovanju stikov.

3. POGOVOR

SPOL: Ženski

LETNICA ROJSTVA: 1927

DATUM POGOVORA: 28. 10. 2007

OSEBE, S KATERIMI PREŽIVLJATE VEČINO ČASA

Dan preživim čez teden v glavnem sama. Zjutraj po zajtrku grem malo ven na zelo kratek sprehod, potem pa grem počivat. Včasih me obišče sosed, ali pa jaz obiščem njo. Vsako dopoldne pride tudi poštar, s katerim spregovoriva nekaj besed. Dvakrat na teden se oglasi gospod, ki mi pripelje kruh. Kuham počasi in tudi ne vsak dan. Tudi jem v glavnem sama. Ob popoldnevih me obiščejo tudi otroci in vnuki.

OBISKOVALCI

Obiščejo me moji otroci, štirje vnuki in sedaj že tudi dva pravnuka. Sin me obišče trikrat tedensko, sigurno bi me obiskal še večkrat, vendar ima veliko svojih obveznosti. Hčerka pride dvakrat tedensko. Ob nedeljah prideta zraven tudi snaha in zet. Vnukinji me obiščeta ob nedeljah, takrat imamo skoraj vedno tudi skupna kosila. Ena vnukinja ima že tudi dva otroka, ki sta zelo živahna. Vnuka me obiščeta redkokdaj, ker živita daleč stran in imata veliko svojega dela. Ob praznikih me hčerka ali sin tudi povabita na kosilo k njim domov, pridejo po mene in potem ves dan preživimo skupaj. Obišče me tudi nečak iz Nemčije, sedaj ob praznikih, spet pride. Na obisk pride enkrat ali dvakrat letno. Sin me vsako jutro pokliče, ko se pelje v službo. Dolgo časa sem potrebovala, da sem se navadila na mobitel, imam ga zato, ker živim sama in da lahko vedno pokličem katerega od mojih, če je kaj narobe ali če se slabo počutim.

Prostovoljci me ne obiskujejo in si nekako ne želim, da bi me. Vesela pa sem vsakega, ki se spomni name in me obišče.

ODNOSI S TEMI LJUDMI

Največ časa preživim s sinom in hčerko. Odnos z njima je zelo dober. Mislím, da jaz od njiju dobim še več, kot lahko jaz pri svojih letih dajem. Včasih se zelo slabo počutim, imam vrtoglavico in takrat delujem bolj odsotno. Tudi z drugimi sorodniki imam dobre odnose. Še posebno dobro se razumem s sinovo ženo. Velikokrat pride, mi pomaga kaj očistiti, pripraviti ozimnico, prinese peciva. Soseda je nekaj let mlajša od mene, a rada poklepetam z njo, ker ima podobne težave, tudi njo bolijo noge, pogovarjava se o najinih vrstnikih in tako.

ZADOVOLJSTVO STIKOV, KI JIH IMA

Zelo sem zadovoljna s temi stiki, ki jih imam. Seveda bi bilo lepo, da bi imela tudi kakšne obiske dopoldan, ampak ne gre. Ko sem pa sama, pa rada kaj preberem, poslušam poročila in gledam televizijo.

VRSTE SOCIALNIH STIKOV

Poleg mojih najbližjih sorodnikov me včasih obiščejo tudi drugi sorodniki. Ampak to le enkrat ali dvakrat letno. Pridejo otroci mojih pokojnih sester.

Poleg moje sosede me včasih obišče še sošolec Vlado, ki pride s kolesom, kadar je toplo.

Nihče drug, razen poštar, ne pride vsak dan. K zdravniku v zdravstveni dom me pelje moj sin, če kaj potrebujem. V trgovino ne morem sama, napišem listek mojim in mi potem kupijo, kar potrebujem.

Živim zelo skromno. Račune plačujem na trajnik, tako da mi nitreba hoditi na banko, saj bi šla težko, ker sem odvisna od prevoza.

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

V bistvu imam stike s štirimi generacijami, kako zanimivo. Najbolj in največ mi pomagata moja otroka in snaha ter zet. Skrbita za vzdrževanje hiše, pomagata pospraviti, urediti okolico, me peljeta k zdravniku, redko po kakšnih opravkih in mi res stojita vedno bo strani.

Posebno sem vesela ob nedeljah ali praznikih, ko se zberemo vsi, tudi moji vnuki in pravnuka. Ob obisku mlajših se nekako vse zdi lažje.

Poštar in gospod, ki pripelje kruh, sta stara okoli štiridest let in tudi z njima rada klepetam.

S prijateljem Vladom in sosedo pa klepetamo včasih tudi o težkih dogodkih, vojni, zgodovini, imamo nekaj skupnega, zato sem rada tudi z njima.

ŽELJE

Posebnih želja nimam. Ko ne bom mogla več sama skrbeti zase, bom šla v dom upokojencev. Tam imam že oddano vlogo. Želim si enkrat letno obiskati sorodnika v Mariboru. Rada bi obiskala sošolko, ki je dve leti starejša od mene in sva bili včasih dobri prijateljici. Želela bi si še več obiskov, saj sem dopoldan vedno sama.

STIKI, KI PRINAŠAJO VESELJE

Vsi stiki mi prinašajo posebno veselje. Še posebno se razveselim obiska svojega sina, hčerke in vnukov ter pravnukov. Moji otroci in njihovi otroci so zame res največ.

Všeč mi je, da mojim ljudem ni vseeno zame in da so tako dobri in pozorni do mene.

NAPORNI STIKI

Ne bi mogla reči, da je kakšen stik ali odnos zame naporen. Z vsemi se dobro razumem, če se s kom ne bi, z njim ne bi imela toliko stikov. Vesela sem vsake družbe, ki jo imam.

OSAMLJENOST

Vdova sem že petdeset let. Na začetku je bilo zelo hudo, potem čas počasi celi rane in človek to mora sprejeti sam. Zelo dolgo že živim sama, a sem navajena. Na trenutke se počutim osamljeno, bi imela še več družbe, da bi z nekom govorila. Takrat si prižgem radio, da je v hiši nekaj glasu.

Ko sem lahko šla na kolo, je bilo lažje. Sedaj ne morem več voziti kolesa in to mi zelo manjka.

4. POGOVOR

SPOL: Moški

LETNICA ROJSTVA: 1940

DATUM POGOVORA: 2. 11. 2007

OSEBE, S KATERIMI PREŽIVLJATE VEČINO ČASA

Dan preživim sam, saj tudi živim sam. Kosilo mi pripeljejo ob dvanajsti uri. Že nekaj let naročujem kosilo, ker sam ne morem kuhati. Z gospodom, ki pripelje kosilo, se tudi pogovoriva o tekočih stvareh in je zelo prijazen.

OBISKOVALCI

Obiščejo me sin in dva vnuka ter snaha. Ti pridejo ponavadi ob koncu tedna, ker ne živijo blizu in ker imajo službene obveznosti. Obišče me nečakinja iz sosednjega kraja, pride dvakrat tedensko. Dvakrat tedensko me obišče tudi mlajša sosedka, medicinska sestra, ki mi izmeri krvni pritisk in s katero se pogovorim in ji potožim svoje zdravstvene probleme. Ker imam še vedno vozniško dovoljenje, se odpeljem v bližnjo trgovino po stvari, ki jih potrebujem. Enkrat tedensko grem tudi v cerkev, na pošto, banko in po opravkih. Drugače sem zelo rad doma.

ODNOSI S TEMI LJUDMI

Najboljše odnose imam z nečakinjo iz sosednjega kraja. Ona mi vedno ob obisku prinese kakšno pecivo, prigrizek za večerjo ali kaj podobnega. Ker imam zelo veliko hišo, zgornjega nadstropja sploh ne uporabljam, ker grem težko po stopnicah. Nečakinja mi pomaga pri pospravljanju hiše, očisti okna, skrbi, da je v hiši red. Kurim si na drva.

Sin me obišče ob koncu tedna, vendar nima nikoli veliko časa zame. Vnuka prideta zraven, včasih mi kaj postoriyo zunaj hiše. Ponavadi pridejo ob nedeljah. Včasih pa me sinova žena povabi na kosilo in pridejo po mene. Tudi nečakinja me včasih povabi na kosilo, ker med vikendi mi ne vozijo hrane, samo med tednom.

Zelo pozorna je mlada medicinska sestra, ona nikoli ne pozabi priti, ko sva dogovorjena. Je zelo pozitivna, spodbudna oseba.

ZADOVOLJSTVO STIKOV, KI JIH IMA

Zadovoljen sem s stiki, ki jih imam, vendar pa bi si želel več obiskov. Velikokrat je dan predolg in nihče ne pride k meni. Zato se zelo veselim konca tedna, ker takrat vem, da me bo nekdo obiskal.

Vesel sem, da lahko še vedno vozim avto, ker lahko kam grem tudi sam.

VRSTE SOCIALNIH STIKOV

Največ stika imam s sinom, z mladimi in z nečakinjo. Všeč mi je, ker si medicinska sestra vzame čas zame in mi prinese, kar potrebujem iz lekarne. Če zbolim, se sam odpeljem k zdravniku, ali pa me odpelje nečakinja. Ona ima več časa, ker je že v pokoju. Imam samo hišni telefon, mobitela nimam in ga tudi ne bi želel imeti.

Nisem včlanjen v noben klub ali društvo in mislim, da sem za to že prestar.

MEDGENERACIJSKI STIKI

Stike imam z dvema mlajšima generacijama. Z mojimi sovrstniki skoraj nimam stikov, razen kadar srečam koga pri zdravniku ali v trgu. S svojo generacijo bi želel imeti stike, vendar so v moji okolici sami mlajši ljudje.

ŽELJE

Želel bi imeti več obiskov. Zelo sem vesel vsakega obiska in bi bil res zelo vesel, če bi bilo teh še več. Če si sam, dan mine zelo počasi. Vem, da moj sin nima toliko časa, vendar bi želel, da bi me obiskal večkrat.

STIKI, KI PRINAŠAJO VESELJE

Zadovoljen sem z vsemi obiski in s stiki, ki jih imam. Še posebno se razveselim mladih, ker imajo toliko energije. Doma imam tudi mučka, ki mi je za družbo. V glavnem je zunaj, čez noč pa ga spustim v hišo. Od ljudi, ki me obiščejo ne pričakujem veliko, dovolj mi je že, da z nekom govorim.

NAPORNI STIKI

Nimam napornih stikov. Če bi kdo od mladih živel z mano, verjamem, da bi prihajalo do konfliktov, tako pa se srečujemo le enkrat ali dvakrat tedensko in do konfliktov nikoli ne pride.

OSAMLJENOST

Na trenutke se počutim zelo samega. Včasih po tri dni skoraj ne spregovorim z nikomer in to je zelo težko. Pred dvema letoma sem izgubil ženo, ki jo zelo pogrešam. Od takrat tudi več časa preživim sam, veliko razmišljam o tem, zakaj sem ravno jaz ostal sam.

Leta me ne ovirajo pri navezovanju stikov, vendar pa se od takrat, ko mi je umrla žena, držim bolj v hiši.

IZPIS RELAVANTNIH DELOV BESEDILA

OSEBA 1

- Večino časa preživim z drugimi oskrbovanci v domu
- V glavnem so to moški
- Največ časa preživim s sostanovalcem, s katerim sva skupaj v sobi
- Razumeva se zelo dobro
- V času skupnih aktivnosti sem tudi z drugimi, ki živijo tukaj
- V času zajtrka, kosila in večerje nisem nikdar sam
- S temi se srečujem vsak dan
- Srečujem se tudi s socialno delavko, strežnicami, kuharicami, z zdravnikom, če je to potrebno
- Obiskov nimam posebno veliko
- Obiščeta me tudi sinova
- Pred tem sem jaz obiskoval njiju
- Enkrat letno me obišče tudi brat moje pokojne žene
- Drugih obiskov nimam
- Prostovoljci me ne obiskujejo in tudi nimam želje po tem
- S sostanovalcem pomagava drug drugemu, vendar pa imava oba rada tudi svoj mir
- Spoznala sva se v domu
- Z drugimi sostanovalci imam dobre odnose
- Odnos s socialno delavko in z zdravnikom je obojestranski
- Odnosi s strežnicami, čistilkami in kuharicami so bolj površinski
- Ljudje, s katerimi imam stike, so zelo pomembni v mojem življenju
- Sem zadovoljen s stiki, ki jih imam
- Zato tudi ne vem, kako bo sedaj, ko nimam več vozniškega dovoljenja
- Spremenil bi edino stike z mlajšim sinom
- Ne bi želel več stikov
- Sostanovalec mi je dovolj v sobi
- Imam rad malo časa zase
- S sostanovalci imamo podobno mišljenje
- Nisem v združenju, razen v tem, ki deluje v domu
- Najbolj pristne odnose imam z ljudmi, ki živijo tukaj, imamo podobno življenje
- Največ časa preživim s svojimi vrstniki tukaj v domu
- Z mladimi nimam veliko stikov
- Obišče me vnukinja, ampak le dvakrat letno
- Želim si obiskati sestro na Gorenjskem
- Rad bi obiskal tudi soseda iz Trbovelj
- Rad bi, da bi se z mlajšim sinom bolje razumela
- Najbolj se razveselim, ko zazvoni telefon ali ko se srečam z mojim starejšim sinom
- Pri obiskih mi je najbolj všeč, da izvem kaj novega, da se malo pogovorimo in nasmejimo
- V domu je ena ženska, ki mi je zoprna
- Z njo ne govorim in se tudi ne pozdraviva
- Včasih se ne počutim najbolje ob pogovoru ali obisku mlajšega sina
- Ne počutim se osamljenega, ker sem tudi rad sam
- Pogrešam svojo pokojno ženo, smrt katere je bila tudi povod za to, da sem se odločil za življenje v domu

OSEBA 2

- Tukaj sem spoznala najboljšo prijateljico, s katero preživiva večino časa skupaj
- Popoldan se z ženskami vsak dan družimo v avli
- Popoldan me obiščejo domači
- Tukaj mi ni dolgčas
- Vsak dan klepetam s socialno delavko, s kuharicami, ki so tudi krasne

- Imam od doma res veliko podpore in obiskov
- Sinova me obiščeta dvakrat tedensko in prav tako vnučka in vnuk
- Obiščeta me tudi svak in njegov sin
- Prideta dvakrat na mesec
- Sosede iz mojega kraja pridejo včasih
- Trikrat letno pridejo prostovoljci iz osnovne šole
- V domu imam dobre odnose s sostanovalci
- Posebno pri srcu mi je prijateljica Manja, s katero sva skupaj vsak dan
- Stiki z mojimi sorodniki mi pomenijo največ
- Vsak dan nimajo časa, da bi se videli, ampak se slišimo tudi po telefonu
- Sem zadovoljna, da imam ob sebi toliko dobrih ljudi
- Ne želim si več stikov
- Pri navezovanju stikov me ničesar ne ovira, kljub hudi obrabi kolena mi pomagajo s prilagoditvami
- Z Manjo skupaj počneva vsakodnevne stvari
- Rada poklepetam tudi s strežnicami
- K zdravniku grem, kadar ga potrebujem
- Udeležujem se tudi srečanj v klubu upokojencev
- Grem tudi na srečanje obrtnikov upokojencev
- Včlanjena sem v društvo Čebelica in v Bralni klub
- Še posebno me razveselijo odnosi in stiki z najmlajšo generacijo, z mojima vnukoma
- Ta dva sta tako pozorna
- Z vsemi tremi generacijami imam dobre odnose in vsak je po svoje zelo pomemben
- Vnuk in vnučka mi prinašata posebno veselje, prav tako prostovoljci
- Sinova mi stojita ob strani, ko kaj potrebujem
- Zaposleni vedno priskočijo na pomoč
- Z vrstniki v domu smo podobne starosti, imamo podobne probleme z zdravjem in se zato tudi dobro ujamemo
- Želim si obiskati nečakinjo v Kanadi
- V Logarski imam znance, ki bi jih tudi rada obiskala
- Želim si, da bi imela s kom tako poglobljen odnos, kot sem ga imela s svojim možem
- Želim si ohraniti stike, takšne kot so
- Ob vnukih, ob obisku mladih, se tudi sama počutim bolj mlado
- Nečakinja iz Kanade me obišče redko in kadar pride, se je zelo razveselim
- V domu imamo zajčka, živali čutijo človeka
- Ob obiskih in srečanjih se rada nasmejim, izvem novosti, sem vesela in sproščena
- V domu v sedmih letih nisem imela konfliktov
- Sedaj pa je prišla ena na novo v našo sobo in je povzročala same težave
- Snaha tudi ni preveč prijazna do mene
- Na trenutke se počutim osamljeno
- Takrat si rada prižgem radio
- Po izgubi partnerja sem težje navezala stike, sedaj jih navežem lažje
- Moja leta me ne ovirajo pri navezovanju stikov

OSEBA 3

- Dan preživim čez teden v glavnem sama
- Včasih me obišče sosed, ali pa jaz obiščem njo
- Vsako dopoldne pride tudi poštar
- Dvakrat na teden se oglasi gospod, ki mi pripelje kruh
- Obiščejo me moji otroci, štirje vnuki in sedaj že tudi dva pravnuka
- Sin me obišče trikrat tedensko
- Hčerka pride dvakrat tedensko
- Ob nedeljah prideta tudi snaha in zet
- Vnukinji me obiščeta ob nedeljah

- Vnuka me obiščeta redkokdaj
- Ob praznikih ves dan preživimo skupaj
- Obišče me tudi nečak iz Nemčije, enkrat ali dvakrat letno
- Sin me vsako jutro pokliče, ko se pelje v službo
- Prostovoljci me ne obiskujejo in si nekako ne želim, da bi me
- Največ časa preživim s sinom in hčerko
- Odnos z njima je zelo dober
- Mislim, da jaz od njiju dobim še več, kot lahko jaz pri svojih letih dajem
- Z drugimi sorodniki imam dobre odnose
- Dobro se razumem s sinovo ženo
- Sosega ima podobne težave, pogovarjava se o najinih vrstnikih
- Zelo sem zadovoljna s temi stiki, ki jih imam
- Včasih pridejo otroci mojih pokojnih sester
- Poleg moje sosedice me včasih obišče še sošolec Vlado
- K zdravniku me pelje moj sin
- Imam stike s štirimi generacijami
- Najbolj in največ mi pomagata moja otroka in snaha ter zet
- Posebno sem vesela, ko se zberemo vsi
- Ob obisku mlajših se nekako vse zdi lažje
- Klepetamo o vojni, zgodovini, imamo nekaj skupnega
- Želim si enkrat letno obiskati sorodnika v Mariboru
- Rada bi obiskala sošolko
- Želela bi si še več obiskov
- Vsi stiki mi prinašajo posebo veselje
- Še posebo se razveselim obiska sina, hčerke in vnukov ter pravnukov
- Ne bi mogla reči, da je kakšen odnos naporen zame
- Na trenutke se počutim osamljeno
- Bi imela še več družbe
- Ko sem lahko šla na kolo, je bilo lažje. Sedaj ne morem več voziti kolesa in to mi zelo manjka

OSEBA 4

- Dan preživim sam, saj tudi živim sam
- Z gospodom, ki mi pripelje kosilo, se pogovoriva o tekočih stvareh in je zelo prijazen
- Obiščejo me sin in dva vnuka ter snaha
- Ti pridejo ponavadi ob koncu tedna
- Obišče me nečakinja iz sosednjega kraja, pride dvakrat tedensko
- Dvakrat tedensko me obišče tudi mlajša medicinska sestra, ki mi izmeri krvni pritisk in s katero se pogovorim in ji potožim svoje zdravstvene probleme
- Enkrat tedensko grem tudi v cerkev, na pošto, banko in po opravkih
- Najboljše odnose imam z nečakinjo iz sosednjega kraja
- Ona mi vedno prinese kakšno pecivo, pomaga mi pri pospravljanju hiše, očisti okna, skrbi, da je v hiši red
- Sin me obišče ob koncu tedna
- Vendar nima nikoli veliko časa zame
- Vnuka prideta ponavadi ob nedeljah
- Včasih pa me sinova žena povabi na kosilo in pridejo po mene
- Tudi nečakinja me včasih povabi na kosilo
- Zelo pozorna je mlada medicinska sestra, ona nikoli ne pozabi priti, ko sva dogovorjena
- Zadovoljen sem s stiki, ki jih imam, vendar pa bi si želel več obiskov
- Zato se zelo veselim konca tedna, ker takrat vem, da me bo nekdo obiskal
- Vesel sem, da lahko še vedno vozim avto, ker lahko kam grem tudi sam
- Največ stika imam s sinom, z mladimi in nečakinjo
- Če zbolim, se sam odpeljem k zdravniku, ali pa me odpelje nečakinja
- Nisem včlanjen v noben klub ali društvo in mislim, da sem za to prestar

- Stike imam z dvema mlajšima generacijama
- Z mojimi sovrstniki skoraj nimam stikov
- S svojo generacijo bi želel imeti stike, vendar so v moji okolici sami mlajši ljudje
- Želel bi imeti več obiskov
- Vem, da moj sin nima toliko časa, vendar bi želel, da bi me večkrat obiskal
- Zadovoljen sem z vsemi obiski in s stiki, ki jih imam
- Še posebno se razveselim mladih, ker imajo toliko energije
- Doma imam tudi mucka, ki mi dela družbo
- Od ljudi, ki me obišejo, ne pričakujem veliko, dovolj mi je že, da z nekom govorim
- Nimam napornih stikov
- Na trenutke se počutim zelo samega
- Včasih po tri dni skoraj ne spregovorim z nikomer in to je zelo težko
- Pred dvema letoma sem izgubil ženo, ki jo zelo pogrešam
- Leta me ne ovirajo pri navezovanju stikov, vendar pa se od takrat, ko mi je umrla žena, držim bolj v hiši

PRIPISOVANJE POJMOV EMPIRIČNIM OPISOM

OSEBA 1

- Večino časa preživim z drugimi oskrbovanci v domu **PREŽIVLJANJE GLAVNINE ČASA Z OSKRBOVANCI**
- V glavnem so to moški **VEČJI DEL DRUŽENJA Z MOŠKIMI**
- Največ časa preživim s sostanovalcem, s katerim sva skupaj v sobi **NAJVEČ ČASA S SOSTANOVALCEM**
- Razumeva se zelo dobro **DOBRO RAZUMEVANJE**
- V času skupnih aktivnosti sem tudi z drugimi, ki živijo tukaj **DRUŽENJE Z DRUGIMI, KI ŽIVIJO V DOMU**
- V času zajtrka, kosila in večerje nisem nikdar sam **VSAKODNEVNO DRUŽENJE MED OBROKI**
- S temi se srečujem vsak dan **VSAKODNEVNO DRUŽENJE**
- Srečujem se tudi s socialno delavko, s strežnicami, s kuharicami, z zdravnikom, če je to potrebno **SREČEVANJE Z ZAPOSLENIMI**
- Obiskov nimam posebno veliko **MALO OBISKOV**
- Obiščeta me tudi sinova **OBISK OTROK**
- Pred tem sem jaz obiskoval njiju **PREJ ON OBISKOVAL OTROKE**
- Enkrat letno me obiše tudi brat pokojne žene **OBISK SORODNIKA ENKRAT LETNO**
- Drugih obiskov nimam **NIČ DRUGIH OBISKOV**
- Prostovoljci me ne obiskujejo in tudi nimam želje po tem **NI ŽELJE PO OBISKU PROSTOVOLJCEV**
- S sostanovalcem pomagava drug drugemu, vendar pa imava oba rada svoj mir **OBOJESTRANSKI ODNOS S SOSTANOVALCEM, RAZUMEVANJE**
- Spoznala sva se v domu **PRIJATELJSTVO NASTALO V DOMU**
- Z drugimi sostanovalci imam dobre odnose **DOBRI ODNOSI S SOSTANOVALCI**
- Odnos s socialno delavko in z zdravnikom je obojestranski **OBOJESTRANSKI ODNOS S SOCIALNO DELAVKO IN Z ZDRAVNIKOM**
- Odnosi s strežnicami, čistilkami in kuharicami so bolj površinski **POVRŠINSKI ODNOSI S STREŽNICAMI, ČISTILKAMI IN KUHARICAMI**
- Ljudje, s katerimi imam stike, so zelo pomembni v mojem življenju **POMEMBNOST STIKOV V ŽIVLJENJU**
- Sem zadovoljen s stiki, ki jih imam **ZADOVOLJSTVO STIKOV**
- Spremenil bi edino stike z mlajšim sinom **NEZADOVOLJSTVO ODNOSA Z MLAJŠIM SINOM**
- Ne bi želel več stikov **ZADOVOLJSTVO S ŠTEVILOM STIKOV**

- Zato tudi ne vem, kako bo sedaj, ko nimam več vozniškega dovoljenja SKRB, KER NIMA VOZNIŠKEGA DOVOLJENJA
- Sostanovalec mi je dovolj v sobi ZADOVOLJSTVO S SOSTANOVALCEM V SOBI
- Imam rad malo časa zase POTREBA PO ČASU ZASE
- S sostanovalci imamo podobno mišljenje PODOBNO MIŠLJENJE S SOSTANOVALCI
- Nisem v združenju, razen v tem, ki deluje v domu SODELOVANJE V ZDRUŽENJU
- Najbolj pristne odnose imam z ljudmi, ki živijo tukaj, imamo podobno življenje PRISTNI ODNOSI Z LJUDMI V DOMU
- Največ časa preživim s svojimi vrstniki tukaj v domu NAJVEČ PREŽIVETEGA ČASA Z VRSTNIKI
- Z mladimi nimam veliko stikov MALO STIKOV Z MLADIMI
- Obišče me vnujinja, ampak le dvakrat letno OBISK VNUKINJE DVAKRAT LETNO
- Želim si obiskati sestro na Gorenjskem ŽELJA OBISKATI SESTRO
- Rad bi obiskal tudi soseda iz Trbovelj ŽELJA OBISKATI SOSEDA
- Rad bi, da bi se z mlajšim sinom bolje razumela ŽELJA PO BOLJŠEM RAZUMEVANJU
- Najbolj se razveselim, ko zazvoni telefon ali ko se srečam s starejšim sinom VESELJE OB KONTAKTU S SINOM
- Pri obiskih mi je najbolj všeč, da izvem kaj novega, da se malo pogovorimo in nasmejimo VESELJE V SPROŠČENIH POGOVORIH
- V domu je ena ženska, ki mi je zoprna NEZADOVOLJSTVO STIKA
- Z njo ne govorim in se tudi ne pozdraviva NEKOMUNICIRANJE Z ENO ŽENSKO V DOMU
- Včasih se ne počutim najbolje ob pogovoru ali obisku mlajšega sina NAPOREN ODNOS
- Ne počutim se osamljenega, ker sem tudi rad sam NEOSAMLJENOST
- Pogrešam svojo pokojno ženo, katere smrt je bila tudi povod za to, da sem se odločil za življenje v domu POGREŠANJE, MISLI NA POKOJNO ŽENO

OSEBA 2

- Tukaj sem spoznala najboljšo prijateljico, s katero preživiva večino časa skupaj DOBRO PRIJATELJSTVO, NASTALO V DOMU
- Popoldan se z ženskami vsak dan družimo v avli POPOLDANSKO DRUŽENJE Z ŽENSKAMI
- Popoldan me obiščejo domači OBISK SVOJCEV
- Tukaj mi ni dolgčas ZADOVOLJSTVO
- Vsak dan klepetam s socialno delavko, kuharicami, ki so tudi krasne ZADOVOLJSTVO KLEPETA Z ZAPOSLENIMI
- Od doma imam res veliko podpore in obiskov ZADOVOLJSTVO PODPORE IN OBISKOV DOMAČIH
- Sinova me obiščeta dvakrat tedensko in prav tako vnučka in vnuk OBISK OTROK IN VNUKOV DVAKRAT TEDENSKO
- Obiščeta me tudi svak in njegov sin, prideta dvakrat na mesec OBISK SVAKA IN NJEGOVEGA SINA, DVAKRAT MESEČNO
- Sosedo iz mojega kraja pridejo včasih OBISK SOSEDOV
- Trikrat letno pridejo prostovoljci iz osnovne šole OBISK PROSTOVOLJCEV TRIKRAT LETNO
- V domu imam dobre odnose s sostanovalci DOBRI ODNOSI ZNOTRAJ DOMA
- Posebno pri srcu mi je prijateljica Manja, s katero sva skupaj vsak dan POSEBNO DOBRI ODNOSI S PRIJATELJICO V DOMU
- Stiki z mojimi sorodniki mi pomenijo največ NAJVEČJI POMEN STIKOV Z DOMAČIMI
- Vsak dan nimajo časa, da bi se videli, ampak se slišimo tudi po telefonu KONTAKTIRANJE PO MOBITELU, KADAR NI OSEBNEGA STIKA
- Sem zadovoljna, da imam ob sebi toliko dobrih ljudi ZADOVOLJSTVO OB TOLIKŠNEM ŠTEVILU STIKOV
- Ne želim si več stikov NI ŽELJE PO VEČ STIKIH

- Pri navezovanju stikov me ničesar ne ovira, kljub hudi obrabi kolena mi pomagajo s prilagoditvami NEOVIRANOST PRI NAVEZOVANJU STIKOV
- Z Manjo skupaj počneva vsakodnevne stvari SKUPNE AKTIVNOSTI S PRIJATELJICO MANJO
- Rada poklepetam tudi s strežnicami KLEPETANJE S STREŽNICAMI
- K zdravniku grem, kadar ga potrebujem NA VOLJO ZDRAVNIK, KADAR GA POTREBUJE
- Udeležujem se tudi v klubu upokoјencev SODELOVANJE V KLUBU UPOKOJENCEV
- Grem tudi na srečanje obrtnikov upokoјencev SODELOVANJE V KLUBU OBRITNIKOV
- Včlanjena sem v društvu čebelica in v bralnem klubu AKTIVNOST V DRUŠTVU
- Še posebno me razveselijo odnosi in stiki z najmlajšo generacijo, z mojima vnukoma ZADOVOLJIVI ODNOSI Z NAJMLAJŠO GENERACIJO
- Ta dva sta tako pozorna POZORNOST S STRANI VNUKOV
- Z vsemi tremi generacijami imam dobre odnose in vsaka je po svoje zelo pomembna POMEMBOST ODNOSOV VSEH TREH GENERACIJ
- Vnuk in vnučka mi prinašata posebno veselje, prav tako prostovoljci POSEBNO VESELJE OB NAJMLAJŠIH
- Sinova mi stojita ob strani, ko kaj potrebujem ZADOVOLJIV ODNOS S SINOVOMA
- Zaposleni vedno priskočijo na pomoč ZAPOSLENI PRIPRAVLJENI POMAGATI
- Z vrstniki v domu smo podobne starosti, imamo podobne probleme z zdravjem in se zato tudi dobro ujamemo PODOBNE TEŽAVE, KOT DRUGI LJUDJE V DOMU
- Želim si obiskati nečakinjo v Kanadi ŽELJA OBISKATI NEČAKINJO
- V Logarski imam znance, ki bi jih tudi rada obiskala ŽELJA OBISKATI ZNANCE
- Želim si, da bi imela s kom tako poglobljen odnos, kot sem ga imela s svojim možem ŽELJA PO ODNOSU, KI JE BIL Z MOŽEM
- Želim si ohraniti stike, takšne kot so ŽELJA PO OHRANITVI STIKOV
- Ob vnukih, ob obisku mladih, se tudi sama počutim bolj mlado ODNOSI Z MLADIMI POMLAJUJEJO
- Nečakinja iz Kanade me obišče redko in kadar pride, se je zelo razveselim VESELJE OB OBISKU NEČAKINJE
- V domu imamo zajčka, živali čutijo človeka VESELJE OB ŽIVALIH
- Ob obiskih in srečanjih se rada nasmejim, izvem novosti, sem vesela in sproščena SPROŠČENOST OB OBISKIH IN SREČANJIH
- V domu v sedmih letih nisem imela konfliktov NEKONFLIKTNOST
- Sedaj pa je prišla nova sostanovalka v našo sobo in je povzročala same težave TEŽAVE S SOSTANOVALKO
- Snaha tudi ni preveč prijazna do mene NEZADOVOLJSTVO ODNOSA
- Na trenutke se počutim osamljeno OBČASNA OSAMLJENOST
- Takrat si rada prižgem radio PREUSMERITEV MISLI
- Po izgubi partnerja sem težje navezala stike, sedaj jih navežem lažje LAŽJA NAVEZA STIKOV, KOT PO MOŽEVI SMRTI
- Moja leta me ne ovirajo pri navezovanju stikov NEOVIRANOST STIKOV

OSEBA 3

- Dan preživim čez teden v glavnem sama PREŽIVLJANJE DNEVA MED TEDNOM SAMA
- Včasih me obišče sosed, ali pa jaz obiščem njo OBISK SOSEDE
- Vsako dopoldne pride tudi poštar VSAKODNEVEN OBISK POŠTARJA
- Dvakrat na teden se oglasi gospod, ki mi pripelje kruh OBISK GOSPODA, KI PRIPELJE KRUH
- Obiščejo me otroci, štirje vnuki in sedaj že tudi dva pravnuka OBISK SVOJCEV
- Sin me obišče trikrat tedensko OBISK SINA TRIKRAT TEDENSKO
- Hčerka pride dvakrat tedensko OBISK HČERKE DVAKRAT TEDENSKO
- Ob nedeljah prideta tudi snaha in zet OBISK SNAHE IN ZETA OB NEDELJAH
- Vnukinja me obiščeta ob nedeljah OBISK VNUKINJ OB NEDELJAH

- Vnuka me obiščeta redkokdaj OBISK VNUKOV REDKOKDAJ
- Ob praznikih ves dan preživimo skupaj PREŽIVLJANJE PRAZNIKOV SKUPAJ
- Obišče me tudi nečak iz Nemčije enkrat ali dvakrat letno OBISK NEČAKA IZ NEMČIJE
- Sin me vsako jutro pokliče, ko se pelje v službo VSAKODNEVNA POZORNOST S STRANI SINA
- Prostovoljci me ne obiskujejo in si nekako ne želim, da bi me NI ŽELJE PO OBISKU PROSTOVOLJCEV
- Največ časa preživim s sinom in hčerko NAJVEČ PREŽIVETEGA ČASA S SINOM IN HČERKO
- Odnos z njima je zelo dober DOBER ODNOS
- Mislim, da sama od njih dobim še več, kot lahko pri svojih letih dajem OBOJESTRANSKI ODNOS
- Z drugimi sorodniki imam dobre odnose ZADOVOLJSTVO Z ODNOSI DRUGIH SORODNIKOV
- Dobro se razumem s sinovo ženo DOBRO RAZUMEVANJE
- Soseba ima podobne težave, pogovarjava se o najinih vrstnikih PODOBNE TEŽAVE S SOSEDO
- Zelo sem zadovoljna s temi stiki, ki jih imam ZADOVOLJSTVO STIKOV
- Včasih pridejo otroci mojih pokojnih sester OBISK OTROK POKOJNIH SESTER
- Poleg sosedbe me včasih obišče še sošolec Vlado OBISK SOŠOLCA
- K zdravniku me pelje sin OBISK ZDRAVNIKA
- Imam stike s štirimi generacijami STIKI S ŠTIRIMI GENERACIJAMI
- Najbolj in največ mi pomagata moja otroka in snaha ter zet POMOČ OTROK, ZETA IN SNAHE
- Posebno sem vesela, ko se zberemo vsi VESELJE OB SNIDENJU VSEH BLIŽNJIH
- Ob obisku mlajših se nekako vse zdi lažje LAHKOTNOST OB OBISKU MLAJŠIH
- Klepetamo o vojni, zgodovini, imamo nekaj skupnega SKUPNI DOGODKI Z VRSTNIKI
- Želim si enkrat letno obiskati sorodnika v Mariboru ŽELJA OBISKATI SORODNIKA
- Rada bi obiskala sošolko ŽELJA OBISKATI SOŠOLKO
- Želela bi si še več obiskov ŽELJA IMETI VEČ STIKOV
- Vsi stiki mi prinašajo posebno veselje VESELJE OB VSEH STIKIH
- Še posebno se razveselim obiska sina, hčerke in vnukov ter pravnukov POSEBNO VESELJE OB OBISKU BLIŽNJIH
- Ne bi mogla reči, da je kakšen odnos naporen zame NI NAPORNIH ODNOSOV
- Na trenutke se počutim osamljeno OBČASNA OSAMLJENOST
- Bi imela še več družbe ŽELJA IMETI VEČ DRUŽBE
- Ko sem lahko šla na kolo, je bilo lažje. Sedaj ne morem več voziti kolesa in to mi zelo manjka OVIRA PRI NAVEZOVANJU STIKOV

OSEBA 4

- Dan preživim sam, saj tudi živim sam PREŽIVLJANJE GLAVNINE ČASA SAM
- Z gospodom, ki mi pripelje kosilo, se pogovoriva o tekočih stvareh in je zelo prijazen ZADOVOLJSTVO OB OBISKU GOSPODA, KI PRIPELJE KOSILO
- Obišče me sin in dva vnuka ter snaha, ti pridejo ponavadi ob koncu tedna OBISK SINA, VNUKOV IN SNAHE OB KONCU TEDNA
- Obišče me nečakinja iz sosednjega kraja, pride dvakrat tedensko OBISK NEČAKINJE DVAKRAT TEDENSKO
- Dvakrat tedensko me obišče tudi mlajša medicinska sestra, ki mi izmeri krvni pritisk in s katero se pogovorim in ji potožim o svojih zdravstvenih problemih OBISK MLAJŠE MEDICINSKE SESTRE DVAKRAT TEDENSKO
- Enkrat tedensko grem tudi v cerkev, na pošto, na banko in po opravkih ENKRAT TEDENSKO SAM PO OPRAVKIH
- Najboljše odnose imam z nečakinjo iz sosednjega kraja DOBER ODNOS Z NEČAKINJO

- Ona mi vedno prinese kakšno pecivo, pomaga pri pospravljanju hiše, očisti okna, skrbi, da je v hiši red POZORNOST IN POMOČ S STRANI NEČAKINJE
- Sin me obišče ob koncu tedna OBISK SINA KONEC TEDNA
- Vendar nima nikoli veliko časa zame PREMALO OBISKOV S STRANI SINA
- Vnuka prideta ponavadi ob nedeljah OBISK VNUKOV OB NEDELJAH
- Včasih pa me sinova žena povabi na kosilo in pridejo po mene OBČASNO KOSILO PRI SINU
- Tudi nečakinja me včasih povabi na kosilo OBČASNO KOSILO PRI NEČAKINJI
- Zelo pozorna je mlada medicinska sestra, ona nikoli ne pozabi priti, ko sva dogovorjena POZORNOST IN ZADOVOLJSTVO S STRANI MEDICINSKE SESTRE
- Zadovoljen sem s stiki, ki jih imam, vendar pa bi si želel več obiskov ZADOVOLJSTVO STIKOV, KI JIH IMA
- Zato se zelo veselim konca tedna, ker takrat vem, da me bo nekdo obiskal VESELJE, KO SE BLIŽA KONEC TEDNA ZARADI OBISKOV
- Vesel sem, da lahko še vedno vozim avto, ker lahko kam grem tudi sam VESELJE, KER LAHKO VOZI AVTO
- Največ stika imam s sinom, z mladimi in nečakinjo NAJVEČ STIKOV S SINOM, Z MLADIMI IN NEČAKINJO
- Če zbolim, se sam odpeljem k zdravniku, ali pa me odpelje nečakinja OBČASEN OBISK ZDRAVNIKA
- Nisem včlanjen v noben klub ali društvo in mislim, da sem za to prestar NI AKTIVNOSTI V DRUŠTVU
- Stike imam z dvema mlajšima generacijama STIKI Z DVEMA GENERACIJAMA
- S sovrstniki skoraj nimam stikov NI STIKOV Z VRSTNIKI
- S svojo generacijo bi želel imeti stike, vendar so v moji okolici sami mlajši ljudje ŽELJA PO STIKIH Z VRSTNIKI
- Želel bi imeti več obiskov ŽELJA PO VEČ OBISKIH
- Vem, da sin nima toliko časa, vendar bi želel, da bi me večkrat obiskal ŽELJA PO VEČ OBISKIH S STRANI SINA
- Zadovoljen sem z vsemi obiski in s stiki, ki jih imam ZADOVOLJSTVO OBISKOV, KI JIH IMA
- Še posebno se razveselim mladih, ker imajo toliko energije POSEBNO VESELJE OB MLADIH
- Doma imam tudi mucka, ki mi dela družbo MAČEK ZA DRUŽBO DOMA
- Od ljudi, ki me obiščejo, ne pričakujem veliko, dovolj mi je že, da z nekom govorim ZADOVOLJEN Z MALIM PRI ODNOSIH
- Nimam napornih stikov NI NAPORNIH STIKOV
- Na trenutke se počutim zelo samega OSAMLJENOST
- Včasih po tri dni skoraj ne spregovorim z nikomer in to je zelo težko MALO KOMUNIKACIJE
- Pred dvema letoma sem izgubil ženo, ki jo zelo pogrešam MISLI NA ŽENO, POGREŠANJE
- Leta me ne ovirajo pri navezovanju stikov, vendar pa se od takrat, ko mi je umrla žena, držim bolj v hiši NI OVIRE PRI NAVEZOVANJU STIKOV

ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

OSEBA 1

POGOSTOST IN VRSTE

- Preživljanje glavnine časa z oskrbovanci
- Največ časa s sostanovalcem
- Vsakodnevno druženje
- Malo obiskov
- Obisk sorodnika enkrat letno

- Nič drugih obiskov
- Obisk vnukinje dvakrat letno
- Večji del druženje z moškimi
- Druženje z drugimi, ki živijo v domu
- Vsakodnevno druženje med obroki
- Srečevanje z zaposlenimi
- Obisk otrok
- Sodelovanje v združenju

INTENZIVNOST

- Dobro razumevanje
- Obojestranski odnos s sostanovalcem, razumevanje
- Prijateljstvo nastalo v domu
- Dobri odnosi s sostanovalci
- Obojestranski odnos s socialno delavko in z zdravnikom
- Površinski odnosi s strežnico, kuharicami in čistilkami
- Pomembnost stikov v življenju
- Zadovoljstvo stikov
- Nezadovoljstvo odnosa z mlajšim sinom
- Zadovoljstvo s številom stikov
- Ovira, ker nima vozniškega dovoljenja
- Zadovoljstvo s sostanovalcem v sobi
- Pristni odnosi z ljudmi v domu
- Veselje ob kontaktu s sinom
- Veselje v sproščenih pogovorih
- Nezadovoljstvo stika
- Nekomuniciranje z eno žensko v domu
- Naporen odnos

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- Prej on obiskoval otroke
- Podobno mišljenje s sostanovalci
- Največ preživetega časa z vrstniki
- Malo stikov z mladimi

ŽELJE

- Ni želje po obisku prostovoljcev
- Potreba po času zase
- Želja obiskati sestro
- Želja obiskati soseda
- Želja po boljšem razumevanju

OSAMLJENOST

- Neosamljenost
- Pogrešanje, misli na pokojno ženo

OSEBA 2

POGOSTOST IN VRSTE

- Popoldansko druženje z ženskami
- Obisk otrok in vnukov dvakrat tedensko
- Obisk svaka in njegovega sina dvakrat mesečno
- Obisk prostovoljcev trikrat letno
- Obisk svojcev
- Obisk sosedov

- Kontaktiranje po mobitelu, kadar ni osebnega stika
- Skupne aktivnosti s prijateljico Manjo
- Klepetanje s strežnicami
- Na voljo zdravnik, kadar ga potrebuje
- Sodelovanje v klubu upokojencev
- Sodelovanje v klubu obrtnikov
- Aktivnost v društvu

INTENZIVNOST

- Dobro prijateljstvo, nastalo v domu
- Zadovoljstvo
- Zadovoljstvo klepeta z zaposlenimi
- Zadovoljstvo podpore in obiskov domačih
- Dobri odnosi znotraj doma
- Posebno dobri odnosi s prijateljico v domu
- Največji pomen stikov z domačimi
- Zadovoljstvo ob tolikšnem številu stikov
- Neoviranost pri navezovanju stikov
- Zadovoljivi odnosi z najmlajšo generacijo
- Zadovoljiv odnos s sinovoma
- Veselje ob obisku nečakinje
- Veselje ob živalih
- Sproščenost ob obiskih in srečanjih
- Nekonfliktnost
- Težave s sostanovalko
- Nezadovoljstvo odnosa
- Neoviranost stikov

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- Pozornost s strani vnukov
- Pomembnost odnosov vseh treh generacij
- Posebno veselje ob najmlajših
- Zaposleni pripravljeni pomagati
- Podobne težave, kot drugi ljudje v domu
- Odnosi z mladimi pomlajujejo

ŽELJE

- Ni želje po več stikih
- Želja obiskati nečakinjo
- Želja obiskati znanca
- Želja po odnosu, ki je bil z možem

OSAMLJENOST

- Občasna osamljenost
- Lažja naveza stikov, kot po moževi smrti

OSEBA 3

POGOSTOST IN VRSTE

- Preživljanje dneva med tednom sama
- Vsakodneven obisk poštarja
- Obisk sina trikrat tedensko
- Obisk hčerke dvakrat tedensko
- Obisk snahe in zeta ob nedeljah
- Obisk vnukinj ob nedeljah

- Obisk vnukov redkokdaj
- Obisk nečaka iz Nemčije enkrat ali dvakrat letno
- Največ preživetega časa s sinom in s hčerko
- Obisk sosede
- Obisk gospoda, ki pripelje kruh
- Obisk svojcev
- Obisk otrok pokojnih sester
- Obisk sošolca
- Obisk zdravnika

INTENZIVNOST

- Preživljanje praznikov skupaj
- Vsakodnevna pozornost s strani sina
- Dober odnos
- Obojestranski odnos
- Zadovoljstvo z odnosi drugih sorodnikov
- Dobro razumevanje
- Zadovoljstvo stikov
- Pomoč otrok zeta in snahe
- Veselje ob snidenju vseh bližnjih
- Veselje ob vseh stikih
- Posebno veselje ob obisku bližnjih
- Ni napornih odnosov
- Ovira pri navezovanju stikov

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- Podobne težave s sosedo
- Stiki s štirimi generacijami
- Lahkotnost ob obisku mlajših
- Skupni dogodki z vrstniki

ŽELJE

- Ni želje po obisku prostovoljcev
- Želja obiskati sorodnika
- Želja obiskati sošolko
- Želja imeti več stikov
- Želja imeti več družbe

OSAMLJENOST

- Občasna osamljenost

OSEBA 4

POGOSTOST IN VRSTE

- Obisk sina, vnukov in snahe ob koncu tedna
- Obisk nečakinje dvakrat tedensko
- Obisk mlajše medicinske sestre dvakrat tedensko
- Obisk sina konec tedna
- Obisk vnukov ob nedeljah
- Največ stikov s sinom, z mladimi in nečakinjo
- Preživljanje glavnine časa sam
- Enkrat tedensko sam po opravkih
- Občasen obisk zdravnika
- Ni aktivnosti v društvu
- Maček za družbo doma

INTENZIVNOST

- Zadovoljstvo ob obisku gospoda, ki pripelje kosilo
- Dober odnos z nečakinjo
- Pozornost in pomoč s strani nečakinje
- Premalo obiskov s strani sina
- Občasno kosilo pri sinu
- Občasno kosilo pri nečakinji
- Pozornost in zadovoljstvo s strani medicinske sestre
- Zadovoljstvo stikov, ki jih ima
- Veselje, ko se bliža konec tedna zaradi obiskov
- Veselje, ker lahko vozi avto
- Zadovoljstvo obiskov, ki jih ima
- Zadovoljen z malim pri odnosih
- Ni napornih stikov
- Ni ovire pri navezovanju stikov

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- Stiki z dvema generacijama
- Ni stikov z vrstniki
- Posebno veselje ob mladih

ŽELJE

- Želja po stikih z vrstniki
- Želja po več obiskih
- Želja po več stikih s strani sina

OSAMLJENOST

- Osamljenost
- Malo komunikacije
- Misli na ženo, pogrešanje

OŽANJE KATEGORIJ

POGOSTOST

- Tedenski stiki
- Mesečni stiki
- Letni stiki

VRSTE

NEFORMALNE MREŽE

- Sorodniki
- Prijatelji
- Sosedje (sostanovalci)
- Prostovoljci

FORMALNE MREŽE

- Osebe v domu (socialna delavka, zdravnik, medicinske sestre, kuharice, društvo)
- Zaposleni v lokalnem okolju (trgovka, poštar, župnik, frizerka)

INTENZIVNOST

KAKOVOST ODNOSOV:

- Dobri odnosi
- Zadovoljivi odnosi
- Nezadovoljivi odnosi

- Ovira pri vzdrževanju ali navezovanju stikov
- Ni ovir pri vzdrževanju ali navezovanju stikov

KAKOVOST ODNOSOV

- Obojestranski stiki
- Površinski stiki
- Naporni stiki

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- Vrstniki
- Srednja generacija
- Mlajša generacija

OSAMLJENOST

- Osamljen
- Neosamljen

ŽELJE

SO ŽELJE

- Želja po več stikih
- Želja po poglobljenih odnosih
- Želja po samoti
- Želja po druženju z vrstniki
- Želja po udeleženi v društvu
- Želja po boljšem razumevanju

NI ŽELJE

- Ni želje po dodatnih stikih
- Ni želje po dodatnem druženju z vrstniki

DEFINIRANJE POJMOV

POGOSTOST: Stiki, ki jih imajo stari ljudje enkrat ali večkrat tedensko, so redni stiki. Občasni stiki so tisti, ki jih imajo stari ljudje največ do trikrat mesečno. Redki stiki so tisti, ki jih imajo stari ljudje do trikrat letno.

VRSTE: Vrste socialnih stikov so neformalne in formalne. Neformalne sestavljajo sorodniki, prijatelji, sosedje, sostanovalci in prostovoljci. Formalne socialne mreže uporabnikom v instituciji tvori osebje v domu in sicer socialna delavka, zdravnik, medicinske sestre, kuharice in vključenost v razna društva. Formalne socialne mreže ljudem v lokalnem okolju pa sestavljajo zaposleni v lokalni skupnosti, to pa so trgovci, poštar, župnik in frizerka.

INTENZIVNOST: Intenzivnost pomeni, kako kakovostni so odnosi starostnikov z drugimi ljudmi. Odnosi so dobri, če se gradijo na obojestranski ravni, s čimer sta zadovoljna oba udeležena v odnosu. Odnosi so zadovoljivi, če so le ti površinski, kar pomeni, da bi jih starostniki želeli poglobiti in nadgraditi. Nezadovoljivi odnosi pa so tisti, ki so za starega človeka naporni. Kakovost odnosov se kaže tudi v tem, ali so posamezniki sposobni vzdrževati in navezovati socialne stike ali jih pri tem ovira bolezen ali starost.

MEDGENERACIJSKI ODNOSI: Medgeneracijski odnosi so odnosi in povezanost z vsemi tremi generacijami, in sicer s staro, srednjo in mlado generacijo.

OSAMLJENOST: Osamljenost je stiska, ki jo posameznik čuti zaradi izgube partnerja. Neosamljenost posamezniku ne predstavlja osebne stiske, saj še imajo ob sebi ljudi, ki jim pomenijo največ.

ŽELJE: Posamezniki imajo želje ali nimajo želja v zvezi s socialnimi stiki za prihodnost. Starostniki imajo željo po več stikih, poglobljenih odnosih, samoti, druženju z vrstniki, udeležnosti v društvu in boljšem razumevanju z nekaterimi ljudmi. Starostniki nimajo želje po dodatnih stikih in dodatnem druženju z vrstniki.

ZAPIS INTERVJUJEV IN IZBOR RELAVANTNIH DELOV BESEDILA

1. POGOVOR (Dom za starejše občane)

SPOL: Moški

LETNICA ROJSTVA: 1929

DATUM POGOVORA: 24. 10. 2007

OSEBE, S KATERIMI PREŽIVLJATE VEČINO ČASA

Večino časa preživim s sosedom Cirilom, s katerim se zelo dobro razumeva. Skupaj sva vsak dan, skoraj ves dan. Včasih sem rad malo sam, drugače pa sva večino časa skupaj. Včasih kartava, se pogovarjava o najini mladosti, o delu. Vedno kaj počneva skupaj. Skupaj sva tudi v krožku Čebelica, ki je vsak teden. Hodiva pa tudi na tombolo, ki je tudi enkrat tedensko.

OBISKOVALCI

Obiskuje me zelo veliko ljudi. Redno prihajajo moja žena, dve hčeri, tri sestre, sestrični, sosedje. Mlajša hčera hodi bolj poredko, saj je veliko v službi. Imam tudi osem vnukinj, vendar me občasno obiskujeta samo dve, prideta mogoče enkrat na mesec, ostale so bolj oddaljene in zato ne prihajajo. Sorodniki se izmenjujejo tako, da pridejo vsak teden, vendar se izmenjujejo. Žena pride skoraj vsak teden, sestre in sestrične pa en teden ena, drugi teden druga. Včasih pride na obisk tudi sošolka iz osnovne šole. Skupaj igrava karte in se pogovarjava. Mi tudi krajša čas. Prišli so tudi sodelavci, zdaj pride samo še eden, drugi so umrli. Enkrat pa je prišel tudi bratranec iz Nemčije, vendar ga nisem bil vesel.

ODNOSI S TEMI LJUDMI

S sosedom Cirilom se zelo dobro razumeva, sva dobra prijatelja. Ko sem pred enim letom prišel v dom, mi je Ciril vse razkazal, da sem se bolje znašel. Z njim se veliko pogovarjam. Vedno si tudi deliva stvari, če kaj dobiva od domačih. Ko dobim pokojnino in grem v trgovino, mu tudi vedno kaj prinesem. Večkrat mu kupim grozdje, ker ga ima zelo rad. Tudi z ženo imam zelo dober odnos in tudi ona bo kmalu prišla v dom, saj je že vse pripravljeno, samo še primerno posteljo čakamo. Doma ji ni dobro, saj sem tudi jaz odšel od doma zaradi zeta, ker se nismo razumeli, zato bom vesel, ko bo lahko prišla tudi žena, da bova skupaj tudi tukaj. Z vsemi sorodniki se zelo dobro razumem, zato tudi radi pridejo k meni, jaz pa sem jih tudi zelo vesel. Ljudje, ki me obiskujejo, so ljudje, ki mi v življenju pomenijo največ, zato tudi ne potrebujem nikogar več. Vedno mi tudi kaj prinesejo, čeprav jim povem, da ne potrebujem ničesar. Vedno sem vesel vsakega, ki pride na obisk.

ZADOVOLJSTVO STIKOV, KI JIH IMA

Zelo si želim, da me še vsi naprej obiskujejo. Več stikov z drugimi ne potrebujem, saj imam okoli sebe vse svoje najdražje. Vesel sem tisti čas, ko so z mano, ko se pogovarjamo in mi dan zelo hitro mine, čeprav sem zelo rad tukaj. Zelo sem vesel, da sem se odločil, da grem v dom. Tudi s socialno delavko se dobro razumeva in tudi z ostalim osebjem tukaj sem zelo zadovoljen. Zelo slabo slišim, zato nimam rad, da je okoli mene veliko ljudi naenkrat, saj potem nič več ne slišim. Ko se pogovarjam samo z enim, je v redu, ko pa jih naenkrat več govori, ne slišim več.

VRSTE SOCIALNIH STIKOV

Od sorodnikov prihajajo: žena, dve hčeri, tri sestre, dve vnukinji, dve sestrični.

Prihajajo pa tudi sosedje, saj smo se vedno dobro razumeli. Prihaja kar nekaj sosedov. Ko moram, grem k zdravniku, prihajajo pa tudi medicinske sestre in socialna delavka.

MEDGENERACIJSKI STIKI

Od svojih vrstnikov se še srečam s sošolko, ki prihaja na obisk, prihaja tudi en sodelavec, vendar bolj poredko in dva soseda mojih let, drugače pa so moji vrstniki že umrli. Drugače pa, kolikor se tukaj družimo med sabo.

Z eno generacijo nazaj imam tudi kar nekaj stikov. Prihajajo moji otroci, tudi osebe v domu je večinoma takšne starosti, tako da imam s to generacijo kar nekaj stikov.

Z mladimi pa nimam tako veliko stikov. Na obisk prihajata samo dve vnukinji, pa še ti dve zelo redko.

ŽELJE

Obiskal bi rad še tega sodelavca, ki še živi, ki ga že kar dolgo ni bilo pri meni, vendar nimam prevoza. Z nobenim ne bi spreminjal odnosa, saj je z vsemi zelo dober.

STIKI, KI PRINAŠAJO VESELJE

Vseh, ki prihajajo k meni, se zelo razveselim. In ne bi izpostavil nobenega, da se katerega bolj razveselim, saj se res vseh enako.

Zelo mi je všeč, da prihajajo k meni in mi krajšajo čas ter povedo kakšne novosti in zanimivosti. Vesel sem, ker imajo tudi oni radi mene in radi prihajajo k meni.

NAPORNI STIKI

Edini, ki je prišel na obisk, pa ga nisem bil vesel, je bratranec iz Nemčije, saj tudi ne govori slovensko. Zato sem jezen, saj drugače je Slovenec, vendar govori samo nemško. Tega ne maram, zato ga tudi nisem bil vesel.

UDELEŽENOST V RAZLIČNIH DRUŠTVIH, SKUPINAH

Sem v krožku Čebelica, ki je enkrat tedensko. Vsak kaj prinese in tako jemo kekse in pijemo kavo. Potem imamo krajše predavanja o različnih stvareh, ki so aktualne, na koncu pa zapojemo. Zelo rad hodim na ta krožek, saj je zanimivo, pa tudi zabavamo se.

Enkrat na teden pa hodim tudi na tombolo, vendar ne za to, da bi kaj dobil, ampak, ker mi je zanimivo gledati druge, kako so nervozni. Pa tudi čas mi hitreje mine, ko sem z drugimi.

OSAMLJENOST

Nikakor se ne počutim osamljenega. Zelo sem vesel, da sem tukaj. Imam zelo veliko obiskov, včasih pa se tudi umaknem in preberem kakšno knjigo ali pa rešujem križanke.

Ne pogrešam nikogar. Zadovoljen sem s takšnim življenjem, kot ga imam.

2. POGOVOR (Dom za starejše občane)

SPOL: Ženski

LETNICA ROJSTVA: 1917

DATUM POGOVORA: 24. 10. 2007

OSEBE, S KATERIMI PREŽIVLJATE VEČINO ČASA

Večino časa preživim s Fani, Pavlijem in Miciko tukaj v domu. Večino dneva preživimo skupaj. Veliko se pogovarjamo, se zabavamo, če je lepo vreme, se malo sprehajamo, skupaj preberemo časopis. Skupaj pa tudi hodimo na tombolo in srečanje, ki ga imamo vsak četrtek.

OBISKOVALCI

Imam zelo veliko obiskov. To mi tudi vsi pravijo, kako to, da me obiskuje toliko ljudi. Imajo me radi, zato pa pridejo k meni. Redno, to je enkrat ali večkrat tedensko prideta k meni hči in vnukinja, pride pa tudi zet. Vsak teden imam zagotovo dva obiska. Prideta tudi dve nečakinji, približno enkrat tedensko. Mesečno pa prihajajo tudi sosedje, s katerimi smo se zelo dobro razumeli in se še tudi sedaj. Z vsemi, ki prihajajo k meni, imam zelo dobre odnose. Večkrat tudi pokličem hčerko in pride k meni. Prostovoljci ne prihajajo.

ODNOSI S TEMI LJUDMI

Z vsemi imam zelo dober odnos. Vedno mi prinesejo, kar potrebujem. Če jih pokličem, pridejo k meni. Zelo dober odnos imam tudi z zetom, zelo ga imam rada in tudi on mene. Še nikoli v življenju se nisva skregala. Tudi s sosedi imam zelo dober odnos, zato tudi prihajajo k meni na obisk. Zelo

veliko mi pomenijo vsi ti ljudje, ki hodijo k meni, saj jih imam zelo rada. Tudi oni mi pokažejo, da imajo radi mene, saj redno prihajajo na obisk in mi krajšajo dneve. Pomenijo mi vse v življenju, saj imam samo še njih. Od vseh dobim, kar potrebujem. Tudi oni so zadovoljni z mano. Zelo vesela sem, da sem v domu, saj mi še nikoli v življenju ni šlo tako dobro. Vse imam skuhamo, oprano, imam veliko ljudi okoli sebe, ki me imajo radi in jaz njih.

ZADOVOLJSTVO STIKOV, KI JIH IMA

Zelo si želim, da me moji najdražji še naprej obiskujejo, saj mi zelo veliko pomenijo. V življenju sem zelo trpela v zakonu in že prej v mladosti, vendar sem zdaj zelo srečna. Nikogar več ne potrebujem, razen ljudi, ki me obkrožajo in mi veliko pomenijo. S socialno delavko tukaj se zelo dobro razumem. Do sedaj mi je ustregla skoraj v vsem, kar sem želela. Glavna sestra tukaj je tudi pohvale vredna. Z zdravnico sem imela nekaj konfliktov, ker nisem dobila tistih zdravil, ki sem jih imela vedno in so mi pomagala, vendar sva sedaj to uredili.

Sem zelo družabna in vedno dobre volje, zato sem tudi odšla v dom, da sem med ljudmi, ker mi je prej to manjkalo.

VRSTE SOCIALNIH STIKOV

K meni prihajajo hčerka, vnukinja, zet, dve nečakinji, veliko sosedov, prihaja tudi socialna delavka, sestre. Ko moram, obiščem zdravnika.

MEDGENERACIJSKI STIKI

S svojimi vrstniki imam nekaj stikov s sosedi in nekaj tukaj v domu, vendar jih ni več veliko, saj so že večinoma umrli.

Z generacijo nazaj imam stike s hčerko in z zetom, dvema nečakinjima ter osebjem v domu.

Z mladimi imam pa stike samo z vnukinjo.

ŽELJE

Zelo rada bi obiskala sestrično v Nemčiji. Zelo dobro se razumeva. Tudi ko sem ovdovela, sem bila tri mesece pri njej. Zelo mi je pomagala in mi stala ob strani. Potrebovala pa bi prevoz. Nekaj smo se že dogovarjali z zetom, da bi me peljal in mu ni bilo težko, tako da se moramo še dokončno odločiti, kdaj.

Z nobenim ne bi poglobila odnosa. Sem zelo zadovoljna s takšnim življenjem, kot ga imam in tudi s postrežbo. Če pa potrebujem družbo, grem v avlo, kjer je vedno nekdo.

STIKI, KI PRINAŠAJO VESELJE

Vesela sem vsakega, ki pride. Vsak ima svoj čar. Že zato, ker pridejo na obisk, ko mi pokažejo, da me imajo radi, sem neizmerno srečna in zadovoljna, da jih imam ob sebi.

NAPORNI STIKI

Vsi stiki me osrečujejo. Zame ni nihče od teh stikov naporen.

UDELEŽENOST V RAZLIČNIH DRUŠTVIH, SKUPINAH

Vsak četrtek hodim na srečanje, kjer imamo manjše predavanje, pijemo kavo, pojemo. Je zelo lepo. Hodim tudi na tombolo. Obiskujem pa tudi pevske vaje. Dobra volja me drži pokonci.

OSAMLJENOST

Nikakor se ne počutim osamljene. Nimam velike potrebe po druženju z vrstniki. Včasih sem rada tudi sama. Sem zelo srečna, da sem se odločila, da grem v dom.

3. POGOVOR (Lokalna skupnost)

SPOL: Moški

LETNICA ROJSTVA: 1940

DATUM POGOVORA: 27. 10. 2007

OSEBE, S KATERIMI PREŽIVLJATE VEČINO ČASA

Večino časa preživim s svojo ženo. Imava manjšo kmetijo, tako da imava kar nekaj dela. Zjutraj opravim delo v hlevu, potem pa skupaj spijeva kavico in prebereva časopis. Vedno skupaj pojeva kosilo, potem pa žena pospravi, nato pa si skupaj privoščiva malo počitka. Imava dva otroka, sina in hčero. Hčerka ima tri otroke, sin pa dva. Večkrat na teden pride hčerka z mlajšo vnukinjo, zet pride vsaj enkrat na teden, sin pa tudi vsaj enkrat na teden. Drugi vnuki pridejo vsaj enkrat na mesec. Če je kakšen večji praznik (velika noč, božič), vedno vsa družina kosi pri naju. Hčerka pomaga ženi pripraviti kosilo, na koncu pa ji tudi ostali pomagajo pospraviti. Z otrokoma in vnuki se zelo veliko pogovarjamo, včasih tudi kartamo, da se malo zabavamo.

OBISKOVALCI

Imava zelo veliko obiskov. Hčerka in vnukinja ter zet in sin prihajajo enkrat ali večkrat tedensko. Imava tudi zelo dobre prijatelje, s katerimi se tudi vidimo večkrat na teden. Skupaj igramo karte, včasih gremo skupaj na kakšen hrib, malo za dušo. Vnuki pridejo vsaj enkrat na mesec, da se malo pogovorimo, kaj je novega. Moj brat pride približno dvakrat na mesec, saj ima doma kmetijo in težko najde čas. Prihaja tudi fant po imenu Marko, ki nama zelo pomaga pri domačih opravilih, imava ga tudi za družinskega člana. Marko pride vsaj enkrat na teden, poleti malo večkrat, ker je več dela. Enkrat na leto pride tudi župnik, ki nama blagoslovi hišo. Enkrat na mesec prideta na obisk snaha in njen mož, ki sta malo bolj oddaljena od nas.

ODNOSI S TEMI LJUDMI

Z ženo imava zelo dober odnos. V zakonu nimava skrivnosti, vse si poveva. Veliko se tudi pogovarjava. Včasih se malo skregava, vendar nesoglasje hitro rešiva. Z obema otrokoma imam zelo dober odnos. Veliko si pomagamo, če si le lahko. Tudi z vnuki se zelo dobro razumem. Včasih skupaj kaj ušpičimo. Zelo rad igram karte z vnuki in zetom ter s prijatelji. Včasih igramo tudi pikado. Vsa družina se dobro razume in na to sem zelo ponosen. Veliko se obiskujemo, si pomagamo, se pogovarjamo in zabavamo. Zelo veliko mi pomeni, da me veliko obiskujejo, saj jim potem že veliko pomenim. Z odnosom sem zadovoljen jaz in oni, saj si vse povemo.

ZADOVOLJSTVO STIKOV, KI JIH IMA

Zelo si želim in sem vesel, ker me vsi v družini obiskujejo in se dobro razumemo. Kolikor mi čas dopušča, grem tudi jaz na obisk k otrokom. Več ljudi si ne želim ob sebi, saj imam okoli sebe vse ljudi, ki mi v življenju največ pomenijo, vse svoje sorodnike. Včasih imam obiskov še preveč, tako da bi kdaj pa kdaj rad bil sam. Saj ko si star, potrebuješ tudi nekaj časa zase. Zelo sem zadovoljen, saj nama vsi pomagajo pri gospodinjskih in ostalih domačih opravilih. Zaenkrat me še ničesar ne omejuje, saj imam tudi avto in se lahko z ženo kam odpeljeva, tudi zdravje mi še zaenkrat dobro služi.

VRSTE SOCIALNIH STIKOV

Od sorodnikov me obiskujejo hči, zet, sin in pet vnukov. Prihaja tudi snaha in njen mož ter moj brat. Večkrat je tukaj Marko, ki nama pomaga. Večkrat pridejo tudi štirje prijatelji, s katerimi se že zelo dolgo dobro razumemo. Dva prijatelja sta tudi soseda. Enkrat na leto nas obišče župnik.

MEDGENERACIJSKI STIKI

Z vrstniki se včasih srečamo na kakšni pijači, to je približno enkrat mesečno, včasih manj. Srečam se še s tremi prijatelji, da se malo pogovorimo in poveselimo. Moje generacije sta tudi moja snaha in njen mož.

S srednjo generacijo imam največ stikov. To so moji otroci in njihovi partnerji. Vsi štirje prijatelji, Marko, tudi župnik je srednjih let. Tudi v trgovini se največ srečujem s srednjo generacijo.

Z mladimi imam tudi nekaj stikov, saj imam pet vnukov, s katerim se zelo dobro razumemo. Vedno se najde kaj, da skupaj počnemo in se veselimo.

ŽELJE

Obiskov imava zelo veliko, tudi midva greva večkrat kam na obisk, tako da si zaenkrat, ko lahko grem še povsod, ne želim nikamor.

Z vsemi sorodniki imam zelo dober odnos, zato ga ne bi poglobil z nikomer. Včasih si želim večkrat videti brata in se z njim malo več pogovarjati, druge želje pa nimam.

STIKI, KI PRINAŠAJO VESELJE

Zelo se razveselim vsakega, še posebej vnukov, saj se mi zdi, da se z njimi počutim nekaj let mlajšega. Prinašajo mi neverjetno veselje, včasih mi povedo kakšno novost, idejo. Z vsakim pa vedno kaj počnemo, nikoli nam ni dolgčas, tako da sem vsakega vesel, ker vsak prinese svojo energijo, ki je že sama dovolj.

Zelo rad imam oba psa, ki ju imava z ženo. Vsaj trikrat na dan ju peljem na daljši sprehod in takrat se počutim zelo prijetno in umirjeno. Oba psa mi prinašata zelo veliko veselje.

NAPORNI STIKI

Ne morem reči, da me kateri stik ne osrečuje, saj se z vsemi dobro razumem.

UDELEŽENOST V RAZLIČNIH DRUŠTVIH, SKUPINAH

Zaenkrat nisem udeležen v nobenem društvu, sem pa že razmišljal o tem, tako da bom videl, kaj bo iz tega.

OSAMLJENOST

Niti približno ne morem reči, da sem osamljen, včasih si želim, da bi imel več časa samo zase. Tudi pogrešam ne nikogar, saj imam zaenkrat še vse svoje najdražje. S svojimi vrstniki bi si želel še več družiti, zato sem tudi razmišljal o kakšnem društvu.

4. POGOVOR (Lokalna skupnost)

SPOL: Ženski

LETNICA ROJSTVA: 1931

DATUM POGOVORA: 26. 10. 2007

OSEBE, S KATERIMI PREŽIVLJATE VEČINO ČASA

Večino časa preživim sama. Živim s sinom, ki ga pa ni veliko doma, saj je poklicni šofer in je veliko od doma. Zelo rada pečem razna peciva, kadar sem sama, tako mi hitreje mine čas. Drugače pa sem kar veliko s sosedo Mojco, s katero se zelo dobro razumeva. Njena hči mi gre večkrat v trgovino, če sama ne morem in kaj nujno potrebujem, saj že malo težko hodim. Skupaj pijeva kavo, se pogovarjava. Rada gledam nadaljevanke, tako da mi dan kar hitro mine, saj so kar dolgo časa. Včasih preberem tudi kakšno knjigo. Rada grem tudi malo okoli hiše, malo na zrak in opazujem otroke na igrišču, ki se veselo igrajo. Včasih pa se pogovorim tudi z drugimi sosedi.

OBISKOVALCI

Obiskov imam kar veliko. Večkrat na teden pride starejša hčerka, ki je potem tudi kar nekaj časa pri meni. Veliko mi pomaga postoriti po hiši, saj sama ne zmorem vsega. Enkrat na teden pride tudi mlajša hčerka, njen mož in vnuka. Ob nedeljah me ponavadi obišče druga vnukinja z možem in dvema pravnučkoma, ki sta dvojčka, stara 7 let. Približno enkrat na mesec me obišče prijateljica mojih let, s katero se tudi malo pogovarjava, da hitreje mine čas. Če moram k zdravniku ali kam drugam in potrebujem prevoz, me vedno pelje kdo od otrok, če pa ne morejo, me včasih pelje tudi sosed Mojca. Enkrat na mesec me obišče tudi frizerka, da me malo uredi. Tudi z našim poštarjem se velikokrat pogovorim. Je zelo posrečen fant, ki se rad pogovarja.

ODNOSI S TEMI LJUDMI

Z obema hčerkama in s sinom imam zelo dober in prijeten odnos. Kadarkoli kaj potrebujem, mi vedno pomagajo brez težav. Včasih se tudi malo prepiramo, ampak nič kaj zares, pravijo da sem trmasta, vendar so tudi vsi oni trmasti. Tudi z vnuki in pravnučkoma imam zelo dober odnos. Vse imam zelo rada in sem vesela, kadar pridejo k meni. S sosedo Mojco se zelo dobro razumem. Skupaj sva kar velikokrat in se veliko pogovarjava. Včasih greva skupaj v trgovino. Njej tudi veliko zaupam. Tudi

otrokom veliko zaupam. S prijateljico imava tudi super odnos. Sedaj se vidiva še približno enkrat na mesec, včasih sva bili pa veliko skupaj. S frizerko se tudi dobro razumem, pozna se že veliko let in me že ves čas frizira. Je zelo v redu punca, zelo prijetna. Poštar pa je tudi zelo v redu fant, s katerim imam dober odnos.

ZADOVOLJSTVO STIKOV, KI JIH IMA

Zelo zadovoljna sem z odnosom, ki ga gojim s svojimi otroki, njihovimi partnerji, vnuki in pravnuki. Smo zelo povezani in se veliko pogovarjamo. Ker so vsi večinoma v službi, se ne vidimo vsak dan, vendar se pa vsak dan slišimo po telefonu, da si povemo, kaj je novega. Zelo rada imam pravnučka in tudi onadva mene. Saj sta vedno vesela, ko pridejo. Zelo sem vesela, da se tako dobro razumemo. Zadovoljna sem, ker mi z obiski krajšajo čas, pomagajo pri različnih domačih opravilih. Pomagajo mi prinesiti drva, pomagajo pri gospodinjstvu. Pogrešam pa svojega pokojnega moža, saj sva skupaj preživela veliko lepih let. Pri navezovanju stikov me ničesar ne ovira. Mogoče malo težje hodim, vendar zaradi tega nimam manj stikov. Sem vesela, da imam veliko obiskov in si še naprej želim, da me obiskujejo.

VRSTE SOCIALNIH STIKOV

Obiskujeta me dve hčerki in oba zeta, sin živi z mano, vendar je veliko zdoma, oba zeta, ena vnukinja, njen partner in dva pravnuka ter še dva vnuka. Obiskujejo me tudi soseda in njena hči, prijateljica, frizerka in poštar.

MEDGENERACIJSKI STIKI

Od svojih vrstnikov imam stike samo še z eno prijateljico, vendar tudi ne več tako pogosto, kot včasih. Drugi pa so že umrli ali pa so bolni.

S srednjo generacijo imam največ stikov. Obiskujejo me moji otroci, soseda, frizerka, poštar.

Z mlajšo generacijo imam tudi kar nekaj stikov. Dva vnuka in dva pravnuka me velikokrat obiščejo. Tudi hči sosede Mojce je večkrat pri meni ali pa jaz pri njih. Tudi z otroki drugih sosedov rada se malo pogovorim in se pohecam z njimi.

ŽELJE

Obiskala bi rada več ljudi. Če bi lahko, bi tudi jaz večkrat šla do obeh hčera, vendar nimam prevoza, zato tudi one hodijo k meni in se večkrat slišimo po telefonu. Rada bi obiskala še kakšno prijateljico, ki je bolna ali v domu.

Odnos bi si želela poglobiti s sinom, saj ga ne vidim veliko. Večkrat bi se rada z njim kaj pogovorila, vendar nima skoraj nikoli časa.

STIKI, KI PRINAŠAJO VESELJE

Zelo sem vesela, ko prideta mlajša vnuka in pravnuka. Takrat je hiša polna smeha in norčij. Drugače je vse tiho, ko pa so na obisku mladi se mi zdi vse hrupno in veselo. Zelo rada se nasmejim, ker so tako navihani. Drugače sem vesela vsakega. Zadovoljna sem že tudi, če me kdo pokliče po telefonu. Tako vem, da me imajo radi in da jim ni vseeno zame. Všeč mi je, kadar skupaj z otroki, vnuki in pravnuki kaj pojemo in se pogovarjamo o različnih stvareh.

NAPORNI STIKI

Zaenkrat nisem imela z nobenim večjih konfliktov. Pride kakšna malenkost, ki jo pa tudi takoj razrešimo, vendar zaradi tega mi noben stik ni naporen.

UDELEŽENOST V RAZLIČNIH DRUŠTVIH, SKUPINAH

Udeležena nisem v nobenem društvu, vendar bi si to želela, saj bi srečala več svojih vrstnikov. Bilo bi zelo zanimivo srečati se po tolikem času in se malo pogovoriti. Saj niti ne vem točno, kdo še sploh živi.

OSAMLJENOST

Včasih občutim osamljenost, saj se zgodi, da sem kakšen dan čisto sama. Saj se slišimo po telefonu, vendar se vseeno počutim osamljeno. Takrat grem k sosedi, če ni v službi, da mi hitreje mine čas. Ali

pa grem malo okoli hiše in opazujem otroke. Zelo pa pogrešam svojega moža, saj sva večino stvari počela skupaj. Imela sva zelo lep zakon. Zelo bi si želela družiti s svojimi vrstniki, mogoče bi lahko organizirali kakšno srečanje. Zaenkrat mi še zdravje kar služi, tako da me ničesar ne ovira. Čeprav že malo težje hodim, sem vseeno rada v družbi in grem na kakšen potep.

IZPIS RELAVANTNIH DELOV BESEDILA

OSEBA 1

- Večino časa preživim s svojim sosedom Cirilom, se zelo dobro razumeva
- Skupaj sva vsak dan
- Včasih sem rad malo sam
- S Cirilom kartava, se pogovarjava o najini mladosti, o delu
- Skupaj sva tudi v krožku Čebelica
- Hodiva pa tudi na tombolo
- Redno prihajajo moja žena, dve hčeri, tri sestre, sestrični, sosedje
- Mlajša hčera hodi bolj poredko
- Imam tudi osem vnukinj, vendar me občasno obiskujeta samo dve, prideta mogoče enkrat na mesec
- Žena pride skoraj vsak teden
- Sestre in sestrične pa en teden ena, drugi teden druga
- Včasih pride na obisk tudi sošolka iz osnovne šole
- Skupaj igrava karte in se pogovarjava. Mi tudi krajša čas
- Prišli so tudi sodelavci, zdaj pride samo še eden
- Enkrat pa je tudi prišel bratranec iz Nemčije, vendar ga nisem bil vesel
- S sosedom Cirilom se zelo dobro razumeva, sva dobra prijatelja
- Vedno si tudi deliva stvari (s Cirilom)
- Z ženo imam zelo dober odnos
- Z vsemi sorodniki se zelo dobro razumem, zato tudi radi pridejo k meni, jaz pa sem jih tudi zelo vesel
- Ljudje, ki me obiskujejo, so ljudje, ki mi v življenju pomenijo največ
- Ne potrebujem nikogar več
- Vedno mi tudi kaj prinesejo
- Vedno sem vesel vsakega, ki pride na obisk
- Zelo si želim, da me še vsi naprej obiskujejo
- Več stikov z drugimi ne potrebujem, saj imam okoli sebe vse svoje najdražje
- Vesel sem tisti čas, ko so z mano, ko se pogovarjamo in mi dan zelo hitro mine
- S socialno delavko se dobro razumeva
- Z osebjem tukaj sem zelo zadovoljen
- Zelo slabo slišim
- Nimam rad, da je okoli mene veliko ljudi naenkrat, saj potem nič več ne slišim
- Ko moram, grem k zdravniku, prihajajo pa tudi medicinske sestre in socialna delavka.
- Od svojih vrstnikov se še srečam s sošolko
- Prihaja tudi en sodelavec
- Prihajata dva soseda mojih let, drugače pa so moji vrstniki že umrli
- Prihajajo moji otroci, tudi osebje v domu je večinoma takšne starosti, tako, da imam s to generacijo kar nekaj stikov
- Z mladimi pa nimam tako veliko stikov
- Na obisk prihajata samo dve vnukinji, pa še ti dve zelo redko
- Obiskal bi rad še tega sodelavca, ki še živi, ki ga že kar dolgo ni bilo pri meni
- Z nobenim ne bi spreminjal odnosa, saj je z vsemi zelo dober
- Vseh, ki prihajajo k meni se zelo razveselim
- Zelo mi je všeč, da prihajajo k meni in mi krajšajo čas ter povedo kakšne novosti in zanimivosti
- Vesel sem, ker imajo tudi oni radi mene in radi prihajajo k meni

- Edini, ki je prišel na obisk, pa ga nisem bil vesel, je bil bratranec iz Nemčije, ki tudi ne govori slovensko
- Sem v krožku Čebelica, ki je enkrat tedensko
- Zelo rad hodim na ta krožek, saj je zanimivo, pa tudi zabavamo se
- Nikakor se ne počutim osamljenega. Zelo sem vesel, da sem tukaj
- Imam zelo veliko obiskov
- Včasih pa se tudi umaknem in preberem kakšno knjigo ali pa rešujem križanke

OSEBA 2

- Večino časa preživim s Fani, Pavlijem in Miciko tukaj v domu
- Veliko se pogovarjamo, se zabavamo, če je lepo vreme, se malo sprehajamo, skupaj preberemo časopis
- Skupaj pa tudi hodimo na tombolo in srečanje
- Imam zelo veliko obiskov
- Imajo me radi, zato pa pridejo k meni
- Redno, to je enkrat ali večkrat tedensko, prideta k meni hči in vnukinja, pride pa tudi zet
- Prideta tudi dve nečakinji, približno enkrat tedensko
- Mesečno pa prihajajo tudi sosedje, s katerimi smo se zelo dobro razumeli in se še tudi sedaj
- Večkrat tudi pokličem hčerko in pride k meni
- Prostovoljci ne prihajajo
- Z vsemi imam zelo dober odnos
- Vedno mi prinesejo, kar potrebujem
- Zelo dober odnos imam tudi z zetom, zelo ga imam rada in tudi on mene
- Tudi s sosedi imam zelo dober odnos, zato tudi prihajajo k meni na obisk
- Zelo veliko mi pomenijo vsi ti ljudje, ki hodijo k meni, saj jih imam zelo rada
- Tudi oni mi pokažejo, da imajo radi mene, saj redno prihajajo na obisk in mi krajšajo dneve
- Pomenijo mi vse v življenju, saj imam samo še njih
- Od vseh dobim, kar potrebujem
- Tudi oni so zadovoljni z mano
- Zelo vesela sem, da sem v domu, saj mi še nikoli v življenju ni šlo tako dobro
- Imam veliko ljudi okoli sebe, ki me imajo radi in jaz njih
- Zelo si želim, da me moji najdražji še naprej obiskujejo, saj mi zelo veliko pomenijo
- Nikogar več ne potrebujem, razen ljudi, ki me obkrožajo in mi veliko pomenijo
- S socialno delavko tukaj se zelo dobro razumem
- Do sedaj mi je ustregla skoraj v vsem kar sem želela
- Glavna sestra tukaj je tudi pohvale vredna
- Z zdravnico sem imela nekaj konfliktov, vendar sva sedaj to uredili
- Sem zelo družabna in vedno dobre volje, zato sem tudi odšla v dom, da sem med ljudmi
- K meni prihajajo hčerka, vnukinja, zet, dve nečakinji
- Prihaja veliko sosedov
- Prihaja tudi socialna delavka, sestre
- Ko moram, obiščem zdravnika
- S svojimi vrstniki imam nekaj stikov s sosedi in nekaj tukaj v domu, vendar jih ni več veliko, saj so že večinoma umrli
- Z generacijo nazaj imam stike s hčerko in z zetom, dvema nečakinjima ter z osebjem v domu
- Z mladimi imam pa stike samo z vnukinjo
- Zelo rada bi obiskala sestrično v Nemčiji, zelo dobro se razumeva
- Zelo mi je pomagala in mi stala ob strani
- Z nobenim ne bi poglobila odnosa
- Sem zelo zadovoljna s takšnim življenjem, kot ga imam, in tudi s postrežbo
- Če pa potrebujem družbo, grem v avlo, kjer je vedno nekdo
- Vesela sem vsakega, ki pride

- Že zato, ker pridejo na obisk, ker mi pokažejo, da me imajo radi, sem neizmerno srečna in zadovoljna, da jih imam ob sebi
- Vsi stiki me osrečujejo
- Vsak četrtek hodim na srečanje
- Hodim tudi na tombolo
- Obiskujem pa tudi pevske vaje
- Nikakor se ne počutim osamljene
- Nimam velike potrebe po druženju s svojimi vrstniki
- Včasih sem rada tudi sama

OSEBA 3

- Večino časa preživim s svojo ženo
- Skupaj spijeva kavico in prebereva časopis
- Vedno skupaj pojeva kosilo
- Nato pa si skupaj privoščiva malo počitka
- Večkrat na teden pride hčerka z mlajšo vnukinjo
- Zet pride vsaj enkrat na teden
- Drugi sin pa tudi vsaj enkrat na teden
- Drugi vnuki pridejo vsaj enkrat na mesec
- Če je kakšen večji praznik (velika noč, božič), vedno vsa družina kosi pri naju
- Z otrokoma in vnuki se zelo veliko pogovarjamo
- Včasih tudi kartamo, da se malo zabavamo
- Imava zelo veliko obiskov
- Imava tudi zelo dobre prijatelje, s katerimi se tudi vidimo večkrat na teden
- Skupaj igramo karte, včasih gremo skupaj na kakšen hrib
- Moj brat pride približno dvakrat na mesec
- Prihaja tudi Marko, ki nama zelo pomaga pri domačih opravilih
- Marko pride vsaj enkrat na teden
- Enkrat na leto pride tudi župnik, ki nam blagoslovi hišo
- Enkrat na mesec prideta na obisk snaha in njen mož
- Z ženo imava zelo dober odnos
- V zakonu nimava skrivnosti, vse si poveva
- Veliko se tudi pogovarjava
- Včasih se malo skregava, vendar nesoglasje hitro rešiva
- Z obema otrokoma imam zelo dober odnos
- Veliko si pomagamo, če si le lahko
- Tudi z vnuki se zelo dobro razumem
- Veliko se obiskujemo, si pomagamo, se pogovarjamo in zabavamo
- Zelo veliko mi pomeni, da me veliko obiskujejo, saj jim potem že veliko pomenim
- Z odnosom sem zadovoljen jaz in oni, saj si vse povemo
- Kolikor mi čas dopušča, grem tudi jaz k otrokom na obisk
- Več ljudi si ne želim ob sebi, saj imam okoli sebe vse ljudi, ki mi v življenju največ pomenijo, vse svoje sorodnike
- Včasih imam obiskov še preveč, tako da bi kdaj pa kdaj rad bil sam
- Zelo sem zadovoljen, saj nama vsi pomagajo pri gospodinjskih in ostalih domačih opravilih
- Zaenkrat me še ničesar ne omejuje
- Od sorodnikov me obiskujejo hči, zet, sin in pet vnukov
- Prihaja tudi snaha in njen mož ter moj brat
- Večkrat je tukaj Marko, ki nam pomaga
- Pridejo tudi štirje prijatelji
- Enkrat na leto nas obiše župnik
- S svojimi vrstniki se včasih srečamo na kakšni pijači, to je približno enkrat mesečno
- Moje generacije sta tudi moja snaha in njen mož
- S srednjo generacijo imam največ stikov

- To so moji otroci in njihovi partnerji. Vsi štirje prijatelji, Marko, tudi župnik je srednjih let
- Z mladimi imam tudi nekaj stikov, saj imam pet vnukov
- Z vsemi sorodniki imam zelo dober odnos
- Včasih si želim večkrat videti brata in se z njim malo več pogovarjati
- Zelo se razveselim vsakega, še posebej vnukov
- Zelo rad imam oba psa, ki ju imava z ženo
- Oba psa mi prinašata zelo veliko veselje
- Niti približno ne morem reči, da sem osamljen
- Včasih si želim, da bi imel več časa samo zase
- S svojimi vrstniki bi si želel še več druženja

OSEBA 4

- Večino časa preživim sama
- Živim s sinom, ki ga pa ni veliko doma
- Drugače pa sem kar veliko s sosedo Mojco, s katero se zelo dobro razumeva
- Njena hči mi gre večkrat kaj iskat v trgovino
- Skupaj pije kavo, se pogovarja
- Včasih pa se pogovorim tudi z drugimi sosedi
- Obiskov imam kar veliko
- Večkrat na teden pride starejša hčerka
- Veliko mi pomaga postoriti po hiši
- Enkrat na teden pridejo tudi mlajša hčerka, njen mož in vnuka
- Ob nedeljah me ponavadi obišče druga vnukinja z možem in dvema pravnučkoma
- Približno enkrat na mesec me obišče prijateljica
- Enkrat na mesec me obišče tudi frizerka
- Tudi z našim poštarjem se velikokrat pogovorim
- Z obema hčerkama in sinom imam zelo dober in prijeten odnos
- Kadarkoli kaj potrebujem, mi vedno pomagajo brez težav
- Včasih se tudi malo prepiramo, ampak nič kaj zares
- Tudi z vnuki in pravnučkoma imam zelo dober odnos
- Vse imam zelo rada in sem vesela, kadar pridejo k meni
- S sosedo Mojco se zelo dobro razumem
- Skupaj sva kar velikokrat in se veliko pogovarjava
- Njej tudi veliko zaupam
- Tudi otrokom veliko zaupam
- S prijateljico imava tudi super odnos
- Sedaj se vidiva še približno enkrat na mesec
- S frizerko se tudi dobro razumem
- Poštar pa je tudi zelo v redu fant, s katerim imam dober odnos
- Smo zelo povezani in se veliko pogovarjamo
- Zelo rada imam pravnučka in tudi onadva mene
- Zadovoljna sem, ker mi z obiski krajšajo čas, pomagajo pri različnih domačih opravilih
- Pogrešam pa svojega pokojnega moža
- Pri navezovanju stikov me ničesar ne ovira
- Obiskujejo me dve hčeri in oba zeta, sin živi z mano, vendar je veliko zdoma, oba zeta, ena vnukinja, njen partner in dva pravnučka ter še dva vnuka
- Obiskujejo me tudi soseda in njena hči, prijateljica, frizerka in poštar
- Od svojih vrstnikov imam stike samo še z eno prijateljico, vendar tudi ne več tako pogosto, kot včasih
- S srednjo generacijo imam največ stikov
- Obiskujejo me moji otroci, soseda, frizerka, poštar
- Z mlajšo generacijo imam tudi kar nekaj stikov
- Vnuka in dva pravnučka me velikokrat obiščejo
- Tudi hči sosede Mojce je večkrat pri meni

- Obiskala bi rada več ljudi
- Rada bi obiskala še kakšno prijateljico, ki je bolna ali v domu
- Odnos bi si želela poglobiti s sinom, saj ga ne vidim veliko
- Zelo sem vesela, ko prideta mlajša vnuka in pravnuka
- Drugače sem vesela vsakega
- Udeležena nisem v nobenem društvu, vendar bi si to želela
- Včasih občutim osamljenost
- Zelo bi si želela družiti s svojimi vrstniki

PRIPISOVANJE POJMOV EMPIRIČNIM OPISOM

OSEBA 1

- Večino časa preživim s svojim sosedom Cirilom PREŽIVLJANJE VEČINE ČASA
- Se zelo dobro razumeva DOBRO RAZUMEVANJE S SOSEDOM
- Skupaj sva vsak dan VSAKODNEVNO DRUŽENJE
- Včasih sem rad malo sam ŽELJA PO SAMOTI
- S Cirilom kartava, se pogovarjava o najini mladosti, o delu PREŽIVLJANJE DNEVA S SOSEDOM
- Skupaj sva tudi v krožku Čebelica UDELEŽENOST V KROŽKU
- Hodiva pa tudi na tombolo UDELEŽENOST NA TOMBOLI
- Redno prihajajo moja žena, dve hčeri, tri sestre, sestrični, sosedje OBISKOVALCI
- Mlajša hči prihaja bolj poredko REDKI OBISKI MLAJŠE HČERKE
- Imam tudi 8 vnukinj, vendar me občasno obiskujeta samo dve, prideta mogoče enkrat na mesec OBČASNO OBISKOVANJE VNUKINJ
- Žena pride skoraj vsak teden REDNI OBISKI ŽENE
- Sestre in sestrične pa en teden ena, drugi teden druga REDNI OBISKI SESTER IN SESTRICEN
- Včasih pride na obisk tudi sošolka iz osnovne šole OBISKI SOŠOLKE
- Skupaj igrava karte in se pogovarjava, mi tudi krajša čas DRUŽENJE S SOŠOLKO
- Prišli so tudi sodelavci, zdaj pride samo še eden OBISKOVANJE S STRANI SODELAVCEV
- Enkrat pa je prišel tudi bratranec iz Nemčije, vendar ga nisem bil vesel NAPOREN OBISK
- S sosedom Cirilom se zelo dobro razumeva, sva dobra prijatelja PRIJATELJSTVO S SOSEDOM
- Vedno si tudi deliva stvari (s Cirilom) DELITEV STVARI S SOSEDOM
- Z ženo imam zelo dober odnos DOBER ODNOS Z ŽENO
- Z vsemi sorodniki se zelo dobro razumem, zato tudi radi pridejo k meni, jaz pa sem jih tudi zelo vesel. DOBRI ODNOSI S SORODNIKI
- Ljudje, ki me obiskujejo, so ljudje, ki mi v življenju pomenijo največ OBISKOVALCI POMENIJO VSE V ŽIVLJENJU
- Ne potrebujem nikogar več NI ŽELJE PO DRUŽENJU ŠE S KOM
- Vedno mi tudi kaj prinesejo DARILA S STRANI OBISKOVALCEV
- Vedno sem vesel vsakega, ki pride na obisk VESELJE OB OBISKU
- Zelo si želim, da me še vsi naprej obiskujejo ŽELJA PO OBISKIH ŠE NAPREJ
- Več stikov z drugimi ne potrebujem, saj imam okoli sebe vse svoje najdražje NI ŽELJE PO DODATNIH STIKIH
- Vesel sem tisti čas, ko so z mano, ko se pogovarjamo in mi dan zelo hitro mine VESELJE OB POGOVORU Z OBISKOVALCI
- S socialno delavko se dobro razumeva DOBRO RAZUMEVANJE S SOCIALNO DELAVKO
- Z osebjem tukaj sem zelo zadovoljen ZADOVOLJSTVO Z OSEBJEM V DOMU
- Zelo slabo slišim ZDRAVSTVENA OVIRA
- Nimam rad, da je okoli mene veliko ljudi naenkrat, saj potem nič več ne slišim ZARADI OVIRE NE ŽELI VELIKO LJUDI OKOLI SEBE
- Ko moram, grem k zdravniku, prihajajo pa tudi medicinske sestre in socialna delavka STIKI Z ZDRAVSTVENIM OSEBJEM IN SOCIALNO DELAVKO
- Od svojih vrstnikov se srečam še s sošolko DRUŽENJE Z VRSTNIKI

- Prihaja tudi en sodelavec DRUŽENJE Z VRSTNIKI IZ SLUŽBE
- Prihajata dva soseda mojih let, drugače pa so moji vrstniki že umrli DRUŽENJE Z VRSTNIKI SOSEDI
- Prihajajo moji otroci, tudi osebje v domu je večinoma takšne starosti, tako, da imam s to generacijo kar nekaj stikov VEČ STIKOV S SREDNJO GENERACIJO
- Z mladimi pa nimam tako veliko stikov POMANJKANJE STIKOV Z MLAJŠO GENERACIJO
- Na obisk prihajata samo dve vnukinji, pa še ti dve zelo redko REDKI OBISKI S STRANI VNUKINJ
- Obiskal bi rad sodelavca, ki še živi in ga že kar dolgo ni bilo pri meni ŽELJA PO OBISKU SODELAVCA
- Z nobenim ne bi spreminjal odnosa, saj je z vsemi zelo dober DOBER ODNOS Z VSEMI OBISKOVALCI
- Vseh, ki prihajajo k meni, se zelo razveselim VESELJE OB VSAKEM OBISKU
- Zelo mi je všeč, da prihajajo k meni in mi krajšajo čas ter povedo kakšne novosti in zanimivosti VESELJE, KER OBISKOVALCI KRAJŠAJO ČAS
- Vesel sem, ker imajo tudi oni radi mene in radi prihajajo k meni VESELJE, KER GA IMAJO LJUDJE RADI
- Edini, ki je prišel na obisk, pa ga nisem bil vesel, je bratranec iz Nemčije, saj tudi ne govori slovensko NAPOREN STIK
- Sem v krožku Čebelica, ki je enkrat tedensko UDELEŽENOST V KROŽKU ČEBELICA
- Zelo rad hodim na ta krožek, saj je zanimivo, pa tudi zabavamo se ZADOVOLJEN Z UDELEŽENOSTJO V KROŽKU
- Nikakor se ne počutim osamljenega NI OSAMLJENOSTI
- Imam zelo veliko obiskov VELIKO OBISKOV
- Včasih pa se tudi umaknem in preberem kakšno knjigo ali pa rešujem križanke VČASIH ŽELJA PO SAMOTI IN BRANJU KNJIGE, REŠEVANJU KRIŽANK

OSEBA 2

- Večino časa preživim s Fani, Pavlijem in Miciko tukaj v domu PREŽIVLJANJE VEČINE ČASA ČEZ DAN
- Veliko se pogovarjamo, se zabavamo, če je lepo vreme, se malo sprehajamo, skupaj preberemo časopis PREŽIVLJANJE DNEVA S SOSTANOVALCI
- Skupaj pa tudi hodimo na tombolo in srečanja UDELEŽENOST NA TOMBOLI IN V KROŽKU SKUPAJ S SOSTANOVALCI
- Imam zelo veliko obiskov VELIKO OBISKOV
- Imajo me radi, zato pa pridejo k meni LJUBEZEN S STRANI OISKOVALCEV
- Redno, to je enkrat ali večkrat tedensko, prihajata k meni hči in vnukinja, pride pa tudi zet REDNI OBISKI S STRANI HČERKE, VNUKINJE IN ZETA
- Prideta tudi dve nečakinji, približno enkrat tedensko TEDENSKI OBISKI NEČAKINJ
- Mesečno pa prihajajo tudi sosedje MESEČNI OBISKI S STRANI SOSEDOV
- Z njimi smo se zelo dobro razumeli in se še tudi sedaj DOBRO RAZUMEVANJE S SOSEDI
- Večkrat tudi pokličem hčerko in pride k meni OB KLICU PRIDE HČI
- Prostovoljci ne prihajajo NI PROSTOVOLJCEV
- Z vsemi imam zelo dober odnos DOBER ODNOS Z VSEMI OBISKOVALCI
- Vedno mi prinesejo, kar potrebujem PRINESEJO KAR POTREBUJE
- Zelo dober odnos imam tudi z zetom, zelo ga imam rada in tudi on mene DOBER ODNOS Z ZETOM
- Tudi s sosedi imam zelo dober odnos, zato tudi prihajajo k meni na obisk DOBRI SOSEDSKI ODNOSI
- Zelo veliko mi pomenijo vsi ti ljudje, ki hodijo k meni, saj jih imam zelo rada LJUBEZEN DO VSEH SORODNIKOV, KI JO OBISKUJEJO
- Tudi oni mi pokažejo, da imajo radi mene, saj redno prihajajo na obisk in mi krajšajo dneve LJUBEZEN S STRANI SORODNIKOV
- Pomenijo mi vse v življenju, saj imam samo še njih VELIKO JI POMENIJO OISKOVALCI

- Od vseh dobim, kar potrebujem OD OBISKOVALCEV DOBI, KAR POTREBUJE
- Tudi oni so zadovoljni z mano ZADOVOLJSTVO S STRANI OBISKOVALCEV
- Zelo vesela sem, da sem v domu, saj mi še nikoli v življenju ni šlo tako dobro ZADOVOLJSTVO V DOMU
- Imam veliko ljudi okoli sebe, ki me imajo radi in jaz njih VELIKO LJUDI OKOLI SEBE
- Zelo si želim, da me moji najdražji še naprej obiskujejo, saj mi zelo veliko pomenijo ŽELJA PO ŠE NADALJNJIH OBISKIH
- Nikogar več ne potrebujem, razen ljudi, ki me obkrožajo in mi veliko pomenijo NI POTREBE PO DODATNIH STIKIH
- S socialno delavko tukaj se zelo dobro razumem DOBRO RAZUMEVANJE S SOCIALNO DELAVKO
- Do sedaj mi je ustregla skoraj v vsem, kar sem želela ZADOVOLJSTVO S SOCIALNO DELAVKO
- Glavna sestra tukaj je tudi pohvale vredna ZADOVOLJSTVO Z GLAVNO SESTRO
- Z zdravnico sem imela nekaj konfliktov, vendar sva sedaj to uredili KONFLIKT Z ZDRAVNICO IN REŠITEV LE-TEGA
- Sem zelo družabna in vedno dobre volje, zato sem tudi odšla v dom, da sem med ljudmi ZARADI DRUŽBE ODŠLA V DOM
- K meni prihajajo hčerka, vnukinja, zet, dve nečakinji STIKI S SORODNIKI
- Prihaja veliko sosedov STIKI S SOSEDI
- Prihaja tudi socialna delavka, sestre STIKI Z OSEBJEM V DOMU
- Ko moram, obiščem zdravnika STIK Z ZDRAVNIKOM
- S svojimi vrstniki imam nekaj stikov s sosedi in nekaj tukaj v domu, vendar jih ni več veliko, saj so večinoma že umrli DRUŽENJE Z VRSTNIKI
- Z generacijo nazaj imam stike s hčerko in z zetom, dvema nečakinjima ter z osebjem v domu STIKI S SREDNJO GENERACIJO
- Z mladimi imam pa stike samo z vnukinjo STIKI Z MLAJŠO GENERACIJO
- Zelo rada bi obiskala sestrično v Nemčiji ŽELJA PO OBISKU SESTRICNE
- Zelo dobro se razumeva, zelo mi je pomagala in mi stala ob strani DOBRO RAZUMEVANJE S SESTRICNO
- Z nobenim ne bi poglobila odnosa ZADOVOLJSTVO Z VSEMI ODNOSI
- Sem zelo zadovoljna s takšnim življenjem, kot ga imam in tudi s postrežbo ZADOVOLJSTVO S TRENUTNIM ŽIVLJENJEM
- Če pa potrebujem družbo, grem v avlo, kjer je vedno nekdo OB ŽELJI PO DRUŽENJU ODHOD V AVLO
- Vesela sem vsakega, ki pride VESELJE OB VSAKEM OBISKU
- Že zato, ker pridejo na obisk, ker mi pokažejo, da me imajo radi, sem neizmerno srečna in zadovoljna, da jih imam ob sebi SREČNA, KER IMA SVOJE LJUDI OKOLI SEBE
- Vsi stiki me osrečujejo OSREČEVANJE VSEH STIKOV
- Vsak četrtek hodim na srečanje TEDENSKO SREČANJE V KROŽKU
- Hodim tudi na tombolo UDELEŽENOST NA TOMBOLI
- Obiskujem pa tudi pevske vaje UDELEŽENOST NA PEVSKIH VAJAH
- Nikakor se ne počutim osamljeno NI OSAMLJENOSTI
- Nimam velike potrebe po druženju s svojimi vrstniki NI ŽELJE PO DODATNEM DRUŽENJU Z VRSTNIKI
- Včasih sem rada tudi sama OBČASNA ŽELJA PO SAMOTI

OSEBA 3

- Večino časa preživim s svojo ženo PREŽIVLJANJE VEČINE ČASA
- Skupaj spijeva kavico in prebereva časopis SKUPNO DRUŽENJE Z ŽENO
- Vedno skupaj pojeva kosilo DRUŽENJE Z ŽENO
- Nato pa si skupaj privoščiva malo počitka POČITEK Z ŽENO
- Večkrat na teden pride hčerka z mlajšo vnukinjo TEDENSKI OBISKI HČERKE IN VNUKINJE
- Zet pride vsaj enkrat na teden TEDENSKI OBISK ZETA

- Drugi sin pa tudi vsaj enkrat na teden TEDENSKI OBISK SINA
- Drugi vnuki pridejo vsaj enkrat na mesec MESEČNI OBISKI VNUKOV
- Če je kakšen večji praznik (velika noč, božič), vedno vsa družina kosi pri naju OB PRAZNIKU VSA DRUŽINA SKUPAJ
- Z otrokoma in vnuki se zelo veliko pogovarjamo DOBRI ODNOS Z OTROKI IN VNUKI
- Včasih tudi kartamo, da se malo zabavamo DRUŽENJE Z OTROKI IN VNUKI
- Imava zelo veliko obiskov VELIKO OBISKOV
- Imava tudi zelo dobre prijatelje, s katerimi se tudi vidimo večkrat na teden TEDENSKI OBISKI PRIJATELJEV
- Skupaj igramo karte, včasih gremo skupaj na kakšen hrib DRUŽENJE S PRIJATELJI
- Moj brat pride pride približno dvakrat na mesec MESEČNI OBISK BRATA
- Prihaja tudi Marko, ki nama zelo pomaga pri domačih opravilih POMOČ PRI DOMAČIH OPRAVILIH
- Marko pride vsaj enkrat na teden TEDENSKI OBISK MARKA
- Enkrat na leto pride tudi župnik, ki nam blagoslovi hišo LETNI OBISK ŽUPNIKA
- Enkrat na mesec prideta na obisk snaha in njen mož MESEČNI OBISK SNAHE IN MOŽA
- Z ženo imava zelo dober odnos ZELO DOBER ODNOS Z ŽENO
- V zakonu nimava skrivnosti, vse si poveva ZAKONSKO ZAUPANJE
- Veliko se tudi pogovarjava ZAKONSKI POGOVORI
- Včasih se malo skregava, vendar nesoglasje hitro rešiva MAJHNA NESOGLASJA V ZAKONU
- Z obema otrokoma imam zelo dober odnos ZELO DOBER ODNOS Z OTROKI
- Veliko si pomagamo, če si le lahko POMOČ MED STARŠI IN OTROKI
- Tudi z vnuki se zelo dobro razumem DOBRO RAZUMEVANJE Z VNUKI
- Veliko se obiskujemo, si pomagamo, se pogovarjamo in zabavamo POVEZANOST V DRUŽINI
- Zelo veliko mi pomeni, da me veliko obiskujejo, saj jim potem že veliko pomenim ZADOVOLJSTVO Z OBISKI
- Z odnosom sem zadovoljen jaz in oni, saj si vse povemo OBOJESTRANSKO ZADOVOLJSTVO Z ODNOSI
- Kolikor mi čas dopušča, grem tudi jaz k otrokom na obisk OBISKOVANJE OTROK
- Več ljudi si ne želim ob sebi, saj imam okoli sebe vse ljudi, ki mi v življenju največ pomenijo, vse svoje sorodnike NI ŽELJE PO VEČ STIKIH
- Včasih imam obiskov še preveč, tako da bi kdaj pa kdaj rad bil sam VČASIH ŽELJA PO SAMOTI
- Zelo sem zadovoljen, saj nama vsi pomagajo pri gospodinjskih in ostalih domačih opravilih ZADOVOLJSTVO S POMOČJO OBISKOVALCEV
- Zaenkrat me še ničesar ne omejuje NI OMEJITEV
- Od sorodnikov me obiskujejo hči, zet, sin in pet vnukov OBISK SORODNIKOV
- Prihajata tudi snaha in njen mož ter moj brat OBISK SORODNIKOV
- Večkrat je tukaj Marko, ki nam pomaga OBISK FANTA, KI POMAGA PRI RAZNIH PRAVILIH
- Pridejo tudi štirje prijatelji OBISKI PRIJATELJEV
- Enkrat na leto naju obiše župnik OBISK ŽUPNIKA
- S svojimi vrstniki se včasih srečamo na kakšni pijači, to je približno enkrat mesečno MESEČNA SREČANJA Z VRSTNIKI
- Moje generacije sta tudi moja snaha in njen mož VRSTNIKI
- S srednjo generacijo imam največ stikov VELIKO STIKOV S SREDNJO GENERACIJO
- To so moji otroci in njihovi partnerji. Vsi štirje prijatelji, Marko, tudi župnik je srednjih let SREDNJA GENERACIJA
- Z mladimi imam tudi nekaj stikov, saj imam pet vnukov MLAJŠA GENERACIJA
- Z vsemi sorodniki imam zelo dober odnos ZELO DOBER ODNOS Z VSEMI SORODNIKI
- Včasih si želim večkrat videti brata in se z njim malo več pogovarjati ŽELJA POGLOBITI ODNOS Z BRATOM
- Zelo se razveselim vsakega, še posebej vnukov NAJVEČJE VESELJE OB OBISKU VNUKOV
- Zelo rad imam oba psa, ki ju imava z ženo NAVAZANOST NA PSA
- Oba psa mi prinašata zelo veliko veselje VESELJE OB PSIH

- Niti približno ne morem reči, da sem osamljen NI OSAMLJENOSTI
- Včasih si želim, da bi imel več časa samo zase VČASIH ŽELJA PO VEČ ČASA ZASE
- S svojimi vrstniki bi si želel še več druženja ŽELJA PO DRUŽENJU Z VRSTNIKI

OSEBA 4

- Večino časa preživim sama PREŽIVLJANJE VEČINE ČASA
- Živim s sinom, ki ga pa ni veliko doma ODSOTNOST SINA
- Drugače pa sem kar veliko s sosedo Mojco, s katero se zelo dobro razumeva VELIKO STIKOV S SOSEDO
- Njena hči mi gre večkrat kaj iskat v trgovino POMOČ SOSEDE
- Skupaj pije kavo, se pogovarja DRUŽENJE S SOSEDO
- Včasih pa se pogovorim tudi z drugimi sosedi POGOVOR S SOSEDI
- Obiskov imam kar veliko VELIKO OBISKOV
- Večkrat na teden pride starejša hčerka TEDENSKI OBISKI STAREJŠE HČERKE
- Veliko mi pomaga postoriti po hiši POMOČ HČERKE PRI GOSPODINJSKIH OPRAVILIH
- Enkrat na teden pridejo tudi mlajša hčerka, njen mož in vnuka TEDENSKI OBISKI MLAJŠE HČERKE, ZETA IN VNUKA
- Ob nedeljah me ponavadi obiše druga vnučinja z možem in dvema pravnčkoma TEDENSKI OBISK VNUKINJE Z MOŽEM IN OTROKOMA
- Približno enkrat na mesec me obiše prijateljica MESEČNI OBISK PRIJATELJICA
- Enkrat na mesec me obiše tudi frizerka MESEČNI OBISK FRIZERKE
- Tudi z našim poštarjem se velikokrat pogovorim VELIKOKRAT POGOVOR S POŠTARJEM
- Z obema hčerkama in sinom imam zelo dober in prijeten odnos ZELO DOBER ODNOS Z OTROKI
- Kadarkoli kaj potrebujem, mi vedno pomagajo brez težav POMOČ OTROK
- Včasih se tudi malo prepiramo, ampak nič kaj zares MANJŠI PREPIRI Z OTROKI
- Tudi z vnuki in pravnčkoma imam zelo dober odnos ZELO DOBER ODNOS Z VNUKI IN PRAVNUKOMA
- Vse imam zelo rada in sem vesela, kadar pridejo k meni VESELJE OB OBISKU VNUKOV IN PRAVNUKOV
- S sosedo Mojco se zelo dobro razumem DOBRO RAZUMEVANJE S SOSEDO
- Skupaj sva kar velikokrat in se veliko pogovarja POGOSTO DRUŽENJE IN POGOVOR S SOSEDO
- Njej tudi veliko zaupam ZAUPANJE SOSEDI
- Tudi otrokom veliko zaupam ZAUPANJE OTROKOM
- S prijateljico imava tudi super odnos DOBER ODNOS S PRIJATELJICO
- Sedaj se vidiva še približno enkrat na mesec MESEČNI STIK S PRIJATELJICO
- S frizerko se tudi dobro razumem DOBRO RAZUMEVANJE S FRIZERKO
- Poštar pa je tudi zelo v redu fant, s katerim imam dober odnos DOBER ODNOS S POŠTARJEM
- Smo zelo povezani in se veliko pogovarjamo POVEZANOST S SORODNIKI
- Zelo rada imam pravnčka in tudi onadva mene OBOJESTRANSKA LJUBEZEN S PRAVNUKOMA
- Zadovoljna sem, ker mi z obiski krajšajo čas, pomagajo pri različnih domačih opravilih ZADOVOLJSTVO S POMOČJO OBISKOVALCEV
- Pogrešam pa svojega pokojnega moža POGREŠANJE MOŽA
- Pri navezovanju stikov me ničesar ne ovira NI OVIR PRI NAVEZOVANJU STIKOV
- Obiskujejo me dve hčeri in oba zeta, sin živi z mano, vendar je veliko zdoma, oba zeta, ena vnučinja, njen partner in dva vnuka STIKI S SORODNIKI
- Obiskujeta me tudi soseda in njena hči, prijateljica, frizerka in poštar STIKI S SOSEDI IN PRIJATELJI
- Od svojih vrstnikov imam stike samo še z eno prijateljico, vendar tudi ne več tako pogosto, kot včasih MALO STIKOV Z VRSTNIKI
- S srednjo generacijo imam največ stikov NAJVEČ STIKOV S SREDNJO GENERACIJO

- Obiskujejo me moji otroci, soseda, frizerka, poštar SREDNJA GENERACIJA
- Z mlajšo generacijo imam tudi kar nekaj stikov NEKAJ STIKOV Z MLAJŠO GENERACIJO
- Vnuka in dva pravnuka me velikokrat obišejo POGOSTI OBISKI VNUKOV IN PRAVNUKOV
- Tudi hči sosede Mojce je večkrat pri meni POGOSTI OBISKI SOSEDINE HČERE
- Obiskala bi rada več ljudi ŽELJA OBISKATI DRUGE LJUDI
- Rada bi obiskala še kakšno prijateljico, ki je bolna ali v domu ŽELJA PO OBISKU PRIJATELJICE
- Odnos bi si želela poglobiti s sinom, saj ga ne vidim veliko ŽELJA PO POGLOBLJENEM ODNOSU S SINOM
- Zelo sem vesela, ko prideta mlajša vnuka in pravnuka VESELJE OB OBISKU VNUKOV IN PRAVNUKOV
- Drugače sem vesela vsakega VESELJE OB VSAKEM OBISKU
- Udeležena nisem v nobenem društvu, vendar bi si to želela ŽELJA PO UDELEŽENOSTI V DRUŠTVU
- Včasih občutim osamljenost VČASIH OBCUTEK OSAMLJENOSTI
- Zelo bi si želela družiti s svojimi vrstniki ŽELJA PO DRUŽENJU Z VRSTNIKI

ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

OSEBA 1

POGOSTOST IN VRSTE

- Preživljanje večine časa
- Vsakodnevno druženje
- Redki obiski s strani mlajše hčerke
- Občasno obiskovanje vnukinj
- Redni obiski žene
- Redni obiski s strani sester in sestričen
- Redki obiski s strani vnukinj
- Veliko obiskov
- Preživljanje dneva s sosedom
- Udeležnost v krožku
- Udeležnost na tomboli
- Obiskovalci
- Obiski s strani sošolke
- Obiskovanje s strani sodelavcev
- Stiki z zdravstvenim osebjem in socialno delavko
- Udeležnost v krožku Čebelica

INTENZIVNOST

- Dobro razumevanje s sosedom
- Naporen obisk
- Prijateljstvo s sosedom
- Delitev stvari s sosedom
- Dober odnos z ženo
- Dobri odnosi s sorodniki
- Obiskovalci pomenijo vse v življenju
- Darila s strani obiskovalcev
- Veselje ob obisku
- Veselje ob pogovoru z obiskovalci
- Dobro razumevanje s socialno delavko
- Zadovoljstvo z osebjem v domu
- Zdravstvena ovira
- Zaradi ovire ne želi veliko ljudi okoli sebe
- Dober odnos z vsemi obiskovalci

- Veselje ob vsakem obisku
- Veselje, ker obiskovalci krajšajo čas
- Veselje, ker ga imajo ljudje radi
- Naporen stik
- Zadovoljen z udeleženo v domu

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- Druženje s sošolko
- Druženje z vrstniki
- Druženje z vrstniki iz službe
- Druženje z vrstniki, sosedi
- Več stikov s srednjo generacijo
- Pomanjkanje stikov z mlajšo generacijo

OSAMLJENOST

- Ni osamljenosti

ŽELJE

- Želja po samoti
- Želja po obiskih še naprej
- Ni želje po druženju še s kom
- Ni želje po dodatnih stikih
- Želja po obisku sodelavca
- Včasih želja po samoti in branju knjige, reševanju križank

OSEBA 2

POGOSTOST IN VRSTE

- Preživljanje večino časa čez dan
- Veliko obiskov
- Redni obiski s strani hčerke, vnukinje in zeta
- Tedenski obiski nečakinj
- Mesečni obiski s strani sosedov
- Preživljanje dneva s sostanovalci
- Udeleženo na tomboli in v krožku skupaj s sostanovalci
- Tedensko srečanje v krožku
- Udeleženo na tomboli
- Udeleženo na pevskih vajah
- Stiki s sorodniki
- Stiki s sosedi
- Stiki z osebjem v domu
- Stik z zdravnico

INTENZIVNOST

- Ljubezen s strani obiskovalcev
- Dobro razumevanje s sosedi
- Ob klicu pride hči
- Dober odnos z vsemi obiskovalci
- Prinesejo, kar potrebuje
- Dober odnos z zetom
- Dobri sosedski odnosi
- Ljubezen do vseh sorodnikov, ki jo obiskujejo
- Ljubezen s strani sorodnikov
- Veliko ji pomenijo obiskovalci
- Od obiskovalcev dobi, kar potrebuje

- Zadovoljstvo s strani obiskovalcev
- Veliko ljudi okoli sebe
- Ni potrebe po dodatnih stikih
- Dobro razumevanje s socialno delavko
- Zadovoljstvo s socialno delavko
- Zadovoljstvo z glavno sestro
- Konflikt z zdravnico in rešitev le-tega
- Dobro razumevanje s sestrično
- Zadovoljstvo z vsemi odnosi
- Veselje ob vsakem obisku
- Srečna, ker ima svoje ljudi okoli sebe
- Osrečevanje vseh stikov

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- Druženje z vrstniki
- Stiki s srednjo generacijo
- Stiki z mlajšo generacijo

OSAMLJENOST

- Ni osamljenosti

ŽELJE

- Želja po še nadaljnjih obiskih
- Želja po obisku sestrične
- Ni želje po dodatnem druženju z vrstniki
- Občasna želja po samoti

OSEBA 3

POGOSTOST IN VRSTE

- Preživljanje večine časa
- Tedenski obiski hčerke in vnukinje
- Tedenski obiski zeta
- Tedenski obisk sina
- Mesečni obisk vnukov
- Veliko obiskov
- Tedenski obiski prijateljev
- Mesečni obisk brata
- Tedenski obisk Marka
- Letni obisk župnika
- Mesečni obisk snahe in moža
- Druženje z ženo
- Druženje z otroki in vnuki
- Druženje s prijatelji
- Obiskovanje otrok
- Obisk sorodnikov
- Obisk fanta, ki pomaga pri raznih opravilih
- Obiski prijateljev
- Obisk župnika

INTENZIVNOST

- Skupno druženje z ženo
- Počitek z ženo
- Ob prazniku vsa družina skupaj
- Dobri odnosi z otroki in vnuki

- Pomoč pri domačih opravilih
- Zelo dober odnos z ženo
- Zakonsko zaupanje
- Zakonski pogovori
- Majhna nesoglasja v zakonu
- Zelo dober odnos z otroki
- Pomoč med starši in otroki
- Dobro razumevanje z vnuki
- Povezanost v družini
- Zadovoljstvo z obiski
- Obojestransko zadovoljstvo z odnosi
- Zadovoljstvo s pomočjo obiskovalcev
- Ni omejitev
- Zelo dober odnos z vsemi sorodniki
- Največje veselje ob obisku vnukov
- Navezanost na psa
- Veselje ob psih

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- Mesečna srečanja z vrstniki
- Vrstniki
- Veliko stikov s srednjo generacijo
- Srednja generacija
- Mlajša generacija

OSAMLJENOST

- Ni osamljenosti

ŽELJE

- Ni želje po več stikih
- Včasih želja po samoti
- Želja, poglobiti odnos z bratom
- Včasih želja po več časa zase
- Želja po druženju z vrstniki

OSEBA 4

POGOSTOST IN VRSTE

- Preživljanje večine časa
- Veliko stikov s sosedo
- Veliko obiskov
- Tedenski obiski starejše hčerke
- Tedenski obiski mlajše hčerke, zeta in vnuka
- Tedenski obisk vnukinje z možem in otrokoma
- Mesečni obisk prijateljice
- Mesečni obisk frizerke
- Mesečni stik s prijateljico
- Pogosti obiski vnukov in pravnukov
- Pogosti obiski sosedine hčere
- Druženje s sosedo
- Velikokrat pogovor s poštarjem
- Stiki s sorodniki
- Stiki s sosedi in prijatelji

INTENZIVNOST

- Odsotnost sina
- Pomoč sosede
- Pogovor s sosedi
- Pomoč hčerke pri gospodinjskih opravilih
- Zelo dober odnos z otroki
- Pomoč otrok
- Manjši prepiri z otroki
- Zelo dober odnos z vnuki in pravnuki
- Veselje ob obisku vnukov in pravnukov
- Dobro razumevanje s sosedo
- Pogosto druženje in pogovor s sosedo
- Zaupanje sosedi
- Zaupanje otrokom
- Dober odnos s prijateljico
- Dobro razumevanje s frizerko
- Dober odnos s poštarjem
- Povezanost s sorodniki
- Obojestransko ljubezen s pravnukoma
- Zadovoljstvo s pomočjo obiskovalcev
- Pogrešanje moža
- Ni ovir pri navezovanju stikov
- Veselje ob obisku vnukov in pravnukov
- Veselje ob vsakem obisku

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- Malo stikov z vrstniki
- Največ stikov s srednjo generacijo
- Srednja generacija
- Nekaj stikov z mlajšo generacijo

OSAMLJENOST

- Včasih občutek osamljenosti

ŽELJE

- Želja obiskati druge ljudi
- Želja po obisku prijateljice
- Želja po poglobljenem odnosu s sinom
- Želja po udeleženi v društvu
- Želja po druženju z vrstniki

OŽANJE KATEGORIJ

POGOSTOST

- Tedenski stiki
- Mesečni stiki
- Letni stiki

VRSTE

NEFORMALNE MREŽE

- Sorodniki
- Prijatelji
- Sosedje (Sostanovalci)
- Prostovoljci

FORMALNE MREŽE

- Osebe v domu (socialna delavka, zdravnik, medicinske sestre, kuharice)
- Zaposleni v lokalnem okolju (trgovka, poštar, župnik, frizerka)

INTENZIVNOST

KAKOVOST ODNOSOV:

- Dobri odnosi
- Zadovoljivi odnosi
- Nezadovoljivi odnosi
- Ovira pri vzdrževanju ali navezovanju stikov
- Ni ovir pri vzdrževanju ali navezovanju stikov

KAKOVOST ODNOSOV

- Obojestranski stiki
- Površinski stiki
- Naporni stiki

MEDGENERACIJSKI ODNOSI

- Vrstniki
- Srednja generacija
- Mlajša generacija

OSAMLJENOST

- Osamljen
- Neosamljen

ŽELJE

SO ŽELJE

- Želja po več stikih
- Želja po poglobljenih odnosih
- Želja po samoti
- Želja po druženju z vrstniki
- Želja po udeležnosti v društvu
- Želja po boljšem razumevanju

NI ŽELJE

- Ni želje po dodatnih stikih
- Ni želje po dodatnem druženju z vrstniki

DEFINIRANJE POJMOV

POGOSTOST: Stiki, ki jih imajo stari ljudje enkrat ali večkrat tedensko, so redni stiki. Občasni stiki so tisti, ki jih imajo stari ljudje največ do trikrat mesečno. Redki stiki so tisti, ki jih imajo stari ljudje do trikrat letno.

VRSTE: Vrste socialnih stikov so neformalne in formalne. Neformalne sestavljajo sorodniki, prijatelji, sosedje, sostanovalci in prostovoljci. Formalne socialne mreže uporabnikom v instituciji tvori osebe v domu in sicer socialna delavka, zdravnik, medicinske sestre, kuharice in vključenost v razna društva. Formalne socialne mreže ljudem v lokalnem okolju pa sestavljajo zaposleni v lokalni skupnosti, to pa so trgovci, poštar, župnik in frizerka.

INTENZIVNOST: Intenzivnost pomeni, kako kakovostni so odnosi starostnikov z drugimi ljudmi. Odnosi so dobri, če se gradijo na obojestranski ravni, s čimer sta zadovoljna oba udeležena v odnosu.

Odnosi so zadovoljivi, če so le-ti površinski, kar pomeni, da bi jih starostniki želeli poglobiti in nadgraditi. Nezadovoljivi odnosi pa so tisti, ki so za starega človeka naporni. Kakovost odnosov se kaže tudi v tem, ali so posamezniki sposobni vzdrževati in navezovati socialne stike ali jih pri tem ovirata bolezen ali starost.

MEDGENERACIJSKI ODNOSI: Medgeneracijski odnosi so odnosi in povezanost z vsemi tremi generacijami, in sicer s staro, srednjo in mlado generacijo.

OSAMLJENOST: Osamljenost je stiska, ki jo posameznik čuti zaradi izgube partnerja. Neosamljenost posamezniku ne predstavlja osebne stiske, saj še imajo ob sebi ljudi, ki jim pomenijo največ.

ŽELJE: Posamezniki imajo želje ali nimajo želja v zvezi s socialnimi stiki za prihodnost. Starostniki imajo željo po več stikih, poglobljenih odnosih, samoti, druženju z vrstniki, udeležnosti v društvu in boljšem razumevanju z nekaterimi ljudmi. Starostniki nimajo želje po dodatnih stikih in po dodatnem druženju z vrstniki.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Urška Fonda in Darinka Panič, prvič vpisani na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2002/2003 kot redni študentki izjavljava, da sva diplomsko delo z naslovom: Primerjava socialnih stikov starostnikov v institucionalnem okolju in lokalni skupnosti napisali samostojno, s konkretnim navajanjem virov in ob pomoči mentorice dr. Jane Mali.

Datum:

Podpis: